

МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ГРЕЦЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА ПЕРЕКЛАДУ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ПЕРЕКЛАДУ

СМИРНОВА М.С., ХОРОВЕЦЬ В.Є.

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК
«ОСНОВИ УСНОГО ПЕРЕКЛАДУ»
для спеціальності
035 Філологія. Переклад (англійська)

Маріуполь

2020

УДК 378.016:811.111(075.8)

Рецензенти: к.філол.н., старший викладач кафедри мовних та гуманітарних дисциплін № 3, медичного факультету № 3 ДНМУ О.В. Петренко;

к.ф.н., доцент кафедри теорії та практики перекладу Маріупольського державного університету О.Ф. Пефтієва.

Смирнова М.С., Хоровець В.Є. Основи усного перекладу: Навчальний посібник для студентів спеціальності 035 Філологія. Переклад (англійська), ОС «Магістр» / Укладачі: М.С. Смирнова, В.Є. Хоровець. – Маріуполь: вид-во МДУ, 2020. – 121 с.

Навчальний посібник «Основи усного перекладу» орієнтован на теоретичне вивчення загальних принципів роботи усного переклада, видів усного перекладу, технік та прийомів постілодвного та синхронного перекладу, а також практичне напрацювання навичок усного перекладу на матеріалі суспільно-політичних текстів). Для студентів вищих навчальних закладів філологічних, перекладацьких відділень (факультетів) університетів, викладачів і всіх тих, хто цікавиться питаннями перекладознавства.

Розглянуто та узгоджено на засіданні кафедри теорії та практики перекладу Маріупольського державного університету.

Протокол № 12 від 16/06/2020 р.

Розглянуто та узгоджено Вченою радою факультета грецької філології та перекладу.

Протокол № від 17/06/2020 р.

© Смирнова М.С., Хоровець В.Є.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНА ТЕОРІЯ УСНОГО ПЕРЕКЛАДУ	6
Тема 1. Еволюція поглядів на усний переклад. Становлення професії усного перекладача.	6
Тема 2. Періодизація усної перекладознавчої діяльності	9
Тема 3. Особливості професійної діяльності перекладача	16
Тема 4. Послідовний переклад та його особливості	19
Тема 5. Синхронний переклад: особливості і вимоги	24
Тема 6. Будова діяльності синхронного перекладача	30
Тема 7. Паралельність процесів сприйняття вихідного тексту і породження тексту мовою перекладу	34
Тема 8. Навички професіонала	40
Тема 9. Найбільш суттєві особливості синхронного перекладу	44
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИКУМ УСНОГО ПЕРЕКЛАДУ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ТЕКСТІВ	49
Текст 1. Інтерв'ю Міністра закордонних справ України Вадима Пристайка газеті Німеччини з приводу санкцій	49
Текст 2. Інтерв'ю Державного Секретаря США Кондолізи Райс про майбутнє України	56
Текст 3. Інтерв'ю голови МЗС України Павла Клімкіна про важливість кібербезпеки	64
Текст 4. Коментарі СБУ щодо участі України у міжнародних зусиллях боротьби проти тероризму	68
Текст 5. Меморандум про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї	72

Текст 6. Політичний діалог та реформи, політична асоціація, співробітництво та конвергенція у сфері зовнішньої та безпекової політики (Асоціація Україна – ЄС)	76
Текст 7. Договір між Сполученими Штатами Америки та Україною про взаємну правову допомогу у кримінальних справах	85
Текст 8. Інтерв'ю президента України Володимира Зеленського інформаційному агентству «Інтерфакс-Україна»	92
Текст 9. Ексклюзивне інтерв'ю глави Служби безпеки України Івана Баканова агентству «Інтерфакс-Україна»	98
Текст 10. Інтерв'ю із Володимиром Зеленським щодо відносин між Україною та Туреччиною	104
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	107
СЛОВНИК СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ТЕРМІНІВ	108

ПЕРЕДМОВА

Навчальний посібник з «Основ усного перекладу» для студентів-перекладачів ОС «Магістр» розроблений з урахуванням майбутньої професійної діяльності, дозволяє студентам глибоко засвоїти матеріал дисципліни, здобути практичні навички усного (послідовного та синхронного) перекладу та підготуватися до вільного усного перекладу.

Найбільш складним видом усного перекладу - синхронним - можна оволодіти, лише якщо досконало засвоїти «премудрості» послідовного перекладу, довівши до автоматизму всі його навички, а також за умови професійного володіння рідною мовою в усьому її розмаїтті, не кажучи вже про специфічні психо-лінгвістичні особистісні особливості синхроніста, які притаманні далеко не кожному перекладачу.

Тому цей посібник, хоча й не є спеціальним посібником з синхронного перекладу, підводить до нього за допомогою розвитку та вдосконалення навичок професійного послідовного перекладу.

У навчальному посібнику представлені рекомендації щодо організації підготовки усних перекладачів і систему вправ, спрямованих на формування необхідних навичок і вмінь. Посібник містить професійно значиму інформацію, знайомить студентів з історією, етикою, психологією усного перекладу, видами і прийомами послідовного та синхронного перекладу, а також з практичними аспектами підготовки до перекладу.

У навчальному посібнику чітко визначені та детально описані вимоги до роботи перекладачем. Посібник складається з двох частин, теорії роботи усними перекладачем, де перелічуються види перекладу, особливості його виконання, рекомендації до роботи усним перекладачем, типові помилки та практичної частини, де надано тексти соціально-політичних інтерв'ю з їх перекладом на англійську мову, а також коментарі та кліше до кожного тексту.

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНА ТЕОРІЯ УСНОГО ПЕРЕКЛАДУ

ТЕМА 1. ЕВОЛЮЦІЯ ПОГЛЯДІВ НА УСНИЙ ПЕРЕКЛАД. СТАНОВЛЕННЯ ПРОФЕСІЇ УСНОГО ПЕРЕКЛАДАЧА

Усний переклад відіграє важливу роль у забезпеченні розуміння між людьми, що говорять на різних мовах. Таку функцію він виконував протягом всієї історії людства, але особливо актуальним це стало лише в минулому і теперішньому століттях у зв'язку з низкою обставин, в результаті яких з'явилися дві професії - послідовний і синхронний перекладач. В свою чергу теорія усного перекладу отримала свій розвиток як в Західній Європі, так і в інших країнах. Широко відомі роботи радянських / російських дослідників Р.К. Миньяр-Белоручевої, Г.В. Чернової, А.Ф. Ширяєвої, М.Я. Цвіллінга, Е. Гофмана, Н.К. Гарбовського, І.С. Алексєєвої, П.Р. Палажченко, А.П. Чужакіна і ін.

Якщо сучасний синхронний переклад з мікрофонами, навушниками і обладнанням для звукозапису - явище відносно нове, то мистецтво перекладу - настільки ж древнє, як і саме людство.

Діяльність перекладачів здавна різноманітна: вони працювали в якості місіонерів, посланників, кур'єрів і посередників на переговорах. Під час війн переговори часто велися перекладачами, а драгомани XII століття - офіційні перекладачі, призначені місцевими властями, були фахівцями в міжнародних відносинах, яким часто доручалося проведення вельми делікатних бесід. Діючи у всіх цих ролях, перекладачі перекладали мову іноземців так само, як і їхню культуру, і політику.

До своїх перекладачей господарі іноді ставилися як до радників. Французькі драгомани, які добре володіли східними мовами, повинні були не просто переводити, а й пояснювати своїм політичним діячам сенс різних слів і виразів на іноземних мовах, тобто по суті забезпечувати переклад з мови однієї культури на мову іншої. Колумб відправив молодих індіців з Нового Світу в Іспанію для навчання перекладу, щоб в подальшому вони могли для нього працювати.

У середньовічній Європі латинська мова була засобом спілкування всього континенту, і до появи національних розмовних мов, які чітко різняться, гострої потреби в перекладачах не було. Так їх в той час і не дуже поважали. У знаменитому указі Петра I йдеться про «переводчиков и другой обозной сволочи». У Європі в XIX столітті не було особливої потреби в перекладачах на вищому рівні, оскільки французька була єдиною мовою дипломатів і всіх освічених людей.

У минулому столітті велика потреба в інституалізації перекладацької діяльності виникла в ході серії міжнародних і регіональних конференцій, де аж ніяк не всі делегати були високоосвіченими людьми, вихідцями з аристократичної еліти. Це була багатомовна аудиторія, яка вже не здатна обійтися без лінгвістичних посередників.

Великомасштабні події першої половини XX століття зіграли важливу роль в формуванні професії усного перекладача. Сам по собі усний переклад існував завжди, оскільки люди, що говорять різними мовами, з давніх часів і з багатьох причин вступали в контакт один з одним: військові походи і полон, проведення мирних переговорів, обмін досвідом в таких сферах, як торгівля або культура. До таких подій, зокрема, відноситься Перша світова війна (1914-1918 рр.), По завершенні якої була організована Паризька мирна конференція (18 січня 1919 - 21 грудень 1920 р.), де поряд з французькою офіційною мовою міжнародної дипломатії була також визнана англійська. Це можна вважати першою великою багатосторонньою зустріччю, яка поклала початок регулярної практики усного послідовного перекладу (далі - УПП) на офіційних зустрічах на вищому рівні в Лізі Націй (1919 р.), а потім і в інших міжнародних організаціях: Міжнародна організація праці (1919 р.) і Постійна палата міжнародного правосуддя (1922 р.). Важливим досягненням Паризької мирної конференції стало не тільки використання УПП, але й формування цілої групи видатних і талановитих перекладачів, які згодом заклали основи послідовного перекладу і зіграли свою роль у вдосконаленні техніки усного перекладу, його дидактики і теоретизації. До 1946 року УПП займав провідне місце в забезпеченні комунікації на міжнародному рівні. Однак поступово багато хто почав усвідомлювати недоліки цього виду перекладацької діяльності, використання

якого значно збільшувало час роботи засідань, оскільки кожне речення вихідної мови повторювалося на мові перекладу. Тоді почалися пошуки більш ефективної заміни, якою став усний синхронний переклад (далі - УСП), перевага якого полягає, в першу чергу, в тому, що переклад здійснюється одночасно з промовою доповідача з затримкою лише в кілька секунд. В якості експерименту синхронний переклад почав поступово використовуватися на багатосторонніх зустрічах в Міжнародній організації праці, а потім і в Лізі Націй. Але використання УСП на регулярній основі було неможливо в силу недовіри до нього з боку послідовних перекладачів і відсутності відповідного обладнання, яке було створено спільними зусиллями бостонського бізнесмена Едварда Філіна і британського інженера Гордона Фінлея. Завдяки цим людям у 1925 році в Женеві, в штаб-квартирі Лізі Націй, було встановлено перше обладнання для синхронного перекладу. У тому ж році обладнання було встановлено і в Міжнародній організації праці.

Перші спроби синхронного перекладу спочатку успішно проводилися в Міжнародній організації праці. У 1928 році було створено перші короткочасні спеціалізовані курси, метою яких було навчити відібраних кандидатів виконувати на високому рівні усний синхронний переклад, який раніше не застосовувався. Випускники таких курсів і стали першими синхронними перекладачами, що в свою чергу доводило можливість ідеї про використання цього інноваційного виду перекладацької діяльності. Однак в Лізі Націй на проведення подібного роду експериментів не погоджувалися протягом довгого часу, оскільки послідовні перекладачі, які працювали там, не вірили в можливість успішної практики УСП.

Ситуація значно змінилася в середині минулого століття в зв'язку з Другою світовою війною (1939-1945 рр.), по завершенні якої був проведений міжнародний суд над Німеччиною, Японією та Італією в німецькому місті Нюрнберг (20 листопада 1945 - 1 жовтня 1946 р.). За час роботи Нюрнберзького процесу була доведена можливість здійснення синхронного перекладу, який до цього дня грає велику роль в організації міжнародних конференцій та зустрічей. Крім того, ці події стали початком регулярної практики УСП і його оформлення в професійний вид діяльності. В результаті роботи в Нюрнберзі була сформована ціла група

перекладачів, багато з яких і далі продовжили перекладацьку діяльність в стінах Організації Об'єднаних Націй (1945 р.) і інших міжнародних організацій. Іншим важливим результатом проведення Нюрнберзького процесу став початок дослідження і опису механізмів усного перекладу практикуючими перекладачами і викладачами, проведення експериментів психологами для наукових, дидактичних і методологічних потреб, а також вивчення цього складного виду перекладацької діяльності крізь призму різних аспектів і дискурсів. Проблема написання історії перекладацького досвіду та історії теорії перекладу займає досить важливе місце в науці про переклад. У зв'язку з цим постають цілком закономірні питання про те, що повинно виступати в якості основи для побудови історії перекладацького досвіду, де і як слід проводити межу між періодами, та чи доцільно виділяти окремі етапи для історичного опису перекладу.

ТЕМА 2. ПЕРІОДИЗАЦІЯ УСНОЇ ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Не менш важливою і актуальною проблемою є необхідність розмежування історії перекладацького досвіду та історії теоретичних досліджень і поглядів на діяльність перекладачів. Ці взаємопов'язані напрямки мають різні цілі: перший акцентує увагу на розвитку практики перекладу в цілому, а другий висвітлює ставлення до перекладу і перекладацької діяльності з боку теоретиків, практиків, дослідників і суспільства в цілому в той чи інший період. Ці міркування можна застосувати до усного перекладу наступним чином: практика усного перекладу (спочатку в якості неофіційного роду діяльності, а потім у вигляді повноцінної професії) існувала завжди, оскільки різномовні народи протягом всієї історії вибудовували між собою відносини. Щодо історії теоретичних досліджень, важливо відзначити, що теоретизація, аналіз і дослідження усного перекладу були розпочаті лише в XX столітті під впливом низки подій в суспільному житті людей. Більша частина періодизації перекладацького досвіду бере за основу розгляд перекладацької діяльності в цілому, роблячи акцент на письмовому перекладі (із зазначенням, проте, на розвиток і роль усного перекладу окремо). Частково це

справедливо, оскільки опис усного перекладу почався лише в середині минулого століття. Однак теорія усного перекладу має статус під(галузі) перекладознавства, та має свій власний предмет і об'єкт дослідження. Отже, логічно припустити, що історія розвитку поглядів на усний переклад заслуговує розробки своєї власної періодизації.

У зв'язку з цим значний інтерес представляють собою ідеї французького дослідника і автора великої кількості статей і робіт з усного перекладу Данієля Жилья. У 1992 році на з'їзді перекладачів у Відні він запропонував першу періодизацію еволюції поглядів на усний переклад, що охоплює, однак, лише західноєвропейську науку. Проте, ця періодизація має низку переваг, зокрема, для вітчизняної теорії усного перекладу, оскільки систематизує велику частину праць, присвячених цієї області. Данієль Жиль пропонує виділити чотири етапи в історії досліджень усного перекладу:

1. 1950-ті рр. - поява перших робіт, написаних усними перекладачами-практиками і викладачами усного перекладу, в яких описується їх досвід і спостереження. Цей період відрізняється написанням робіт дескриптивного характеру. В цілому, це роздуми викладачів усного перекладу та самих перекладачів про особливості цієї складної професії і необхідних вимог до успішного здійснення усного перекладу. Ці роботи засновані на особистому досвіді і спостереженнях та не мають ніякої наукової бази. Проте, ці праці охоплюють найбільш важливі питання, які до наших днів не втратили своєї актуальності. Окремо варто відзначити працю Ж. Ербер «Керівництво для усного перекладача: як стати конференціальним перекладачем» (франц. *Manuel de l'interprète: comment on devient interprète de conférence*), в якому описуються основні правила, що діють в усному послідовному і синхронному перекладі, і навички, необхідні для успішного здійснення перекладацької діяльності. Ця та інші роботи виділили ряд ключових проблем релевантних для усного перекладу і заклали основу для досліджень, що згодом проводимуться психологами. Закінчується перший період в 1957 році, коли перекладачка з Відня Єва Панет захистила в Лондонському університеті магістерську дисертацію «Дослідження конференціального перекладу: підготовка

усних перекладачів» (англ. *An Investigation into Conference Interpreting: With Special Reference to the Training of Interpreters*). Ця робота є свого роду переходом до наступного періоду, пов'язаного з психологією. Дослідниця зібрала та систематизувала всі наявні у неї дані спостережень за практикою послідовного і синхронного перекладу та описала методики їх викладання в школах усного перекладу в Європі.

2. 1960 - початок 1970-х рр. - дослідження усного перекладу психологами, пов'язаними з перекладом лише побічно, за відсутності співпраці з практикуючими перекладачами. Це експериментальний період: зв'язку з психологією. На початку 1960-х рр. до вивчення усного та, зокрема, синхронного перекладу, звернулися так звані «*scientifiques extérieurs*» або «зовнішні дослідники»: психологи і психолінгвісти, для яких переклад не є основною діяльністю. До числа таких дослідників відносяться П. Олерон і Ю. Нанпон (Франція), які працювали з глухими дітьми, і до вивчення УСП вони звернулися з метою аналізу особливостей сприйняття тексту. Результати їхніх досліджень відображені в їх спільній праці «Дослідження синхронного перекладу» (франц. *Recherches sur la traduction simultanée*).

Основну увагу вони зосередили на вивченні тимчасових і кількісних характеристик УСП: час відставання усного перекладача від оратора і паузацію вихідного повідомлення. Для проведення експерименту французькі дослідники використовували записи промов з засідань ЮНЕСКО і записи промов, зроблені в їхній лабораторії. Всі відібрані промови відрізнялися одна від одної швидкістю відтворення тексту оригіналу, оскільки одні промови були спонтанними, а інші перекладалися з листа.

В результаті спостережень було виявлено, що відставання синхроніста від оратора - категорія змінна. Цей відрізок може бути довшим або, навпаки, коротшим, в залежності від паузації вихідного повідомлення оратором. Незважаючи на брак відповідного якісного обладнання, французьким психологам вдалося зафіксувати деяку кількісну інформацію. Відставання усного перекладача від оратора може змінюватися в залежності від ряду факторів: умов і обставин сприйняття інформації,

швидкості подачі повідомлення, типу тексту, організації подачі вихідного повідомлення (перекладач повинен прослухати частину матеріалу, перш ніж почати його переводити). Якщо оратор говорить в швидкому темпі і без пауз, синхроніст значно відстає від нього (відповідно, час відставання збільшується, і перекладач намагається його скоротити, що призводить до помилок в перекладі). Якщо промова оратора супроводжується паузами, перекладач встигає передавати всю інформацію і може на стабільному рівні підтримувати відставання. Крім цього, французькі психологи визнають ще й те, що паузи мають різну тривалість і, відповідно, певну значимість. П. Олерон і Ю. Нанпон приходять до важливого висновку: усний синхронний переклад є складним набором операцій, і при вивченні цього комплексного виду перекладацької діяльності необхідно звертати увагу не тільки на лінгвістичні, а й на психологічні фактори (наприклад, здатність перекладачів до концентрації і виконання декількох завдань одночасно). Поєднання в дослідженнях даних лінгвістики і психології може допомогти краще зрозуміти механізми УСП, а також скласти уявлення про те, як здійснити найбільш успішний переклад.

Дослідники зазначеного періоду проводили експерименти, спрямовані на вивчення психічних і психолінгвістичних аспектів УСП. Перш за все, їх цікавила одночасність здійснення процесів сприйняття і говоріння, тимчасові характеристики, а також залежність перекладу від особливостей мовлення оратора і низки інших чинників: мова вихідного повідомлення, шум, швидкість оратора, відставання перекладача від оратора, паузація вихідного повідомлення і т.п. Однак все дослідження проводилися за відсутності співпраці з практикуючими перекладачами.

У 1972 році до вивчення УСП як форми породження спонтанної мови звернулася англійська психологіня Фріда Голдман-Ейслер. Вона, як і її сучасники, досліджувала паузації, різні види хезитації (як свого роду «вікно» в мові) і час відставання усних перекладачів від оратора. В рамках свого дослідження Ф. Голдман-Ейслер прийшла до гіпотези про те, що паузи в вихідному повідомленні є для перекладачів необхідним і корисним інтервалом, під час якого вони прагнуть проговорити якомога більше інформації на мові перекладу. Самі ж перекладачі

роблять паузи для того, щоб почути, що говорить оратор, і щоб уникнути одночасних процесів сприйняття і породження мовлення.

Американський психолог Генрі Барік в 1969 році написав першу докторську дисертацію з питань усного перекладу «Вивчення усного синхронного перекладу». Дослідник традиційно цікавився часовими характеристиками при УСП (паузи, швидкість і відставання перекладача від оратора). У дисертації Г. Барік описує експеримент, для проведення якого виділив так звані «незалежні» змінні: тип перекладного матеріалу (спонтанне мовлення, частково підготовлена промова, повністю підготовлена і підготовлена промова офіційного характеру (читання письмового тексту); рівень досвіду перекладачів (два професійних усних перекладача, два студента, що навчаються усному перекладу і два білінгва без досвіду роботи з усним перекладом); - напрямок перекладу (на рідну (домінуючу) мову або на іноземну (набуту) мову). Експеримент показав, що початківці перекладачі не чекають на паузу в мові оратора й починають переклад одразу після осмислення ряду слів. Інша ситуація спостерігається у випадку з досвідченими перекладачами, які прагнуть здійснювати переклад під час пауз, уникаючи, таким чином, одночасного говоріння з оратором. Тим самим, здійснення УСП Г. Барік вважав неможливим (а це суперечить реальній практиці), що можна пояснити відсутністю на той час якісної перекладацької бази, достатнього досвіду і відомостей. Подібного роду заяви викликали відповідну реакцію з боку практикуючих перекладачів, що, в свою чергу, призвело до відсутності співпраці перекладачів з психологами. А це негативно позначилося на можливості повного і комплексного вивчення перекладу.

3. Початок 1970 - середина 1980-х рр. - вивчення усного перекладу усними перекладачами-практиками при відсутності співпраці з представниками інших наукових областей. На початку 1970-х рр. почався новий період в дослідженні механізмів усного синхронного перекладу. Як і у випадку з першим періодом, інтерес до вивчення і теорії УСП проявили самі перекладачі та викладачі усного перекладу. Однак роботи, що були написані у цей період, носили далеко не дескриптивний характер: перекладачі проводили експерименти. Було написано

величезну кількість робіт і статей, захищено чимало дисертацій з усного перекладу. Основним центром, в якому проводилися дослідження, був Париж. Однак вивченням усного перекладу займалися і в інших країнах, які, на жаль, не змогли впоратися з впливом Паризької школи, яка працювала ізольовано від усіх, і довести свої ідеї до міжнародного рівня: Західна і Східна Німеччина, Швейцарія та інші європейські країни, СРСР, Чехословаччина і Японія. Відмінною рисою цього періоду є відсутність співпраці між науковими спільнотами різних країн, а також лінгвістів, психологів або когнітивістів з перекладачами.

Першим усним перекладачем, який написав і захистив докторську дисертацію з питань усного перекладу, стала Інгрід Пінтер з Відня (1969 р). Вона вивчала усний переклад крізь призму нейрофізіології. Зокрема, її цікавили такі питання, як можливості людської пам'яті, вплив стресу і вплив виконання різного роду вправ на переклад.

Центральне місце в ці роки посіли ідеї, розроблені представниками Паризької школи. Йдеться, зокрема, про інтерпретативну теорію, або теорію смислу. Саме ця концепція набула найбільшого поширення в зазначений період і досі не втратила актуальності. Її основним автором стала досвідчена перекладачка Д. Селесковіч. Протягом багатьох років вона збирала дані про усний переклад і результати спостережень за ним, що згодом було сформульовано в єдину концепцію.

Важливим положенням цієї концепції є протиставлення лінгвістичним теоріям, які здебільшого ґрунтуються на порівнянні систем різних мов. Д. Селесковіч і М. Ледерер вказують на те, що ті відмінності, які існують між мовами, не є перешкодою для здійснення перекладу (і практика - головний доказ). Центральним поняттям у французькій теорії є «інтерпретація», тобто розуміння перекладачем сенсу вихідного повідомлення. Перекладач сприймає висловлювання цілком, виокремлює його сенс і потім прагне зрозуміло передати його своїми словами мовою перекладу (не дотримуючись при цьому синтаксису мови вихідного повідомлення). Важливо лише те, що означають всі слова разом в межах конкретного висловлювання. Так, при перекладі народжується нове висловлювання,

нова структура із збереженням сенсу, що міститься в повідомленні мовою оригіналу.

Крім цього, французькі дослідниці звертають увагу на ряд чинників, що грають важливу роль при усному перекладі: взаємодія лінгвістичних і позалінгвістических знань, пам'ять, ораторський портрет та ін.

Представниками Паризької школи були розроблені настільки впливові ідеї, що інтерпретативна теорія перекладу фактично стала головною в цій області і не поступалася місцем жодної іншої концепції. Такий стан французька теорія зберігала майже два десятиліття - до 1986 року.

4. 1986 - тепер. час - співпраця перекладачів-практиків з теоретиками, впровадження міждисциплінарного підходу до вивчення механізмів усного перекладу, взаємодія на міжнародному рівні.

Паризька школа створила величезну базу для вивчення усного перекладу, проте відмовлялася приймати концепції, розроблені в інших областях і країнах. З цієї причини нове покоління перекладачів почало закликати до впровадження міждисциплінарного підходу у вивчення УСП, щоб вивести його за межі існуючих вже довгий час програм. У листопаді 1986 року в університеті Трієста (Італія) відбулася конференція, присвячена теоретичним і практичним питанням викладання усного перекладу. Саме тоді й була поставлена мета перетворити існуючу парадигму на більш досконалу. На конференції було прийнято рішення, що в ході досліджень для досягнення ефективних результатів необхідно використовувати дані і відкриття з інших дисциплін: нейропсихології, психолінгвістики, нейрофізіології, медицини в цілому, когнітивістики і т.п. Також було покладено початок співробітництву між перекладацькими школами та дослідницькими центрами різних країн.

Конференція, яка пройшла в Італії дала велику кількість результатів. По-перше, практикуючі перекладачі, які займаються дослідженням усного перекладу, більше не працюють ізольовано: вони звертаються до представників інших наукових напрямків і використовують їхні досягнення. По-друге, кількість емпіричних досліджень помітно зросла. По-третє, нові центри досліджень почали з'являтися в

Скандинавії, Східній Європі, Азії та Австралії (там, де основною мовою не була французька, тому що до цього важливими центрами були Париж, Брюссель і Женева). Необхідність у співпраці підштовхувала до комунікації, масштаби якої постійно зростали. Англійська мова стала головним засобом спілкування. Створювалися спеціальні майданчики для обміну інформацією: в 1988 році був опублікований перший випуск першого журналу з питань усного перекладу The Interpreters 'Newsletter, який виступив засобом для комунікації між практиками і теоретиками усного перекладу. Однією з характерних особливостей цього видання стала публікація бібліографічних списків. У 1990 році Д. Жиль заснував свою власну інформаційну мережу CIRIN Bulletin⁶, метою якої також було розміщення таких списків.

Конференції, які було проведено в кінці XX століття призводять до позитивних змін. Кількість міжнародних і міжуніверситетських конференцій активно зростає. Співпраця між різними спільнотами міцніє, і тут велику роль відіграють не тільки семінари, конференції та зустрічі, а й організація спеціальних програм обміну майбутніми вченими і професійними усними перекладачами. Збільшується й кількість проведених досліджень в області усного перекладу, підростає нове покоління перекладачів-практиків і теоретиків. Використовуються дані й досягнення найрізноманітніших областей для більш глибокого вивчення і розуміння процесів і механізмів УСПІ (вивчення уваги, пам'яті, психології перекладачів, діяльності їхнього мозку та ін.).

ТЕМА 3. ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕРЕКЛАДАЧА

Вільне володіння рідною та іноземною мовою, здатність витримувати психологічні навантаження і мати широкими знання про різноманітні сфери людської діяльності - обов'язок професійного перекладача. Володіння іноземною мовою означає відсутність граматичних помилок, наявність природної лексичної

сполучуваності, дотримання узусу в мовних ситуаціях. Володіння рідною мовою означає уміння переключатися на різні функціональні стилі (наприклад, на прийнятий в даній сфері офіційно-діловий стиль), володіти культурою мовлення і мови. Перекладач повинен чітко і точно виражати думки - ситуації «розумію, а сказати не можу» виключені

Письмові й усні перекладачі здійснюють перетворення тексту або повідомлення вихідної мови (source language), і створюють еквівалент на мові перекладу (target language). У цьому сенсі вони переслідують однакову мету. Але у них неоднакові ролі та абсолютно різні умови діяльності.

В процесі своєї роботи письмовий перекладач може радитися з колегами і користуватися словниками та іншими лінгвістичними посібниками. Він може переписати і відредагувати текст, додати або зняти слово або фразу, зробити перерву в пошуку найкращого слова для передачі змісту оригіналу, просто відпочити, випити чашку кави. Усний же перекладач «обробляє» не письмові тексти, а мовлення і розмову. У письмового перекладача є читач його тексту, а у усного перекладача - слухач. Тріо перекладач - текст - читач замінюється іншим тріо: перекладач - усне повідомлення - слухач. Як правило, усний перекладач не має часу копатися в посібниках або радитися з колегами: він повинен негайно реагувати на почуте їм повідомлення.

Переклад - це завжди стрес, який перекладач повинен навчитися долати. Хвилювання і нервозність перед початком роботи - це типово і нормально, але як тільки перекладач починає переводити, хвилювання повинно перетворитися на зібраність, а нервозність - на увагу. Головний ключ до успіху - це впевненість в собі, яка виникає на основі досвіду вирішення складних ситуацій перекладу і теоретичної підготовки перекладача. Поступово перекладачі вчаться інтуїтивно виходити з будь-якої важкої ситуації.

Безперечно, письмовий та усний перекладачі повинні блискуче володіти своїми робочими мовами. Однак прийоми і навички у цих фахівців різні. Не випадково одним з найважливіших критеріїв вибору тієї чи іншої професії, точніше її різновиду, є тип особистості. Дуже вдумливий людина або педант і максималіст,

яким подобається редагувати і переробляти тексти, можуть стати відмінними письмовими перекладачами, в той час як синхроніст, який виправляє свої помилки на ходу, тобто вголос, сприймається слухачами, м'яко кажучи, без захвату. Досвідчений письмовий перекладач може якісно перекласти шість-вісім сторінок у день. Синхроністу іноді доводиться перекладати таку ж кількість сторінок за п'ятнадцять хвилин. При таких розбіжностях в їхній роботі не дивно, що висококваліфікований письмовий перекладач рідко стає видатним усним перекладачем. А блискучий усний перекладач необов'язково хороший письмовий перекладач. Один з них має можливість спокійно міркувати наодинці з самим собою, інший думає і постійно говорить на людях і поспіхом.

Перекладач при усному перекладі стикається з різними людьми, у яких може бути як позитивний, так і негативний настрій. Так як перекладач відіграє роль посередника, він завжди залишається нейтральним: він не повинен ні сміятися, ні обурюватися, ні плакати. Більш того, перекладач не має права змінювати при перекладі сенс вихідного висловлювання, навіть якщо він з ним не згоден. Хоча краще переводити з іноземної мови на рідну, перекладачі часто роблять і прямий, і зворотній переклад, що вимагає великих розумових і емоційних сил. До того ж усним перекладачам доводиться працювати тривалий час, іноді повний робочий день, тому необхідними є тренування на розумову і фізичну витривалість.

У таких міжнародних організаціях, як ООН, були випадки, коли письмові перекладачі перекваліфікувалися в синхронних, бо віддавали перевагу більш динамічній і напруженій роботі з учасниками живих розмов, а не самотньому сидінню в маленькій кімнаті над нудними доповідями і резолюціями. Але зміна ролей «в інший бік» - тут виключно рідкісне явище. Синхроністи переходять до лав письмових перекладачів лише в тих випадках, коли у них погіршується слух, з тих чи інших причин виникає заїкання або процес старіння вступає в таку фазу, коли рефлексі починають працювати в уповільненому темпі. Інша, і, так би мовити, побічна, причина небажання усних перекладачів братися за пір'я полягає в тому, що їх робочий день в міжнародних організаціях зазвичай коротше, ніж у письмовий перекладачів.

За своїми видами усний переклад ділиться на послідовний і синхронний. У першому випадку перекладач слухає виступ і записує якийсь його уривок (як правило, кілька пропозицій). Коли оратор робить паузу, перекладач, спираючись на свої нотатки і пам'ять, повторює сказане на мову перекладу. Синхроніст, в свою чергу, не чекає на паузи, а перекладає оратора безперервно, без антракту. За кілька секунд він повинен передати не тільки зміст слів, але й тон, нюанси і інтонацію людини, що стоїть на трибуні. Зазвичай послідовний переклад на сцені перед аудиторією вважається, з психологічної точки зору, найважкішим, оскільки перекладачеві необхідно запам'ятовувати значні уривки тексту, найчастіше без запису. Синхронний переклад в кабінці з навушниками є легшим психологічно, оскільки перекладач є прихованим від очей і повністю зосереджений на промові. Через ці істотні відмінності перекладачі зазвичай воліють за той вид усного перекладу, який підходить для них психологічно.

ТЕМА 4. ПОСЛІДОВНИЙ ПЕРЕКЛАД ТА ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ

У широкому сенсі будь-який переклад, крім синхронного, є послідовним. Однак в перекладацькій практиці послідовним перекладом прийнято називати усне відтворення тексту засобами іншої мови відразу після його прослуховування.

Для вирішення цього завдання перекладач повинен:

- 1) зрозуміти сенс і нюанси вихідного повідомлення;
- 2) запам'ятати його зміст, послідовність викладу і особливості;
- 3) адекватно відтворити його на іншу мову.

Очевидно, що для розуміння змісту і нюансів вихідного повідомлення необхідно добре володіти іноземною мовою, досить добре знати предмет, про який йде мова у вихідному повідомленні, і «бачити» логічні зв'язки в вихідному повідомленні. Зрозуміло, це завдання істотно полегшується, якщо вихідне повідомлення звучить рідною мовою, в тому сенсі, що його успішне вирішення залежить в цілому від фонових знань і умінь розчленовувати вихідний текст на логічно оформлені смислові групи і визначати зв'язки між ними. Необхідно

підкреслити, що добре володіння іноземною мовою має на увазі й вміння «чути» англійську мову, тобто відтворювати її семантично усвідомлено, а не як формальну послідовність нехай навіть добре знайомих слів. Іншими словами, необхідно мати «добре розвинене вухо», що дає можливість орієнтуватися в контексті висловлювання і грамотно заповнювати смислові прогалини, які утворюються через наявність в ньому незнайомих або нетвердо засвоєних мовних одиниць, тобто таких слів або словосполучень, в значенні яких перекладач не впевнений. Тільки при успішному розумінні сенсу вихідного повідомлення і його нюансів можливі надійне запам'ятовування і якісний переклад.

Запам'ятовування вихідного повідомлення вимагає від перекладача добре розвиненої пам'яті. Однак вимоги до пам'яті визначаються величиною і складністю вихідного повідомлення.

Під складністю тексту розуміється його насиченість науковими і маловживаними в звичайному спілкуванні термінами, а також велика кількість в ньому логічних зв'язків, зрозумілих фахівцеві, але не перекладачеві. Таким чином, величина, тексту що запам'ятовується обернено пропорційна його складності. Отже, в кінцевому рахунку, при послідовному перекладі об'єктивно вимірюваним параметром може слугувати величина тексту, яка може також залежати і від темпу мовлення оратора, фонетики, плавності і зв'язності його мовлення, логіки викладу матеріалу, акустичних умов перекладу.

Очевидно, що можливості оперативної пам'яті перекладача не безмежні. Зазвичай при добре тренованій пам'яті запам'ятовуванню піддається вислів, що містить не більше 2-3 пар причинно-наслідкових зв'язків і складається з 1-2 пропозицій. Збільшення обсягу вихідного повідомлення або його складності призводить до того, що пам'ять з ним вже не може впоратися. Це викликає необхідність використання допоміжних засобів для її розвантаження. Саме таким засобом і є універсальний перекладацький скоропис (УПС).

УПС не має нічого спільного з конспектом або протоколом, з одного боку, і стенографією - з іншого. УПС є ефективним тільки при негайному відтворенні (перекладі) тексту.

Конспект або протокол фіксують не кожную думку, не кожную фразу, вони підсумовують кілька думок і беруть із них головне, найбільш істотне. Перекладач не має права займатися відбором «головних» думок, відкидаючи цілі фрази. Він має право знаходити найбільш вдалі, лаконічні формулювання висловленого, але зобов'язаний передавати слухачам все відтінки кожної думки, що повідомляється. УПС може бути лише допоміжним засобом для оформлення протоколу, але не більше. Стенографія заснована на запису слова. Саме тому вона є в її первісному вигляді записом, а такий запис тягне за собою дослівне відтворення і дослівний переклад, тобто відмову від основних принципів перекладу. Стенографія заважає перекладачеві зосередитися на основних думках вихідного повідомлення і, отже, дати задовільний переклад. Навіть найкращі стенографісти не можуть одним поглядом охопити кілька рядків, що не важко при використанні УПС. Більш того, перекладач, який використовує стенографію, не може швидко виправити або доповнити стенографічний запис, якщо оратор виправляє промову, змінити її, якщо сенс був змінений в процесі виступу.

Таким чином, для послідовного перекладу підходить лише система скоропису, заснована на запису думок, а не слів. Такою системою і є УПС. Однак УПС назвати «системою» можна лише умовно, тому що, по суті, це набір вивірених перекладацьким досвідом правил і рекомендацій. Це пояснюється тим, що УПС завжди носить індивідуальний характер, обумовлений відмінностями особливостей перекладачів: особливостями їхнього асоціативного мислення, сприйняття дійсності, психіки, логіки і т.п.

УПС заснована на смисловому аналізі, скороченому літерному запису, принципу вертикальної організації записів і спеціальних символів.

Змістовний аналіз тексту є головною умовою його запам'ятовування, оскільки смислове запам'ятовування має вирішальну перевагу над механічним запам'ятовуванням. Змістовний аналіз служить для виділення основної ідеї змісту, знаходження найбільш економного формулювання і фіксації тих елементів промови, які служать опорними пунктами пам'яті. Основне смислове навантаження в висловлюванні несуть суб'єкт і предикат, які в реченні найчастіше є групою підмета

і групою присудка. Таким чином, формою існування думки є предикатема, тобто пов'язані одне з одним тема і рема. Ні тема без реми, ні рема без теми не може скласти думку поза логічного контексту. У висловлюванні, що складається з одного речення, може бути один або кілька предикатів. Таким чином, в УПС фіксуються предикатами, тобто тема, рема і зв'язок між ними. В основі смислового аналізу лежать три методи: метод вибору слів з найбільшим семантичним навантаженням, метод трансформації, що передбачає широке використання лексичних заміни, і метод вибору рельєфного слова.

При скороченому запису важливе значення має вміння фіксувати так званий пік висловлювання. Наприклад, у реченні: «Геологічні запаси нафти цього району становлять понад 30 млн. тонн» - смисловим піком є словосполучення «понад 30 млн. тонн», тому що воно несе той зміст, який виводить предикатему за межі банальності або ж безглуздя. Тобто воно несе мінімальний сенс.

Метод трансформації вимагає розвитку спеціального вміння оперувати синонімами і здійснювати правильні лексичні заміни, знаходити короткі формулювання або ємні окремі слова.

Скорочений літерний запис. Навіть економні формулювання складаються зі слів. В українській мові основне смислове навантаження несуть голосні літери. Текст, записаний тільки приголосними літерами, скорочується в обсязі на 30-40%, але все одно може бути прочитаним. При використанні скороченого літерного запису слід дотримуватися наступних рекомендацій: зберігати першу букву слова, навіть якщо вона голосна, опускаючи подвійні приголосні. При необхідності фіксувати закінчення у вигляді верхнього індексу, прагнути до того, щоб в скороченому слові було не більше 4-5 букв, записувати прикметники, що стоять перед визначеним словом, ще більш скорочено - двома-трьома буквами.

Найважливішою складовою УПС є використання різноманітних скорочень як офіційно зафіксованих в обох мовах, так і «вільних», тобто створених самим перекладачем для вирішення своїх власних завдань. Способи створення таких скорочень можуть бути різні: за допомогою початкових літер багатокomпонентного терміна; за першими літерами слова; по першим і останнім літерам слова,

розділеним дефісом; шляхом написання слова приголосними літерами; за допомогою перших двох-трьох букв слова і флексії, записаної трохи вище і правіше цих букв, тобто як верхній індекс і т.п. Як правило, перекладач сам виробляє зручний і зрозумілий йому спосіб скорочення слів і понять літерними символами.

Вертикальне розташування записів. В якості зорової опори пам'яті, записи повинні бути розташовані на папері так, щоб найбільш семантично важливі опорні пункти було помітно відразу. Тому поряд з чіткістю і розбірливістю зображення кожного скороченого слова і символу рекомендується дотримуватися принципу вертикалізму, який передбачає певне упорядкування записів, коли основні члени речення мають своє певне місце, коли кожне речення виокремлюється від наступного. Вертикалізм передбачає не просто запис на відносно вузькій смугі паперу, але й використання так званої лінгвістичної імовірності, тобто імовірності появи тієї чи іншої мовної одиниці, того чи іншого синтаксичного явища. У поєднанні з закріпленням певного місця за кожним елементом це дає можливість при вертикально-ступеневому розташуванні наочно відобразити логічні зв'язки і синтаксичні відносини.

Вертикалізм також дозволяє відмовитися від записи багатьох граматичних форм, службових слів і т.д. Таким чином, вже саме вертикально-ступеневе розташування записів повинно відображати синтаксичні функції. Для успішної реалізації цього служить такий синтаксичний засіб, як прямий порядок слів, що вимагає відповідної переробки матеріалу, що сприймається.

Запис ведеться, як правило, в блокноті вертикального формату. Кожна пропозиція зазвичай відділяється горизонтальною лінією і будується східчасто зверху вниз, по ламаній діагоналі. Як правило, лист ділиться на дві частини вертикальною лінією. Спочатку запис ведеться в правій колонці, потім в лівій. Однорідні члени розташовуються в стовпчик праворуч від вертикальної лінії.

Символ повинен бути економічним, наочним і універсальним. Економічність полягає в можливості позначати одним знаком максимальну кількість близьких понять. Перекладач в процесі перекладу повинен добре володіти матеріалом, а також уважно стежити за змістом висловлювання. Необхідно враховувати і ефект

«післясвітіння», як властивість оперативної пам'яті перекладача, що прослухав і записав запропоноване для перекладу висловлювання. Саме тому багатозначність символів на практиці не є проблемою.

Наочність символів полягає у тому, що символ повинен сприйматися легше, ніж слова в тексті.

Універсальність символу полягає в тому, що він відображає поняття незалежно від мови сприйняття і, оскільки він є виразником лексичне значення, позначає слова, що відносяться до різних частин мови.

За способом позначення понять символи можуть бути літерними, асоціативними і похідними. За призначенням вони можуть бути предикативними, що виражають часові відношення, модальними і такими, що виражають ступень якості. За структурою символи можуть бути базовими і комбінованими.

Символи, як і УПС в цілому, індивідуальні, тобто кожен перекладач сам відбирає собі робочий набір символів. Однак, як показує практика, на першому етапі навчання доцільно засвоїти обмежену кількість базових символів.

Зазвичай досвідчений перекладач використовує близько 100-200 базових символів, при необхідності поповнюючи свій банк новими і новими знаками.

Отже, принципи УПС зводяться до змістового аналізу матеріалу, скороченого літерного запису опорних пунктів пам'яті, їх вертикально-ступінчастого розташування і широкого використання символів. З'ясування принципів запису - перший крок до оволодіння УПС. Для вільного володіння УПС необхідно розвиток практичних навичок і умінь з подальшим їх закріпленням.

ТЕМА 5. СИНХРОННИЙ ПЕРЕКЛАД: ОСОБЛИВОСТІ І ВИМОГИ

У передвоєнні роки, до яких відноситься народження синхронного перекладу, було чимало сумнівів в тому, наскільки адекватним може бути переклад, що здійснюється в «екстремальних» умовах одночасного слухання і говоріння.

Першим «великомасштабним експериментом», який довів реальність синхронного перекладу, був Нюрнберзький процес над нацистськими злочинцями,

що почався в 1945 році. Естафету прийняла ООН, але не без сумнівів і роздумів, адже її попередниця - Ліга Націй - визнавала лише послідовний переклад і мала в своєму секретаріаті неперевершених майстрів, багато з яких не визнавали синхрону, незважаючи на економію часу, особливо на конференціях з трьома і більше робочими мовами.

Перший патент на обладнання для синхронного перекладу був виданий на ім'я радіоінженера і співробітника американської фірми IBM Гордона Фінлі, після чого мікрофони та навушники вже припинили бути екзотикою і почали поступово вдосконалюватися.

У повоєнні роки потреби міжнародних організацій і приватних конференцій в синхронних перекладачах стали швидко зростати. У 1948 році в Женеві відкрилася перша школа для навчання професійних синхроністів, а у 1962 році при московському інституті ім. М. Тореца були створені курси, які готують перекладачів спеціально для ООН. До середини 1970-х років на засіданнях Ради Безпеки ООН делегації зберігали формальне право вимагати послідовного перекладу як нібито більш точного. Зараз загальновизнано, що в майстерному виконанні синхронний переклад, як мінімум, не поступається послідовному.

Сьогодні послуг кваліфікованих синхроністів потребують не тільки урядові установи або організатори телемостів і відеоконференцій, але і менеджери компаній, що займаються комп'ютерами, супутниковим зв'язком та багатьма іншими видами глобальних комунікацій. Без синхронного перекладу на кілька мов сучасні міжнародні конференції були б неможливі.

Синхронний переклад - один з найскладніших видів перекладу. Головна особливість синхронного перекладу полягає в паралельності сприйняття мови оратора і породження мовлення на мові перекладу. Ця особливість синхронного перекладу визначає інші особливості цього виду перекладу, і в першу чергу жорсткий ліміт часу: на переклад синхронному перекладачу відводиться лише період виголошення промови оратором. Цей час в два рази менше того, що є в розпорядженні перекладача при послідовному перекладі, і в 20-30 разів менше, ніж при письмовому перекладі тексту тієї ж мови. Синхронному перекладачу не тільки

відводиться менше часу на переклад, а й нав'язується темп перекладу, який повинен відповідати темпу проголошення промови оратором. Крім того, особливістю синхронного перекладу є так званий посегментний характер: синхронний перекладач перекладає текст за сегментами в міру їх надходження, на відміну від послідовного.

Синхронний переклад став можливий завдяки створенню технічної установки, що включає мікрофон оратора, систему проводки, навушники і мікрофони перекладачів (вмонтовані в спеціальних кабінах) і навушники учасників. Кожен учасник, підключаючись до відповідної перекладацької кабіни, отримував можливість слухати переклад мови оратора одночасно з самим: виступом. Синхронний переклад давав значну економію часу, особливо на міжнародних зустрічах, де використовувалося кілька робочих мов.

Це вірно і для більшості форумів на Заході, і особливо для ООН, де офіційними є 6 мов, а саме, англійська, французька, російська, іспанська, китайська, арабська, яким відповідає рівне число так званих кабін або, як кажуть перекладачі, «будок» (від англійського booth). У кабінах, за рідкісним винятком «двомовників», працюють носії всіх мов, що перекладаються на засіданнях. Наприклад, «російська кабіна», - а назва кабіни визначається мовою, на якій працюють її перекладачі, - забезпечує відтворення засідання на російську мову, «англійська кабіна» - на англійську, і т.п.

В принципі, на засіданнях ООН повинні діяти шість кабін, але перші чотири з них, а саме: англійська, французька, російська та іспанська - працюють виключно на мові перекладу. Китайці переводять на свою рідну мову і з неї, араби - на англійську або французьку і навпаки. Це, звичайно, подвійне навантаження, через яку китайські й арабські перекладачі працюють втрьох, а в інших кабінах сидять по двоє. В англійській будці один синхроніст (його називають *russisant*) перекладає з російської та французької мов на англійську, інший - *hispanisant* на ту саму мову з іспанської та французької. У французькій будці відповідно *russisant* перекладає з російської та англійської на французьку, а *hispanisant* - на ту ж мову з англійської та з іспанської.

При такій системі, - а вона діє в багатьох великих міжнародних організаціях, - кожен перекладач працює по тридцять хвилин, а потім настає черга його колеги. В результаті, якщо оратор виступає по-російськи, а в англійській кабіні russisant відсутній, його колега hispanisant слухає переклад з сусідньої кабінки з російської на французьку, і потім вже перекладає з французької на англійську, Виходить як би «зіпсований телефон», який у перекладачів називається «брати з іншої кабінки» (по-англійськи - to relay). Однак перекладачі чітко координують свою роботу з тим, щоб обидва - russisants або hispanisants - не виходили одночасно з кабінки. Часто на засіданнях буває і потрійний переклад - наприклад, російський текст перекладається на французьку, з французької - на англійську, а потім на китайську. Така трьохфазова передача здійснюється за кілька секунд. Якщо в конференц-залі робочих мов тільки дві, наприклад, російська та англійська, то створюються тільки дві кабінки. А якщо перекладачі перекладають «в обидві сторони», вони інколи сідають в одну будку.

«Брати з колег», або relay, - процес неминучий, оскільки мало хто може висидіти тригодинне засідання, не вийшовши жодного разу з кабінки. А на конференції з декількома робочими мовами іноді неможливо забезпечити прямий переклад на всі боки, і перекладачам доводиться «брати» з англійської або з іншої кабінки. Оскільки прямий переклад значно точніше, ніж «подвійний», зіпсований, то більшість перекладачів намагається по можливості уникати relay.

Синхроністи слухають голос ораторів через навушники. Багато хто використовує тільки один навушник, щоб краще стежити за своїм голосом і за перекладом. Синхронний перекладач повинен навчитися одночасно зосереджуватися на виступі оратора і слухати власний переклад. Перекладач сам вмикає і вимикає власний мікрофон, що дозволяє йому радитися або розмовляти з колегою під час роботи. Однак мікрофон в кабінці не повинен посилювати голос перекладача, інакше гучний звук його власного голосу може заглушити голос виступаючого.

Синхроністу доводиться перекладати не тільки промови, виступи і неформальні переговори, але й проекти рішень, резолюцій і багато іншого. А коли делегати або

учасники конференцій редагують той чи інший текст, у них часто виникають суперечки про значення кожного слова, кожної коми. Тут без попереднього ознайомлення зі спірним документом перекладачеві робити нічого - робота його просто неможлива. У таких випадках він без будь-яких церемоній має право сказати в мікрофон: «У перекладача цього тексту немає».

Якщо неформальні обговорення відбуваються, як правило, без письмових матеріалів, то на офіційних засіданнях тексти заяв делегатів поширюються заздалегідь. Це дозволяє синхроністам підготуватися до роботи.

Письмовий текст є "рятівним колом". Якщо таке коло у синхроніста є, він може заздалегідь продумати складні терміни і навіть цілі речення. Якщо ж у нього мало часу (як зазвичай і буває), то йому краще за все звернути увагу на власні назви, числівники, скорочення, технічну лексику та синтаксичні труднощі. Найбільше часу слід приділити початку і кінцю тексту, оскільки помилки тут найбільше запам'ятовуються слухачами. Вони зазвичай з інтересом очікують на початок виступу, менш уважні до його середини, зате чарівні слова оратора «на закінчення я хочу сказати» часто будять навіть аудиторію, що дрімає. Якщо перші 40 хвилин того чи іншого виступу переводяться прекрасно, а кінцівка - погано, то в пам'яті слухачів стирається і початок.

На той випадок, коли виступаючий вирішує опустити частину своєї промови або допускає можливість, що по ходу виступу їм можуть бути внесені зміни, у багатьох надрукованих текстах робиться позначка для перекладача: «перевіряти при читанні» (Check against delivery). Більш того, під час своїх виступів оратори часто слухають переклад, щоб перевірити, чи внесені зроблені ними поправки.

Не кажучи вже про те, що у перекладача немає ніякої гарантії, що оратор не внесе в останній момент зміни, і про можливості заздалегідь підготуватися до лексики, яку використовують оратори. Попереднє ознайомлення з їхніми промовами дуже корисно хоча б як засіб наздогнати занадто стрімкого оратора.

Але в той же час письмові варіанти виступів дуже небезпечні для синхроніста. Якщо він спирається тільки на текст і не слухає, що відбувається на трибуні, то ризикує пропустити зміни, що вносяться, так би мовити, експромтом. Насправді,

робота з письмовими текстами іноді вимагає від перекладача потрібного уваги - він повинен одночасно і слухати, і читати, і говорити.

Існують два різновиди синхронного перекладу. Першим різновидом СП є «переклад з аркуша», тобто використання перекладачем-синхроністом тексту повідомлення на іноземній мові, що надійшов в кабінку до перекладача в письмовому вигляді. Оскільки при цьому перекладач-синхроніст все одно по ряду причин зобов'язаний уважно слухати промову оратора, при відсутності досвіду і спеціальних тренувань текст стає лише перешкодою для синхроніста, бо вимагає додаткової уваги. З цих причин такий вид синхронного перекладу, хоча на практиці він і займає значне місце в роботі синхроніста, ми не розглядаємо. Другим різновидом СП є робота з портативною переносною установкою, при наявності якої синхроніст знаходиться в залі серед учасників конференції та сприймає мову оратора НЕ через навушники, а безпосередньо з трибуни. Такий сурогат синхронного перекладу вкрай стомлює синхроніста, бо рівень перешкод, шуму в залі набагато перевищує допустимі норми. Додатковий і важливий фактор, який відрізняє перекладача-шептуна від синхроніста, що знаходиться в кабінці, полягає в тому, що, на відміну від другого випадку, перекладач-шептун вступає в особистісні стосунки з учасниками конференції, що в ряді випадків може створити додаткові «перешкоди» для перекладу.

Синхрон - це поєднання певних здібностей, знань і навичок: вільне володіння мовами, ерудиція, швидка реакція, здатність швидко «виходити» на більш-менш прийнятний варіант в складних ситуаціях - загалом, всім цим повинен володіти будь-який усний перекладач. Однак можливість одночасного перекладу, коли в багатьох випадках перекладач ще не знає, чим закінчиться фраза, початок якої перекладає, повинна забезпечуватися якимось механізмом. Що це за механізм? Відповідь у сказаному раніше - «перекладач не знає». Не знає, але здогадується, тобто вільно чи мимоволі прогнозує спрямованість висловлювання. Задовільний СП стає можливим тоді, коли можна з достатнім ступенем вірогідності припустити, «куди хилить» оратор - як на рівні цілого (мета, основна думка всього виступу), так і на рівні окремої пропозиції, словосполучення, граматичної конструкції.

Отже, синхронний переклад існує завдяки тому, що називається імовірнісним прогнозуванням (ІП), що лежить в основі багатьох видів людської діяльності. Суть його полягає в тому, що перекладач на основі вже почутого в реченні або в цілому сегменті тексту робить висновок про його подальший розвиток, і відповідно вибудовує свої фрази.

Для того щоб ступінь ймовірності в СП була якомога вищою, необхідно перш за все добре уявляти собі тему (предмет), яка обговорюється на конференції, семінарі або «круглому столі». За інших рівних умов (приблизно однаковий рівень володіння мовами, реакція, практичний досвід) людина, яка є обізнаною в конкретній області, перекладає незрівнянно краще, ніж дилетант. Тому вивчення не тільки термінології, а й суті справи є для синхроніста обов'язковою умовою.

ТЕМА 6. БУДОВА ДІЯЛЬНОСТІ СИНХРОННОГО ПЕРЕКЛАДАЧА

Синхронний переклад можна розглядати як діяльність, що складається з послідовних взаємопов'язаних дій. Передбачається, що кожна дія складається з трьох фаз: фази орієнтування в умовах чергової перекладацької задачі і пошуку (вибору) рішення, фази здійснення і фази контролю. Спробуємо за допомогою теоретичних міркувань виявити характеристики перекладацьких дій діяльності синхронного перекладача. Розглянемо першу фазу дії - фазу орієнтування в умовах перекладацької задачі і пошуку (вибору) рішення. Серед характеристик першої фази дії найбільша зовнішня вираженість властива, очевидно, умовам перекладацької задачі. З цієї причини їх найлегше виявити. Що це таке - умови перекладацької задачі? З загальнопсихологічних позицій під умовами завдання розуміється ситуація, що вимагає від суб'єкта деякої дії. Ситуація, в якій розгортається діяльність синхронного перекладача, носить багатокomпонентний характер. Якщо в якості прикладу розглянути ситуацію діяльності перекладача на будь-якому міжнародному конгресі політичних діячів, то виявиться, що в неї входять і міжнародна обстановка, і умови роботи конгресу в цій країні, і тема конгресу, і

угруповання сил учасників з їх цілями, і зміст промов ораторів, що вже виступили, і тема засідання, і характеристика оратора, який підіймається на трибуну.

Наведені компоненти ситуації важливі для перекладача, оскільки вони детермінують його преднастройку до перекладу мови наступного оратора. На основі знання міжнародної обстановки, історії підготовки та скликання конгресу, цілей учасників, політики країни, яку представляє оратор, і інших чинників перекладач будує в своїй свідомості вірогідну модель ораторської промови, яку йому належить перекладати. Залежно від практичного досвіду і знань перекладача ця модель може носити більш-менш деталізований характер.

Є ще один, найважливіший для перекладача, компонент ситуації - початок виступу. На відміну від інших, відносно стабільних на період промови оратора компонентів, цей компонент відрізняється динамічністю. Саме початок промови оратора спонукає перекладача до негайних дій. Розміщення промови оратора в самому кінці списку компонентів ситуації може здатися парадоксальним. Однак це зроблено навмисно, щоб підкреслити роль і значення ситуативної обумовленості дій синхронного перекладача. Отже, оратор починає свій виступ. Аудиторія, почувши перші слова оратора, очікує на їхній переклад на відповідні робочі мови. Виникає ситуація, що вимагає від перекладача (перекладачів) першої перекладацької дії з ланцюга дій, що становлять діяльність з перекладу промови. З початком виступу оратора перекладач сприймає початковий відрізок вихідного тексту, що є умовою першої перекладацької задачі, виділяє орієнтири, що характеризують його смисловий зміст і мовну форму. Таким чином, перекладач накопичує інформацію для пошуку (вибору) перекладацького рішення. Якщо переднастройка перекладача до першої дії була адекватною і досить деталізованою (віяло можливих варіантів початку промови оратора в свідомості перекладача включає актуалізований варіант), то відбувається ідентифікація вихідного відрізка, і перекладач приступає до вибору рішення з низки підготовлених. Якщо ж прогноз виявився не повним або не зовсім точним, то перекладач на основі виділених орієнтирів, свого колишнього досвіду і наявних знань здійснює пошук рішення. З прийняттям рішення перша фаза дії закінчується.

Друга фаза дії (фаза здійснення) проста за своїм змістом. Вона полягає в завершенні породження відрізка тексту мовою перекладу відповідно до прийнятого рішення. В ході другої фази перекладач розгортає у зовнішній промові фрагмент висловлювання на мові перекладу, сконструйований або вибраний з ряду заготовлених під час першої фази дії. Перша і друга фази перекладацької дії характеризуються швидкоплинністю. Їхня тривалість обчислюється секундами. Третя фаза дії (фаза контролю) полягає в оцінці перекладачем правильності виконання перекладу. Теоретично можна припустити, що вона значно розтягнута в часі. Перекладач може упевнитися в правильності орієнтування і прийнятого рішення лише після сприйняття декількох висловлювань оратора. При розгляді другої перекладацької дії важливо визначити момент її початку. Коли перекладач закінчив орієнтування в умовах першої перекладацької задачі і приступив до пошуку (вибору) перекладацького рішення, у первинному мовленнєвому ланцюгу з'явився початок нового відрізка. Паралельно з пошуком (вибором) рішення і здійсненням першої дії перекладач змушений приступити до орієнтування в умовах другої перекладацької задачі. Таким чином, перша фаза другої перекладацької дії почалася в той момент, коли перша дія знаходилася на підступах до своєї другої фази. Пошук (вибір) перекладацького рішення у другій дії відбувався пізніше - паралельно із закінченням другої фази першої дії. Що ж стосується фази здійснення другої дії, то вона йде за фазою здійснення першої дії. Фаза контролю другої дії пішла в свою чергу за фазою здійснення тієї ж дії, розгортаючись паралельно з фазою контролю попередньої дії. Третя і наступні перекладацькі дії протікають за аналогічною схемою і сполучаються з попередньою дією таким же чином, яким друга дія зчленовується з першою. При аналізі вихідного тексту нам доведеться часто оперувати поняттям «відрізок вихідного тексту, що містить умови чергової перекладацької задачі». Для вираження цього поняття необхідно підібрати термін. Термін «одиниця перекладу» що використовувався раніше слід визнати невдалим. Враховуючи роль такого відрізка в діяльності синхронного перекладача, доцільно назвати його одиницею орієнтування.

Отже, одиницею орієнтування є відрізок вихідного тексту, смислове сприйняття якого дозволяє перекладачеві приступити до пошуку або вибору чергового перекладацького рішення. Одиниця орієнтування не належить до класу математичних одиниць і не призначена для обчислення. Її природа подібна до природи одиниць, що використовуються в лінгвістиці та психології. Введення терміну «одиниця орієнтування» носить принциповий характер, оскільки обумовлено загальним розумінням процесу сприйняття вихідного тексту і породження тексту мовою перекладу в синхронному перекладі. Відповідно до прийнятої концепції текст на мові перекладу з'являється не в результаті простого перекодування вихідного тексту по послідовних відрізках. Породження промови мовою перекладу є процес реалізації внутрішньої програми висловлювань, яка складається у свідомості перекладача завдяки орієнтуванню в ситуації і особливо в її найважливішому компоненті - промові оратора. Більшість компонентів ситуації відносно стабільні, і орієнтування перекладача в них відбувається в основному до початку перекладу, а в ході перекладу лише поглиблюється і додатково осмислюється. Орієнтування перекладача в промові оратора відбувається в ході самого перекладу, а результати орієнтування використовуються негайно, в процесі їхнього отримання. Тому орієнтування в промові оратора носить кроковий характер. Саме цією об'єктивною обставиною і диктується необхідність введення цього терміну. Проблема виділення відрізків вихідного тексту, які можуть служити підставами для породження відрізків тексту мовою перекладу, далеко не нова. У різних аспектах і з різними цілями вона розглядалася цілою низкою дослідників, головним чином, в теорії перекладу і в порівняльній стилістиці. Можна навести кілька класів мовних явищ, що обговорюються в якості таких відрізків. До першого класу відносяться мовні явища, які виділяються в лексикології і граматиці вихідної мови: певні типи слів, словотворчі моделі, синтаксичні структури. Відштовхуючись від певної формальної категорії у вихідній мові і її значення, дослідник на основі зіставлення вихідних і перекладних текстів встановлює формальні засоби на мові перекладу, що виражають подібне значення, і формулює способи перекладу певних мовних одиниць в конкретній мовній комбінації.

Сегментація вихідного тексту в синхронному перекладі ззовні виражається у відставанні перекладача від оратора. Відрізок вихідного тексту, на який перекладач відстає від оратора, за вирахуванням його частини, яка звучить під час пошуку або вибору рішення, може вважатися одиницею орієнтування. При цьому можливі випадки, коли перекладач впізнає відрізки вихідного тексту по їхній частині та приймає рішення не чекаючи, поки вони повністю прозвучать. Тому відрізки вихідного тексту, складові одиниці орієнтування, позначаються відставанням перекладача з деякими відхиленнями. Здійснюючи сегментацію мовного потоку на одиниці орієнтування, синхронний перекладач змушений обирати відрізки вихідного тексту, що відповідають певним вимогам. По-перше, щоб служити основою для породження окремої смислової частини фрази в певному синтаксичному оформленні, такий відрізок повинен являти собою мовленнєву ланку, тобто, з одного боку, окремий в синтактико-семантичному відношенні компонент вихідної фрази або цілу фразу а, з іншого боку, мати ознаки, які дозволяють виокремлювати його на слух. Відрізки вихідного тексту, що виступають в двох планах одночасно, як одиниці синтактико-семантичного членування і як одиниці інтонаційного членування мовного потоку, є найбільш ймовірними величинами, які можуть обиратися в якості одиниць орієнтування в синхронному перекладі. По-друге, відрізок вихідного тексту, що становить одиницю орієнтування, обмежений за розміром можливостями оперативної пам'яті перекладача.

ТЕМА 7. ПАРАЛЕЛЬНІСТЬ ПРОЦЕСІВ СПРИЙНЯТТЯ ВИХІДНОГО ТЕКСТУ І ПОРОДЖЕННЯ ТЕКСТУ МОВОЮ ПЕРЕКЛАДУ

Вся проблема часової співвіднесеності процесів сприйняття вихідного тексту і породження тексту мовою перекладу може бути розчленована на ряд питань, отримання аргументованих відповідей на які могло б сприяти з'ясуванню закономірностей функціонування мовних механізмів в синхронному перекладі і успішної розробки методики викладання. Одне з основних питань може бути

сформульовано таким чином: яка часова співвіднесеність говоріння оратора і говоріння перекладача? Відповіддю на це питання буде отримання кількісних характеристик про те, яку частину тексту мовою перекладу перекладач промовляє під час звучання оратора, а яку частину - в паузи в промові оратора; яку частину вихідного тексту покриває перекладач своїм говорінням і яка частина вихідного тексту звучить під час мовчання перекладача. Цікаво також порівняти ці показники у перекладачів різної кваліфікації, що могло б дати вихідний матеріал для з'ясування тенденцій формування механізмів, що забезпечують координацію процесів сприйняття і породження мовлення в синхронному перекладі. При отриманні кількісних характеристик часової співвіднесеності говоріння оратора і говоріння перекладача можна очікувати два основні варіанти: 1) проголошення тексту мовою перекладу під час пауз в мові оратора; 2) проголошення тексту мовою перекладу або його частин під час говоріння оратора. У першому варіанті - безперечне поперемінне здійснення сприйняття вихідного тексту і говоріння на мові перекладу. Оскільки паузи присутні в мові будь-якого оратора, поперемінне здійснення сприйняття і говоріння може мати місце, хоча й лише в окремі періоди, в роботі будь-якого синхронного перекладача. У другому варіанті можливі, в свою чергу, два результати. Якщо у перекладному тексті відсутні відповідності тих частин вихідного тексту, під час яких перекладач вимовляв текст на мові перекладу, то тут має місце поперемінне здійснення сприйняття і говоріння. Якщо в тексті мовою перекладу присутні відповідності частинам вихідного тексту, під час звучання яких перекладач вимовляв текст на мові перекладу, то виникає питання: чи міг перекладач перевести ці частини початкового тексту, якщо не прослуховував їх, а лише екстраполюючи їх зміст на основі раніше прослуханих частин і свого досвіду? Критерієм в даному випадку міг би служити обсяг частин вихідного тексту, що звучать під час говоріння перекладача. Якщо обсяг цих частин настільки малий, що їхній зміст можна відновити при прослуховуванні попередніх частин, то на основі цих даних можна зробити впевненого висновку про часову співвіднесеність процесів сприйняття і говоріння: тут можливі як екстраполяція змісту частин вихідного тексту без їхнього прослуховування, так і одночасне здійснення сприйняття і говоріння. Якщо частини

початкового тексту, що покриваються говорінням перекладача, настільки великі, що без їхнього прослуховування і розуміння переклад стає неможливим, то слід припустити одночасне протікання процесів сприйняття вихідного тексту і говоріння на мові перекладу. Яка частина вихідного тексту повинна розгортатися під час говоріння перекладача, щоб можна було зробити висновок про функціонування механізму одночасного здійснення сприйняття вихідного тексту і говоріння на мові перекладу?

У зв'язку з цим важливим є поняття про надмірність мови як про наявність мовленнєвого ланцюга ряду одиниць різних мовних рівнів, які дублюють одне одне і забезпечують надійність комунікації (за наявними даними рівень надмірності в європейських мовах становить 60-70%). Надмірність в мовленнєвому ланцюгу являє собою необхідний запас міцності, орієнтований на умови спілкування і враховує особливості механізму розуміння, що дозволяє забезпечувати безперебійне функціонування цього механізму в складних умовах. Надмірність може розглядатися також «як можливість передбачення імовірності появи кожного наступного елемента в лінійному ряду повідомлення, обумовлена обмеженнями, що накладаються на сполучуваність одиниць властивостями даної семіологічної структури. Як і в тому, так і в іншому випадку надмірність зв'язується з процесом розуміння мови. Дублювання одних елементів мовленнєвого ланцюга іншими і передбачуваність появи наступних елементів звільняє слухача в складних умовах діяльності від необхідності прослуховувати всі одиниці в лінійному ряду повідомлення для адекватного розуміння. Завдяки надмірності розуміння висловлювань може бути досягнуто при сприйнятті лише деяких, найбільш інформативних компонентів.

Виходячи з даних про надмірності в європейських мовах, можна вважати безперечним наявність у перекладача механізму одночасного здійснення сприйняття вихідного тексту і говоріння на мові перекладу, якщо більш 60-70% початкового тексту розгортається в періоди говоріння перекладача. Якщо частина вихідного тексту, що звучить під час говоріння перекладача, становить 60-70%, то такий факт не заперечує функціонування механізму одночасного здійснення сприйняття і

говоріння, оскільки для адекватного розуміння вихідного тексту перекладачеві необхідно розташувати паузи в своїй промові таким чином, щоб слухати мовчки тільки інформативно важливі компоненти висловлювань. Подібний раціональний відбір в складних умовах синхронного перекладу практично недосяжний - він може бути здійснений лише в процесі тривалого наукового аналізу тексту. Тому розгортання частини початкового тексту, дещо меншою 60%, в періоди говоріння оратора теж може вважатися достатнім для висновку про функціонування механізму одночасного здійснення сприйняття і говоріння.

Загальні темпоральні характеристики синхронного перекладу

У кожної людини є власний оптимальний діапазон, в якому їй легше сприймати, розуміти і при необхідності відтворювати інформацію. Однак у практичній діяльності людини не завжди вдається працювати в оптимальному для неї темпі. Серед усіх видів перекладацької діяльності синхронний переклад характеризується найбільш жорсткими часовими обмеженнями і представляє найменші можливості для вибору темпу переробки і відтворення інформації.

Перекладач, який працює в режимі послідовного перекладу, теж відчуває значні часові обмеження, але в порівнянні з синхронним перекладачем він має вдвічі більше часу на переклад тексту того ж об'єму: час виголошення початкового тексту оратором плюс час виголошення тексту мовою перекладу. Загальний дефіцит часу - не єдине часове обмеження, що накладається на діяльність синхронного перекладача. Інше часове обмеження полягає в обов'язковості порядку витрачання бюджету часу: на відміну від письмового перекладача і від перекладача, який працює в режимі послідовного перекладу, синхронний перекладач не може маневрувати в межах відведеного часу (приділити більше уваги і часу перекладу найбільш важких місць, швидше перевести порівняно прості висловлювання), він змушений витратити наявний в його розпорядженні час відповідно до темпів оформлення промови оратором мовою оригіналу. В іншому випадку перекладач відстане від оратора, і синхронний переклад перестане бути синхронним. Строго встановлений в кожному конкретному випадку темп перетворення вихідного тексту в текст на мові перекладу - інша відмінна особливість протікання

синхронного перекладу в часі. Є ще одна обставина, яка відрізняє синхронний переклад від інших видів перекладу (крім перекладу з листа). Синхронний перекладач не має можливості сприйняти повністю все повідомлення і лише потім приступити до пошуку перекладацького рішення, він змушений приймати рішення на перехід до мови перекладу негайно після орієнтування в невеликих відрізках вихідного тексту для того, щоб не відстати від оратора на величину, що перевищує можливості його оперативної пам'яті.

Таким чином, протіканню синхронного перекладу в часі властиві такі особливості:

1. Перебіг синхронного перекладу в часі вищий, ніж в інших видах перекладу, темп перетворення повідомлення на одній мові в повідомлення на іншій мові; жорстка залежність темпу перекладу від темпу проголошення промови оратором; прийняття рішень на переклад безпосередньо після орієнтування в черговому смисловому ланцюгу промови оратора.

2. Процес перекладу починається і закінчується одночасно (або майже одночасно) з промовою оратора, на відміну від іншого виду усного перекладу на слух - послідовного перекладу, який здійснюється після закінчення всієї або частини промови оратора. Жорсткі часові обмеження в синхронному перекладі накладають свій відбиток на всі процеси, що є елементами діяльності: орієнтування в початковому тексті, пошук і прийняття перекладацьких рішень і здійснення перекладацьких дій. Найбільші часові обмеження синхронний перекладач відчуває при орієнтуванні в початковому тексті. При успішному здійсненні синхронного перекладу орієнтування в початковому тексті відбувається в темпі виголошення промови оратором і навіть трохи швидше: перекладач прогнозує зміст і форму ще не виголошених оратором смислових ланок. Пошук і прийняття перекладацьких рішень теж відбуваються в умовах гострого дефіциту часу. Ухвалення перекладацьких рішень відбувається через кожні 1-3 секунди.

Здійснення перекладацьких дій відчуває тиск фактора часу при середньому і швидкому темпі мовлення оратора.

3. Темп мовлення перекладача залежить від темпу мовлення оратора, але зазвичай не збігається з ним. Перекладач прагне витримувати оптимальний для себе темп мови, який розташовується в нижній частині діапазону середнього темпу публічної промови мовою перекладу. При підвищенні темпу мовлення оратора темп мовлення перекладача теж дещо збільшується, але не виходить, як правило, за рамки згаданого діапазону.

4. Часові обмеження, що накладаються на діяльність синхронного перекладача, обумовлюють адаптування перекладацьких дій до них як в психологічному, так і лінгвістичному плані. У лінгвістичному плані адаптування дій відбувається шляхом скорочення обсягу тексту мовою перекладу при швидкому і середньому темпі мови оратора.

5. Перекладач, ізольований від аудиторії, як би «вбудований» в ланцюг: мікрофон - підсилювач - телефони (навушники) - синхроніст - мікрофон - підсилювач - телефони - а) залежить в своїй роботі від роботи апаратури і б) сам перебуває під впливом об'єктивних факторів, на відміну, наприклад, від переводчика- «шептуна», що знаходиться в залі серед учасників конференції.

Є і ще одна обставина, яка значно рідше відзначається в літературі, але тим не менш, характеризує синхронний переклад по суті, - вкрай стислі терміни здійснення перекладу (переклад в умовах гострого дефіциту часу) і, отже, малий обсяг інформації, переробляється синхроністом. На відміну від письмового перекладача (останній в пошуках потрібного варіанта може переробити значний обсяг додаткової інформації, витягуючи її з словників, енциклопедій, довідників, раніше зроблених перекладів і т.п.), синхроніст може покладатися лише на попередній досвід і навички, набуті раніше, знання, що зберігаються в пам'яті, і то лише на ту їх частину, яку він в змозі швидко, за секунди, витягти із запасів інформації, що зберігається в його довготривалої пам'яті.

ТЕМА 8. НАВИЧКИ ПРОФЕСІОНАЛА

Мовна компресія, опущення і додавання матеріалу, синекдоха та метонімія, використання антонімів, семантичних еквівалентів і граматична інверсія - ось, приблизно, основні прийоми роботи синхроніста, що склалися в результаті тривалого розвитку усного перекладу. Хоча кожен з них в тій чи іншій мірі відрізняється від інших, всі вони зводяться до того, щоб відредагувати і скоротити словесний матеріал і одночасно не спотворити його зміст.

Здійснюючи компонування і перекомпонування, він незмінно прагне зробити їх перш за все ясними і лаконічними. Як показали дослідження процесу перекладацького відтворення живої мови, при синхронному перекладі синтаксис завжди простіше, а середня довжина речень завжди дещо коротше, ніж при письмовій обробці того ж самого тексту.

Компресія повідомлення в синхронному перекладі не є надзвичайним явищем. Вона впливає з ряду лінгвістичних і психологічних закономірностей мовної діяльності і, зокрема, передачі мовних повідомлень. Компресія стає можливою завдяки інформаційній надмірності мови. Надмірність мови має багатосторонній характер. У послідовності мовних сигналів, що складають повідомлення, є багато таких, які дублюють одне одного і підвищують надійність процесу комунікації до дуже високого рівня. При необхідності деякі з дублюючих елементів мовного ланцюга можна опустити, скоротивши обсяг тексту мовою перекладу. Компресія повідомлення має під собою психолінгвістичну основу. Скорочення висловлювань взагалі становить одну з головних особливостей усної передачі мовного повідомлення. В процесі усної передачі однією мовою скорочення обсягу мовного повідомлення до 60% є цілком нормальним. Незважаючи на таке велике скорочення тексту, кількість пропозицій в повідомленні майже не змінюється: СКОРОЧЕННЯ відбувається головного чином за рахунок підрядних речень, прислівникових і дієприкметникових зворотів. Кількість різних частин мови скорочується нерівномірно: дієслова - на 30-35%, іменнікі - на 50%, прикметники - на 75-80%. В процесі усного перекладу на англійську компресія потрібна тоді, коли на

українській є повтори, слова, які нічого не позначають або коли оратор говорить занадто швидко. Щоб не відстати від нього, не пропустити важливі сегменти його промови, перекладач змушений робити вибір між кандидатами для лексичного або синтаксичного скорочення тексту. Так, при переліку прикметників перекладач може опустити один або декілька з них, а в інших випадках як би сконденсувати їх. «На міжнародному, національному та місцевому рівнях» можна перевести як *on all levels* або *on several levels*.

Уміння скорочувати і конденсувати живе мовлення - одне з перших умінь в мистецтві синхроніста. Але використовуючи короткі слова або опускаючи зайві, він змушений щоразу вирішувати, що насправді є зайвим і що можна пропустити, щоб не спотворити думку оратора. Чим досвідченіший перекладач і чим краще він знає матеріал, тим успішніше його редакторська робота.

Мистецтво скорочення фрази особливо важливо для перекладачів з української на англійську. В цілому в українській мові переважають більш розгорнуті, а в англійській - більш редуційовані засоби. Тому і окремі слова, і граматичні конструкції українською довші, ніж англійською. Наприклад, «рішення почати страйк» перекладається як *strike decision*; а «програма космічних досліджень» скорочується до *space program*.

У тих випадках, коли вирішальним для розуміння фрази виявляються ключові слова - іменники і дієслова, інші частини мови, а саме: прикметники або прислівники, можна іноді опустити. На відміну від письмового перекладу при синхроні частіше вживають іменники, дієслова, прикметники і прислівники, за рахунок зменшення частки займенників, числівників, прийменників, сполучників і часток». Але й тут головну роль при виборі «жертв» грає загальний контекст пропозиції: «Держсекретар запропонував скликати конференцію» не змінюється за змістом навіть від скорочення дієслова «скликати»: *The Secretary of State proposed a conference*. Або: «Перегляд відбудеться 22-го вересня» - *The showing is on September 22*, що на кілька складів коротше, ніж *will take place*.

Іншим резервом для економії простору і часу є такі вирази, як «в області», «в області економіки», «у зв'язку з цим», «зокрема», «як відомо», «при цьому», і т.п. ,

які можна просто опустити. А схожі за значенням прикметники, на кшталт «зазначений», «вищезгаданий» або «існуючий», найчастіше легко замінюються англійським означеним артиклем the або займенником this.

Якщо оратор говорить дуже швидко, скорочувати доводиться більше:

У своєму посланні всім делегатам нашої конференції президент Сполучених Штатів Америки Білл Клінтон сказав ... In his message to us, President Clinton said ...

Компресія повідомлень в синхронному перекладі має непостійну величину. Вона залежить від темпу мови оратора і в значній мірі визначається поєднанням вихідної мови і мови перекладу. Виявлення розмірів компресії в синхронному перекладі доцільно проводити шляхом зіставлення компресованих текстів, отриманих в результаті синхронного перекладу, з некомпресованими текстами. Останніми можуть служити перекладні тексти, виконані письмово. Порівняння складового розміру текстів мовою перекладу, зафіксованих в ході діяльності синхронних перекладачів, з вихідними текстами не може дати точної картини компресії, оскільки позначиться вплив зміни складового розміру повідомлення при переході від однієї конкретної мови до іншої.

До специфічних особливостей будови діяльності синхронного перекладача можна віднести також менший, ніж в інших видах перекладу, масштаб перекладацьких дій. В інших видах перекладу об'єктами окремих перекладацьких дій є зазвичай окремі фрази і надфразові єдності. У синхронному перекладі перекладацькі дії відбуваються над інтонаційно-смысловими одиницями типу синтагм і ритмічних груп, синтаксичними блоками та іншими частинами висловлювань. Навички та вміння рішення перекладацьких завдань, набуті в інших видах перекладу, виявляються недостатніми в синхронному перекладі, особливо у зв'язку з необхідністю прийняття перекладацьких рішень без ознайомлення з наступними частинами висловлювань.

В області інтонації перекладача повинні хвилювати дві речі: інтонація оратора і його власна. Українська інтонація не обмежується питаннями наголосу, виділення та вираження емоцій. Заміна інтонаційної конструкції (ІК) може повністю змінити зміст речення. В усному мовленні, особливо в розмовному мовленні, поряд з

порядком слів, найважливішу роль у формуванні функціональної перспективи пропозиції грає інтонація. Неправильне розуміння інтонаційного виділення, яке застосовано оратором, може привести до помилкового перекладу; однак і спроба сліпо перенести інтонацію однієї мови на іншу не менш небезпечна, оскільки українські і англійські інтонаційні моделі значно відрізняються одна від одної. Мовлення перекладача, який несвідомо - або усвідомлено - намагається імітувати в англійській мові українські підйоми і падіння голосу, може здатися уривчастою, з перепадами і стрибками; слухачам може здатися, що він передражнює оратора. Завдання перекладача - замінити інтонацію української пропозиції на англійську, точно так же, як він це робить з лексичними компонентами пропозиції. Необхідно засвоїти не тільки інтонаційні особливості мовлення конкретного оратора, - а їх в українській мові існує безліч, - а й нормативні моделі української інтонації.

У роботі над способом подачі усного мовлення головне для синхронного перекладача навчитися ділити мовлення на словосполучення і граматичні конструкції, які зручні для сприйняття слухачем. У разі можливості підмет і дієслово-присудок повинні стояти недалеко одне від одного, не повинні без потреби розділятися прийменники і керовані ними слова.

Темп мовлення перекладача повинен відповідати темпу мовлення оратора, і навіть якщо перекладач нервує, його голос повинен звучати спокійно і впевнено. Синхронному перекладачеві потрібно знайти золоту середину між гіпертрофованою упевненістю в собі і цілковитою нерішучістю. Яким би нестерпно нудним не здавався йому предмет доповіді - або оратор, який її викладає, - перекладач не має права допустити, щоб його особисте ставлення відбилося на способі перекладу. Обов'язок перекладача - донести до слухачів і те, що хоче сказати оратор, і то, як він це хоче сказати. Слово *really*, наприклад, може виражати здивування, а може і нудьгу, або навіть зневажливість, огиду. І найголовніше: як би швидко не говорив оратор, синхроніст не повинен кидати свої речення незакінченими.

Крім тих випадків, коли перекладач явно помилився або в подальшому перекладі все сталося «з точністю до навпаки», виправляти сказане йому не слід. Немає ніякого сенсу повертатися до фрази, яку вже перекладено, лише тому, що

несподівано знайшлося ідеальне, а не лише тільки влучний, прикметник: в результаті вийде «рваний» переклад, а слухач втратить довіру до перекладача. У кабіні, перед мікрофоном, не час і не місце займатися перфекціонізмом. Не можна піддаватися спокусі не говорити взагалі нічого, поки не знайшлося то єдине потрібне слово, яке, здавалося б, крутиться на кінчику язика. Якщо синхроніст розуміє, що він упустив абсолютно необхідне слово або словосполучення, краще дати короткий варіант цілого речення, ніж вивалювати на слухачів дослівний переклад його половини. Потрібно трансформувати занадто довгі речення на більш короткі і зручні для розуміння, уважно стежити за іменниками і дієсловами, і при необхідності полегшувати собі роботу за рахунок скорочення численних прикметників.

В процесі синхронного перекладу перекладач повинен одночасно чути свій голос і вслухатися в те, що говорить оратор. Не можна кричати (це типова помилка недосвідчених перекладачів, особливо від хвилювання); гучність власного голосу не повинна заглушати голос оратора. Деяким синхроністам подобається приймати оригінал тільки через один навушник, щоб іншим вухом слухати себе; хтось відчуває себе впевненіше з двома навушниками. Слухаючи себе, не можна захоплюватися і починати мимоволі аналізувати свій власний переклад, втрачаючи на цьому темп. Спроби одночасно виступати і в ролі перекладача, і в ролі слухача власного перекладу особливо характерні для перекладачів-дилетантів.

ТЕМА 9. НАЙБІЛЬШ СУТТЄВІ ОСОБЛИВОСТІ СИНХРОННОГО ПЕРЕКЛАДУ

Синхронний переклад відрізняється від інших видів перекладацької діяльності своєю будовою, швидкістю виконання перекладацьких дій і характером лінгвістичних трансформацій лексико-граматичної організації висловлювань оратора.

Головна особливість будови діяльності синхронного перекладача полягає перш за все в регулярному поєднанні в часі (паралельному протіканні) процесів, яке в

інших видах перекладацької діяльності є окремим випадком. Це процеси прослуховування промови на одній мові, рішення перекладацьких завдань і говоріння на іншій мові. В умовах синхронного перекладу зазначені процеси набувають форми орієнтування в початковому тексті, пошуку або вибору перекладацьких рішень з низки заготовлених і їх реалізації. Координація процесів орієнтування в початковому тексті, вибору перекладацьких рішень і їх здійснення забезпечується різними механізмами в залежності від ступеня володіння синхронним перекладом і конкретних умов.

При непрофесійному, низький рівень володіння синхронним перекладом, паралельність трьох процесів носить умовний характер і забезпечується механізмом поперемінного здійснення сприйняття промови оратора і породження мовлення на мові перекладу. Свідомість перекладача при цьому періодично перемикається і поперемінно спрямовується то на промову оратора, то на пошук перекладацьких рішень і перекладу промови мовою перекладу.

При повільному темпі мовлення оратора цей механізм дозволяє перекладачеві задовільно справлятися зі своїм завданням, оскільки пошук перекладацьких рішень і їх здійснення розміщуються в паузах між мовними ланками в промові оратора. При середньому і швидкому темпі мовлення оратора цей механізм вже не забезпечує перекладу: відключення від орієнтування в початковому тексті для пошуку перекладацьких рішень і їх здійснення тягне за собою часткову або повну втрату орієнтування в промові оратора і наступні пропуски та смислові помилки. При високому, професійному рівні володіння синхронним перекладом процеси орієнтування в початковому тексті, пошуку перекладацьких рішень і їх здійснення координуються таким чином, що їх паралельне протікання стає регулярним явищем. Механізм поперемінного здійснення орієнтування в початковому тексті і породження мовлення на мові перекладу грає певну роль при такій координації, проте її основу складають інші механізми і фактори, особливо при перекладі промов в середньому і швидкому темпі. Одним з головних механізмів подібного роду є ієрархічно організований механізм регулювання діяльності, що забезпечує дійсно

паралельне і одночасне здійснення трьох процесів. Назвемо його механізмом синхронізації.

Механізм синхронізації регулює розподіл рівнів усвідомлення (від актуального усвідомлення до несвідомого контролю) між компонентами діяльності перекладача. Домінуючий рівень усвідомлення спрямовується при цьому на творчі компоненти діяльності, якими зазвичай є обробка, зіставлення і аналіз інформації, необхідної для здійснення адекватної дії, і особливо прийняття рішення про вибір одного варіанта з безлічі можливих. Нижчі рівні регулювання керують технічними компонентами діяльності, до яких можна віднести і реалізацію прийнятого рішення.

Механізм синхронізації може успішно функціонувати лише за умови безперебійного функціонування цілого ряду мовних навичок без активної участі свідомості, тобто лише при найнижчих рівнях регулювання. Навички, які діють без актуального усвідомлення, забезпечують в першу чергу звукоформування, морфологічні та словотвірні аспекти перекладацьких дій, іноді вибір лексичних і синтаксичних засобів. Синхронізуючи протікання трьох процесів, що становлять діяльність перекладача, механізм синхронізації накладає суттєві обмеження на кожен з них.

Орієнтування в промові оратора при функціонуванні механізму синхронізації ґрунтується на фрагментарному сприйнятті промови оратора. Слова, які вибірково сприймаються перекладачем при орієнтуванні в промові оратора, складають повідомлення, яке дуже схоже за своїм стилем на телеграму. Стосовно орієнтування синхронного перекладача в промові оратора, можна говорити про телеграфний стиль сприйняття. Якщо взяти масштаб одного слова, то уривчастість виражається в сприйнятті лише деяких складів слова, що представляють його загальний звуковий контур. До того ж деякі слова і словосполучення сприймаються лише на основі впізнавання слухових образів їхнього безартікуляційного відтворення.

Пошук або вибір перекладацьких рішень в умовах дійсної синхронності побудований в значній мірі на використанні «домашніх перекладацьких заготовок». Багатий досвід і знання перекладача зводять до мінімуму випадки, де потрібен дійсно творчий пошук рішення. У виконанні досвідчених перекладачів синхронний

переклад зводиться до вирішення стереотипних задач з використанням багатого запасу лексичних, фразеологічних і синтаксичних еквівалентів, відпрацьованих до рівня умовно-рефлекторної реакції. Неодмінною умовою успішного функціонування механізму синхронізації є також глибоке орієнтування перекладача в ситуації спілкування, прогнозування на цій основі мети, теми, змісту та мовної форми висловлювань оратора, преднастройка до вирішення майбутніх перекладацьких завдань і постійний розвиток і уточнення сформованих прогнозів під час перекладу.

Паралельне здійснення орієнтування в початковому тексті, пошуку і прийняття перекладацьких рішень і їх реалізації відбувається на межі мовленнєвомисленнєвих здібностей людини. Формування механізму синхронізації можливо лише в результаті тривалого цілеспрямованого тренування і розвитку мовних та перекладацьких навичок і вмінь.

Темпоральні характеристики діяльності синхронного перекладача також належать до найбільш істотних особливостей синхронного перекладу. Синхронний переклад є найшвидшим видом перекладу. Оригінальний текст тут перекладається з тією ж швидкістю, з якою він вимовляється оратором.

Перекладацькі навички та вміння, які зазвичай надійно функціонують в інших видах перекладу, починають давати перебої, якщо перекладач, який не пройшов спеціальної підготовки, починає пробувати свої сили в синхронному перекладі. Темпоральні характеристики, що відносяться до синхронного перекладу в цілому, в різному ступені виявляються у протіканні процесів орієнтування в початковому тексті, пошуку або вибору перекладацьких рішень і їхньої реалізації. Дефіцит часу найбільш відчутний при орієнтуванні в початковому тексті. Орієнтування в промові оратора, спрямоване на переклад, тобто на вилучення інформації щодо змісту висловлювань, їх синтаксичної організації і лексико-фразеологічного наповнення, є складним мовленнєвомисленнєвим процесом.

Процес пошуку і прийняття перекладацьких рішень теж характеризується дефіцитом часу. Практично кожні 1-3 секунди перекладач вирішує чергову перекладацьку задачу: визначає або уточнює синтаксичну структуру висловлювання на мові перекладу і її конкретне лексичне наповнення. Проголошення промови на

мові перекладу в темпі, що виходить за межі індивідуального оптимального діапазону перекладача, порушує перебіг інших процесів, особливо процесу орієнтування в початковому тексті, і в кінцевому рахунку позначається на якості перекладу.

Синхронний переклад зазвичай зіставляють і порівнюють з послідовним перекладом і протиставляють останньому. На відміну від синхронного перекладу, в послідовному перекладі, який також є видом усного перекладу на слух, по-перше, сприйняття промови на іноземній мові і породження мовлення на мові перекладу розділені в часі; по-друге, при послідовному перекладі надзвичайного навантаження зазнає пам'ять, оскільки виявляється необхідним утримати в пам'яті значний відрізок оригіналу (або перекладу); по-третє, послідовний переклад зазвичай здійснюється з опорою на спеціальну коротку запис, на прийоми особливого виду скоропису; і, нарешті, останнє, хоча і не настільки важливе, як три перші чинники: при послідовному перекладі перекладач, перебуваючи в центрі уваги учасників конференції, вступає в активні міжособистісні відносини з учасниками конференції.

РОЗДІЛ 2. ПРАКТИКУМ УСТНОГО ПЕРЕКЛАДУ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ТЕКСТІВ

Перекладіть в режимі послідовного перекладу текст інтерв'ю на англійську мову. Зверніть увагу на коментарі після тексту. Вивчить кліше. Перекладіть послідовного англomовний текст на українську мову.

ТЕКСТ 1

ІНТЕРВ'Ю МІНІСТРА ЗАКОРДОННИХ СПРАВ УКРАЇНИ ВАДИМА ПРИСТАЙКА ГАЗЕТІ НІМЕЧЧИНИ З ПРИВОДУ САНКЦІЙ "УКРАЇНА ВІТАЄ САНКЦІЇ ПРОТИ ГАЗОПРОВОДУ ПУТІНА"

Редакція газети «Більд»: «Ви оголосили про «Стратегію де-окупації» для окупованих Росією регіонів на сході України. Нова влада в Україні працює вже 7 місяців і до цього часу не було «де-окуповано» жодного квадратного метру. Ваша стратегія щодо окупованого Донбасу не спрацює?»

Міністр Вадим Пристайко: «Більшість українців надзвичайно щасливі з того, що у рамках цієї стратегії майже 100 заручників повернулись додому. Це було моральним зобов'язанням для Уряду. Але Ви маєте рацію: якщо ми поглянемо на загальну ситуацію з окупацією, то не так багато успіхів. Але те, що зробили, є кроками до полегшення перемовин. Німеччина і Франція навіть говорять про «відновлення довіри між сторонами». Я б так далеко не заходив. Ми знаємо, хто на нас нападає щодня та вбиває і ранить наших солдатів. Ми знаємо, хто окупував Крим та Донбас. Про яку довіру можна говорити? Навіть після зустрічі у Нормандському форматі в Парижі російські війська продовжують вбивати та ранити наших солдатів. На жаль, наші очікування щодо припинення обстрілів до сих пір не виправдались».

Редакція газети «Більд»: «Ви також висловились в Парижі за те, щоб «Формула Штайнмаєра» була застосована під час проведення виборів на сході України. Що конкретно це означає?»

Міністр Вадим Пристайко: «Ми погодились закріпити цю формулу в українському законодавстві. Втім це ще не означає, що ці вибори будуть проведені і аж ніяк не за будь-якої умови».

Редакція газети «Більд»: «Але чи можуть бути проведені вибори за участю так званих «народних республік»?»

Міністр Вадим Пристайко: «В ідеалі ці вибори мали б бути проведені паралельно з місцевими виборами в Україні восени. Мені постійно доводиться нагадувати, що це будуть не загальнонаціональні вибори, а місцеві вибори. Тому жодні незаконні формування на Сході України не можуть взяти в них участь. Тут мова йде про набагато менші адміністративні регіони по обидва боки фронту та на всій території України».

Редакція газети «Більд»: *«Але і на цих маленьких територіях зможуть бути обраними представники так званих «народних республік»?*

Міністр Вадим Пристайко: «Ми - не наївні і дуже добре знаємо, хто по іншу сторону фронту буде висуватись на вибори. Але в людей було б щонайменше почуття демократичного процесу, який відбувається паралельно на окупованих територіях і на вільних територіях, і це було б ідеальною можливістю для Росії вивести війська з нашого сходу».

Редакція газети «Більд»: *«Після останньої зустрічі у Нормандському форматі так багато говорили про ситуацію на Сході України. Але я майже нічого не чув про Крим. Чи Ви вже змирились з анексією півострова»?*

Міністр Вадим Пристайко: «Ми не відмовились від Криму. Але, чесно кажучи, Крим зазвичай майже не згадується на нормандських зустрічах. Причина в тому, що ці зустрічі були ініційовані, щоб вирішити конфлікт на Сході України. Ідеєю їх не було вирішити проблему з Кримом, хоча Президент В.Зеленський порушував тему Криму під час останньої зустрічі в Парижі.

Редакція газети «Більд»: *«Ви вже раніше говорили, що можете собі уявити альтернативи Мінському мирному процесу. Що має відбутись у 2020 році, щоб Ви вийшли з мирного процесу»?*

Міністр Вадим Пристайко: «Давайте відверто говорити. Якщо у 2020 році на окупованих територіях не відбудуться вибори, або процес розведення військ триватиме надто довго, тоді потрібно розглядати можливі альтернативи Мінську. Це може бути миротворча місія. Втім, це не означатиме, що ми виходимо із загального Мінського процесу».

Редакція газети «Більд»: *«А хіба ви не ризикуєте тоді, що війна на Сході у такий спосіб може перетворитися на затяжний «заморожений конфлікт»»?*

Міністр Вадим Пристайко: «Я цього не хочу, але можу це передбачити. Буду відвертий: дійти до замороженого конфлікту ще потрібно. Зараз у наш бік стріляють. Звичайно, ми не хочемо замороженого конфлікту. В ідеалі ми хочемо повернути наші землі і наших людей. Але якщо це не вдасться, то принаймні потрібно покласти край вбивствам».

Редакція газети «Більд»: *«Кілька днів тому ви уклали нову газову угоду з РФ і Газпромом, яка забезпечує Україні на найближчих п'ять років транзит. Вам допомогли в цьому санкції США, запроваджені проти проєкту «Північний потік-2»?*

Міністр Вадим Пристайко: «Це – дуже чутливе питання. Адже з одного боку ми цінуємо те, що робить для нас Німеччина і не були в захваті від того, що будь-який німецький проєкт потрапить під санкції. З іншого боку, ми постійно наголошували у ході переговорів з німецькими партнерами на тому,

що йдеться про поганий проєкт для Німеччини, ЄС і України. Однак ми не маємо відношення до цих санкцій».

Редакція газети «Більд»: *«Тоді спитаю по-іншому. Чи була б досягнута домовленість України з РФ по газу без санкцій США проти проєкту «Північний потік-2»?»*

Міністр Вадим Пристайко: «На це питання мені простіше відповісти. На початку переговорів Росія не мала бажання укласти угоду, вони хотіли максимум на рік і на дуже поганих для нас умовах. Крім того вони казали, що, мовляв, ми не поспішаємо, можемо укласти цього року, можемо пізніше. Домовленість, на яку нам зрештою вдалося вийти, набагато краща. Не ідеальна, але санкції США допомогли нам досягти її, так».

Редакція газети «Більд»: *«Ви нещодавно заговорили про військову допомогу з боку Німеччини для України, піддаєте сумніву ефективність Мінського процесу і взагалі вважаєтеся в уряді «яструбом». Натомість Президент В.Зеленський вдається до більш дипломатичної риторики. Ви граєте в українській зовнішній політиці «злого копа», у той час, коли Президент – «доброго»?»*

Міністр Вадим Пристайко: «Ви дійсно хочете, аби я визнав себе «злим копом»?! (сміється). Я – міністр закордонних справ, а він (Президент) повинен дбати про всю Україну. Відверто кажучи, питання війни на сході України не зовсім портфоліо для дипломатії. Водночас, оскільки єдиною запорукою нашого виживання є закордонна підтримка, міжнародний тиск і міжнародні санкції, то як міністр закордонних справ, я глибоко залучений у цей процес. Я знаю наших друзів, і знаю наших ворогів у світі, а, отже, намагаюся, відповідно, давати Президентові оптимальні поради. Я показую йому шляхи, які, на мою думку, допоможуть вийти з кризи».

Редакція газети «Більд»: *«Отже, якщо Ви кажете, що хотіли б бачити військову допомогу від Німеччини, то це означає, що й Президент В.Зеленський хоче цього?»*

Міністр Вадим Пристайко: «Звичайно! Це - не моя особиста думка. Всього кілька країн у світі надають військову підтримку Україні. Німеччина – один з найпотужніших експортерів зброї у світі, попри мирну зовнішню політику. Ці озброєння потрібні і нам. Однак, щораз, коли наші фірми намагаються укласти контракти з німецькими підприємствами, ці домовленості зриваються в останній момент з неочевидних, ймовірно політичних мотивів. Ми сподіваємось, що у майбутньому це зміниться. Просто проаналізуйте, куди Німеччина експортує зброю. Чому не нам? Ми – може й неідеальна, але цілком демократична держава, яка вимушена захищатися. Не можна це не враховувати».

КОМЕНТАРІ:

«Вітає санкції» – *welcomes sanctions*. In translating texts dealing with sanctions which means a foreign policy instrument applied to a country to pressure in into changing its actions. In the context, this expression means to accept these sanctions.

Газопровід - gas pipeline.

«Стратегія де-окупації» – *De-occupation strategy*. A political term, which means Strategy of restoration of the integrity of Ukraine and de-occupation of Donbass. Окупація in this case changes into де-окупацію to show reverse process.

Окуповані – occupied. To be used by someone. In the text dealing with controlled territories by other country.

Заручників – hostages. A person seized or held as security for the fulfillment of a condition.

Перемови – negotiations. Discussion aimed at reaching an agreement.

«Відновлення довіри між сторонами» – *"restoring trust between the parties"*. If we talk about відновлення relations or trust, we should use *restoring*. Also parties in this case is used because of showing social function.

«Формула Штайнмаєра» – *the Steinmeier Formula*. A plan, which is the theoretical variant of the settlement of the War in the East of Ukraine by holding local elections under the supervision of the OSCE. This term is wellknown in political field today.

«Народних республік» – *people's republics*. According to translation, народний means national. But because of the context to make an accent thay republic is for people, it turns out into *people's*.

Вибори – elections.

Загальнонаціональні вибори - national elections.

Місцеві вибори - local elections.

Незаконні формування - no illegal formations.

Вивести війська - to withdraw troops. At international level most often *війська* translated as forces. *Вивести* can be translated as lead out. But if we talk about military sphere it is translated as *withdraw*.

Анексія півострова - peninsula annexation. In the text they mean the action of annexing the territory of Ukraine.

Відмовились – to abandon. Usually in context *refuse* is highly used, but in this text they mean to give up completely.

Альтернативи – alternatives.

Миротворча місія – a peacekeeping mission. It is a way to help countries torn by conflict create conditions for sustainable peace. To keep peace – зберегати мир, that's why peacekeeping.

«Заморожений конфлікт» – *frozen conflict*. In international relations, a frozen conflict is a situation in which active armed conflict has been brought to an end, but no peace treaty or other political framework resolves the conflict to the satisfaction of the combatants.

Покласти край вбивствам - to put an end to the killings. Край means the end, killings can be transformed into murder.

Газпром – *Gazprom*. It is a russian gas and gas distribution monopoly, because of the long name it's been shorted to *gasprom*, this name doesn't have a specific translation.

На початку переговорів – At the beginning of the talks. In this case *переговори* have been translated as *talks* instead of *negotiations* to make a conversation easier.

Домовленість – The deal is an agreement entered into by two or more parties for their mutual benefit, especially in a business or political context.

Військова допомога – military assistance. At international relations, it won't use military help, but military assistance.

«Яструб» – a hawk. In this text it is used as a metaphor to show effectiveness of the Minsk process in political field.

Граєте в «злого копа» – play the "evil cop" means to criticize and take significant action.

Міжнародний тиск – international pressure.

Криза – crisis.

Найпотужніших експортерів зброї – the most powerful arms exporters.

Мирну зовнішню політику – peaceful foreign policy.

Політичних мотивів – political reasons. Sometimes instead of *reasons motives* can be used, but *reasons* happen more often.

Ми – може й неідеальна, але цілком демократична держава, яка вимушена захищатися - We may be a non-ideal, but quite democratic, state that has to defend itself.

Не можна це не враховувати – It cannot be ignored.

UKRAINE WELCOMES SANCTIONS AGAINST PUTIN GAS PIPELINE", - INTERVIEW WITH FOREIGN MINISTER OF UKRAINE VADIM PRYSTAYKA OF GERMAN BILD NEWSPAPER

Bild newspaper editorial: "You have announced a De-occupation strategy for the regions occupied by Russia in the course of Ukraine. The new government has been operating in Ukraine for 7 months and until now no square meters have been occupied. Your strategy for the occupied Donbass is not working"?

Minister Vadim Prystayko : "Most Ukrainians are extremely happy that almost 100 hostages have returned home under this strategy. It was a moral obligation for the Government. But you are right: if we look at the general situation with the occupation, there are not many successes. But what they have done is steps towards facilitating negotiations. Germany and France even talk of "restoring trust between the parties". I wouldn't go that far. We know who attacks us daily and kills and injures our soldiers. We know who occupied the Crimea and Donbass. What kind of trust can you talk about? Even after the Normandy format meeting in Paris, Russian troops continue to kill and wound our soldiers. Unfortunately, our expectations for the ceasefire have not yet been fulfilled. "

Bild newspaper editorial: "You also spoke in Paris for applying the Steinmeier Formula during the elections in eastern Ukraine. What exactly does this mean »?

Minister Vadim Prystayko : "We have agreed to consolidate this formula in Ukrainian legislation. However, this does not mean that these elections will be held, and not under any circumstances. "

Bild newspaper editorial board: "But can elections be held with the participation of the so-called people's republics"?

Minister Vadim Prystayko : "Ideally, these elections should be held in parallel with the local elections in Ukraine in the fall. I am constantly reminded that these will not be national elections but local elections. Therefore, no illegal formations in Eastern Ukraine can take part in them. We are talking about much smaller administrative regions on both sides of the front and throughout Ukraine. "

Editorial of the newspaper Bild: "But in these small territories can be elected representatives of the so-called" people's republics?"

Minister Vadim Prystayko : "We are not naive and we know very well who on the other side of the front will stand for election. But people would have at least a sense of a democratic process taking place in parallel in the occupied territories and in the free territories, and this would be an ideal opportunity for Russia to withdraw troops from our east. "

Bild newspaper editorial: “Since the last meeting in the Normandy format, so much has been said about the situation in Eastern Ukraine. But I heard almost nothing about Crimea. Have you resigned yourself to peninsula annexation?

Minister Vadim Prystayko : “We have not abandoned Crimea. But, to be honest, Crimea is usually hardly mentioned at Norman meetings. The reason is that these meetings were initiated to resolve the conflict in eastern Ukraine. The idea was not to solve the problem with Crimea, although President Zelensky raised the topic of Crimea during the last meeting in Paris.

Bild newspaper editorial: “You have said before that you can imagine alternatives to the Minsk peace process. What will happen in 2020 to get you out of the peace process? ”

Minister Vadim Prystayko : “Let's talk frankly. If elections are not held in the occupied territories in 2020, or the troop deployment process takes too long, then alternatives to Minsk should be considered. It can be a peacekeeping mission. However, this will not mean that we are leaving the general Minsk process. ”

Bild newspaper editorial: “And do you not risk then that the war in the East could thus turn into a protracted "frozen conflict"?

Minister Vadim Prystayko : “I do not want this, but I can predict it. To be honest, there is still a need for a frozen conflict. Now they are firing in our direction. Of course, we do not want a frozen conflict. Ideally, we want to return our lands and our people. But if that doesn't work, then at least we have to put an end to the killings. ”

Bild newspaper editorial: “A few days ago, you signed a new gas agreement with Russia and Gazprom, which provides Ukraine with transit for the next five years. Were you assisted in this US sanction against the Nord Stream 2 project?

Minister Vadim Prystayko : “This is a very sensitive issue. On the one hand, we appreciate what Germany is doing to us and have not been delighted that any German project will be subject to sanctions. On the other hand, we have constantly emphasized in the negotiations with our German partners that this is a bad project for Germany, the EU and Ukraine. However, we are not concerned with these sanctions. ”

Bild newspaper editorial board: “Then I ask differently. Would Ukraine have reached an agreement with Russia on gas without US sanctions against the Nord Stream-2 project?

Minister Vadim Prystayko : “It is easier for me to answer this question. At the beginning of the talks, Russia was unwilling to enter into an agreement; they wanted a maximum of a year and on very bad terms for us. In addition, they said that, we say, we are in no hurry, we can conclude this year, maybe later. The deal we eventually

came up with is much better. Not perfect, but the US sanctions have helped us achieve it, yes. ”

Bild newspaper editorial: “You recently spoke about military assistance from Germany to Ukraine, you are questioning the effectiveness of the Minsk process and you are considered a hawk by the government. Instead, President Zelensky resorts to more diplomatic rhetoric. Do you play in the Ukrainian foreign policy of the “evil cop” at a time when the President is “good”?

Minister Vadim Prystayko : “Do you really want me to declare myself an “evil cop ”?! (*laughs*). I am the Minister of Foreign Affairs, and he (the President) should take care of all Ukraine. Frankly speaking, the issue of war in eastern Ukraine is not quite a portfolio for diplomacy. At the same time, since the only guarantee of our survival is overseas support, international pressure and international sanctions, as a foreign minister, I am deeply involved in this process. I know our friends, and I know our enemies in the world, and therefore I try to give the President optimal advice accordingly. I am showing him ways that I think will help him get out of the crisis. ”

Bild newspaper editorial: “So if you say that you would like to see military assistance from Germany, it means that President V. Zelensky wants it too?”

Minister Vadim Prystayko : “Of course! This is not my personal opinion. Only a few countries in the world provide military support to Ukraine. Germany is one of the most powerful arms exporters in the world, despite peaceful foreign policy. We need these weapons, too. However, every time our firms try to contract with German companies, these arrangements are torn down at the last moment for obvious, possibly political reasons. We hope this will change in the future. Just analyze where Germany exports its weapons. Why not us? We may be a non-ideal, but quite democratic, state that has to defend itself. It cannot be ignored. ”

ТЕКСТ 2

ІНТЕРВ'Ю ДЕРЖАВНОГО СЕКРЕТАРЯ США КОНДОЛІЗИ РАЙС ПРО МАЙБУТНЄ УКРАЇНИ, ПОЛІТИКУ ЗЕЛЕНСЬКОГО ТА «ІНШУ» РОСІЮ

БЛИСКУЧІ УМИ

Державний Секретар Кондоліза Райс розповіла про стан українсько-американських відносин, контакт між адміністраціями президентів України та США Володимира Зеленського і Дональда Трампа, майбутнє війни на Сході та торкнулася багато інших значущих питань.

Наталія Микольська: — Думаю, зараз дуже важливий момент в українській історії та в українській зовнішній політиці, тому що новообраний президент зараз намагається сформувати свою зовнішню політику.

У цьому інтерв'ю ми спробуємо зрозуміти, яке ваше бачення стану справ, зовнішньої політики та глобальних загроз, які ми зараз маємо. Власне, яке ваше бачення — де ми зараз знаходимося з точки зору демократії, глобальної політики та безпеки?

Кондоліза Райс: — Дозвольте мені розпочати з України, оскільки унікальний і справді дивовижний для України момент, — що відбувся мирний перехід від одного президентства до іншого. В Україні це відбувалося декілька разів, але також були й кілька революцій. І я сказала своїм українським колегам: вже час почати урядувати.

Останні кілька років були роками реформ і управління, і сподіваюся, це буде продовжуватись, щоби тривала боротьба з корупцією, продовжувала розвиватися економіка та далі надавалися видатні можливості для освіти громадян України. Це, власне, постійна боротьба і виклик для кожної демократії. І тому я бачу стан демократії, як, безумовно, набагато кращий, ніж був 20–25 років тому.

Зараз ми маємо набагато більше демократичних країн. Проте ми стикались з деякими викликами, а ще й з невдачами. І ми повинні запитати, чому це відбулося. І вони майже завжди пов'язані з проблемами в державному управлінні. Таким чином, ті з нас, кому достатньо пощастило жити у демократичних країнах, повинні приділяти увагу допомозі людям, їхнім найбільшим прагненням і їхнім найбільшим потребам.

— **Які найбільші загрози глобальній безпеці ви наразі бачите у сучасному світі?**

— Глобальна безпека... У нас є нові загрози, які ми навіть не могли б уявити кілька років тому. Звичайно, ми продовжуємо турбуватися про загрози тероризму, ми зараз хвилюємося, можливо, більше, ніж кілька років тому, щодо суперництва між великими державами — це підйом Китаю, Росії, яка стала більш напористою, більш агресивною (хоча це багато в чому вже сила, міць якої зменшується, якщо дивитися з погляду економіки).

Ми також маємо нові загрози, такі як кіберзагрози і здатність використовувати цифрові технології в гібридній війні людьми, для маніпулювання відносинами і використання тріщин в демократичних суспільствах. І тому зараз багато загроз. Але я вважаю, що ми здатні відповісти на ці виклики, я не впадаю у відчай.

Нам потрібно утримати Сполучені Штати залученими, ми повинні утримати Сполучені Штати на позиціях лідерства, продовжувати згуртовувати демократичні держави для виконання своїх обов'язків щодо міжнародного порядку, який був настільки корисним для всіх нас. І ми повинні переконатися, що молоді люди так само віддані цінностям демократії та свободи, як були віддані колишні покоління.

— Я думаю, що наша програма робить величезний внесок у це, приводячи українців до Стенфорду і просто показуючи їм великий освітній досвід, який вони можуть отримати з точки зору зовнішньої політики та політичної діяльності.

Давайте поговоримо про відносини між Україною та США: де ми знаходимося, яке зараз ваше бачення американо-українських відносин?

— Я думаю, існує велика підтримка і навіть симпатія до України у Сполучених Штатах на всіх політичних рівнях, оскільки поява незалежної України, тобто демократичної України, функціонуючої України, може мати величезний вплив на майбутнє Європи та майбутнє відносин Америки з Європою.

Я завжди вважала, що, враховуючи розмір і вагу України, враховуючи її географічне положення, якщо ми хочемо зупинити ерозію демократичних цінностей у різних частинах світу, якщо ми хочемо протистояти російській напористості та агресивності, то Україна, яка добре функціонує і є другом Сполучених Штатів, буде дуже великою частиною цього. Сполучені Штати не можуть це зробити це самі, Європа не може зробити це сама.

Але коли я дивлюся на те, що відбувається, наприклад, в Угорщині, або навіть на Польщу, яка залишається напористою, де ми маємо деяку ерозію демократичних інститутів управління, зробити внесок у міцну демократію в Україні буде значущим навіть для майбутнього Східної Європи.

Френсіс Фукуяма: — Ви багато разів зустрічалися з Володимиром Путіним. Що він буде робити, як далеко він піде? Тому що, знаєте, цей інцидент у Керченській протоці минулої зими і все ще не повернуті українські кораблі і моряки. Чи він просто й далі збільшуватиме тиск на Україну, і що ми будемо з цим робити?

— Я вірю, що Володимир Путін збирається продовжувати свої намагання зробити певні частини України некерованими. Ми всі знаємо, що він не має нічого проти заморожених конфліктів, заморожені конфлікти насправді працюють на досягнення його цілей. Так що якщо дивитися на триваючі [бойові] дії у Східній Україні (які, до речі, не отримують медіа покриття, навіть в нашій країні), вони продовжуються, люди продовжують вмирати, тиск на Україну триває.

Я думаю, ви побачите більше цього, я думаю, ви побачите інциденти, як із захопленням українських моряків і відмовою випустити [їх] - просто тиск, тиск, тиск. Це означає, що має бути контр-тиск, і контр-тиск може мати декілька форм — на щастя, санкції в значній мірі утримуються, так що Сполучені Штати та Європа колективно змогли повернути Росію, на даний момент, до питання санкцій.

Думаю, дуже важливо, що ми маємо з точки зору НАТО «важкі бригади», які розміщені в Польщі і в країнах Балтії. І я думаю, надання озброєння Україні було дуже важливим кроком для адміністрації Трампа, і я від самого початку вірила, що якщо люди хочуть захистити себе, Сполучені Штати зобов'язані допомогти їм захистити себе. Україна та українці можуть підвищити ціну для росіян за те, що вони роблять, і тому я дуже вірю в це [таку підтримку].

Я сподіваюся, що буде зроблено більше, щоб привезти українське керівництво — я маю на увазі військове керівництво — до Сполучених Штатів, до Європи, щоб допомогти їм стати дійсно ефективними військовими лідерами, які можуть повернутися і зробити українську армію більш ефективною, тому що першою лінією оборони проти російської агресії має стати Україна і українці.

Інша справа — що Україна робить внутрішньо, щоб зміцнити себе. Я наводила як приклад... Я говорила з групою українських студентів минулого року в Україні, і використала як приклад те, як Західна Німеччина сумнівалася протягом більше сорока років, які вона була відділена; вони могли б сказати «о, це жахливо, ми розділені, ми не можемо нічого зробити, поки не повернемо нашу територію», але вони обрали інший шлях — побудували потужно розвинену економічну систему, сильну демократію, яка була магнітом для Сходу.

А коли згодом умови змінились, для Західної Німеччини стало можливим м'яко поглинути Східну Німеччину. Я знаю, що для України міжнародні ситуація дуже складна, я знаю, що втрата Криму була ударом, але поки що, навіть за цих обставин, якщо вдома ви будете будувати, будувати, будувати, росіяни не зможуть скористатися складною ситуацією.

І якщо я можу просто означити вам ще один момент — ви повинні мати план щодо Східної України. Частина проблеми в таких місцях, як Донецьк — це те, що це жахливі «іржаві пояси» [цим терміном називається частина Середнього Заходу та східного узбережжя США, де історично були розташовані об'єкти важкої промисловості, — Ред.], де населення дуже зневірене, і за цих обставин росіяни матимуть можливість скористатися складною ситуацією. Тож зрозуміло, що східні українці, на мою думку, є дуже важливою частиною плану для здорової України.

КОМЕНТАРІ:

Блискучі уми – Brilliant minds. It's a phrase that is used to tell about intelligence of people (the ability to acquire and apply knowledge and skills).

Контакт між адміністраціями президентів – Contacts between the administrations of the Presidents. Usually it can be translated as communication between administrations, but *contact* is more correct in this case.

Торкнутися значущих питань - Touch on many other important issues. This is an established expression that is used in everyday life in a written or colloquially, where *touch on* is торкатися and значущі питання – important issues.

Де ми зараз знаходимося з точки зору демократії, глобальної політики та безпеки? - Where are we now in terms of democracy, global politics and security? In terms of means з точки зору.

Мирний перехід від одного президентства до іншого – A peaceful transition from one presidency to another. Transition is used often as перехід, перехідний період. If we talking about presidency, we should use this term, because it is more suitable.

Революція – A revolution.

Урядувати – to start ruling. This can be shorted: to govern, to determine, to define.

Реформи і управління – reforms and governance.

Боротися з корупцією – to fight corruption. It is used without pretext *with*, sometimes we can say fight against corruption.

Стикатися з викликами, невдачами – encounter some challenges and also some setbacks.

Глобальна безпека – Global security.

Турбуватися про загрози тероризму – to worry about the threats of terrorism.

Кіберзагрози – Cyber threats.

Гібридна війна – Hybrid warfare.

Використання тріщин в демократичних суспільствах – to crack in democratic societies. It can be translated as to use cracking in democratic societies, but it was shorted to make a speech not so long.

Існує симпатія до України – there is great support. Actually симпатія is a sympathy, but in this political context it is better to say support.

Зупинити ерозію демократичних цінностей – to stop erosion of democratic values.

Збільшувати тиск на Україну – continue to put pressure on Ukraine. It is a metaphore. It's used to show aggression from another state to Ukraine.

Некеровані – unmanageable. Also can be translated as uncontrolled.

Триваючі [бойові] дії – the ongoing [fighting] activities. The ongoing: constant, permanent, continuous.

Контр-тиск - counter-pressure.

НАТО – NATO. The North Atlantic Treaty Organization, also called the North Atlantic Alliance, is an intergovernmental military alliance between 29 North American and European countries.

«Важкі бригади» – "heavy crews".

Надання озброєння - providing weapons to.

Перша лінія оборони – First line.

Магніт для Сходу – A magnet for the East.

Ви повинні мати план щодо Східної України – You must have a plan for Eastern Ukraine.

«Іржаві пояси» – "rusted belts". This term refers to the part of the Midwest and East Coast of the United States where historically heavy industrial sites were located

BRILLIANT MINDS. INTERVIEWS BY CONDOLEEZZA RICE ABOUT UKRAINE'S FUTURE, ZELENSKY'S POLICY AND "OTHER" RUSSIA

Secretary of State Condoleezza Rice spoke about the state of Ukrainian-American relations, contacts between the administrations of the Presidents of Ukraine and the US, Vladimir Zelensky, and Donald Trump, the future of the war in the East, and touched on many other important issues.

Natalia Mykolska: - I think now is a very important moment in Ukrainian history and in Ukrainian foreign policy, because the newly elected president is now trying to shape his foreign policy.

In this interview, we will try to understand what your vision of the state of affairs, foreign policy and global threats we currently have. Actually, what is your vision - where are we now in terms of democracy, global politics and security?

Condoleezza Rice: - Let me start with Ukraine, as the unique and truly amazing moment for Ukraine is that there has been a peaceful transition from one presidency to another. This has happened several times in Ukraine, but there have also been several revolutions. And I told my Ukrainian colleagues: it's time to start ruling.

The last few years have been years of reform and governance, and I hope it will continue to continue to fight corruption, continue to develop the economy and continue to provide outstanding educational opportunities for Ukrainian citizens. It is, in fact, a constant struggle and a challenge for every democracy. And that is why I see the state of democracy as certainly much better than it was 20-25 years ago.

We now have many more democratic countries. However, we have encountered some challenges and also some setbacks. And we have to ask why it happened. And they are almost always associated with problems in government. Therefore, those of us who are fortunate enough to live in democratic countries should pay attention to helping the people, their greatest aspirations, and their greatest needs.

- What are the biggest threats to global security you currently see in the world today?

- Global security ... We have new threats that we couldn't even imagine several years ago. Of course, as we continue to worry about the threats of terrorism, we are now worried, perhaps more than a few years ago, about the rivalry between the great powers - this is the rise of China, Russia, which has become more assertive, more aggressive (though in many respects already a force, which is diminished when viewed from an economic point of view).

We also have new threats, such as cyber threats and the ability to use digital technology in hybrid warfare, to manipulate relationships and to crack in democratic societies. And so there are many threats now. But I think we are capable of answering these challenges, I do not despair.

We need to keep the United States engaged, we need to keep the United States in leadership positions, continue to unite democratic states to fulfill their responsibilities in an international order that has been so beneficial to all of us. And we need to make sure that young people are as committed to the values of democracy and freedom as they were to past generations.

- I think our program makes a huge contribution to this by bringing Ukrainians to Stanford and simply showing them the great educational experience they can gain from foreign policy and political activity.

Let's talk about Ukraine-US relations: where are we, what is your vision of US-Ukrainian relations now?

- I think there is great support and even sympathy for Ukraine in the United States at all political levels, since the emergence of an independent Ukraine, that is, a democratic Ukraine, a functioning Ukraine, can have a huge impact on Europe's future and the future of America's relations with Europe.

I have always believed that given the size and weight of Ukraine, given its geographical location, if we want to stop erosion of democratic values in different parts of the world, if we want to counter Russian assertiveness and aggression, then Ukraine, which is well-functioning and a friend of the United States, will be a very big part of that. The United States cannot do it alone, Europe cannot do it alone.

But when I look at what is happening, for example, in Hungary, or even Poland, which remains assertive, where we have some erosion of democratic governance institutions, contributing to a strong democracy in Ukraine will be significant even for the future of Eastern Europe.

Frances Fukuyama: - You have met Vladimir Putin many times. What will he do, how far will he go? Because, you know, this incident in the Kerch Strait last winter and Ukrainian ships and sailors are still not returned. Will it simply continue to put pressure on Ukraine, and what will we do about it?

- I believe that Vladimir Putin is going to continue his efforts to make certain parts of Ukraine unmanageable. We all know that he has nothing against frozen conflicts, and frozen conflicts actually work to achieve his goals. So if you look at the ongoing [fighting] activities in Eastern Ukraine (which, incidentally, do not receive media coverage, even in our country), they continue, people continue to die, the pressure on Ukraine continues.

I think you will see more of this, I think you will see incidents like the seizure of Ukrainian sailors and the refusal to release [them] - just pressure, pressure, pressure. This means there must be counter-pressure and counter-pressure can take several forms - fortunately, sanctions are largely withheld, so that the United States and Europe have collectively been able to return Russia, at this point, to the issue of sanctions.

I think it is very important that we have, from NATO's perspective, " heavy crews" stationed in Poland and the Baltic States. And I think providing weapons to Ukraine was a very important step for the Trump administration, and I believed from the beginning that if people wanted to protect themselves, the United States had a duty to help them protect themselves. Ukraine and the Ukrainians can raise the price for the Russians for what they do, and that is why I very much believe in it [such support].

I hope more will be done to bring the Ukrainian leadership - I mean the military leadership - to the United States, to Europe, to help them become truly effective military leaders who can return and make the Ukrainian army more effective because they are first line Ukraine and the Ukrainians should become defense against Russian aggression.

Another thing is that Ukraine is doing internally to strengthen itself. I cited as an example... I spoke with a group of Ukrainian students last year in Ukraine, and used as an example how West Germany had doubted for the more than forty years it had been separated; they might say, " oh, it's awful, we are divided, we can't do anything until we return our territory," but they have chosen a different path - building a powerfully developed economic system, a strong democracy that has been a magnet for the East.

And when conditions changed later, it became possible for West Germany to gently absorb East Germany. I know that the international situation is very difficult for Ukraine, I know that the loss of the Crimea was a blow, but so far, even under these circumstances, if you build, build, build, Russians will not be able to take advantage of the difficult situation.

And if I can just give you one more point - you must have a plan for Eastern Ukraine. Part of the problem in places like Donetsk is that these are horrible "rusted belts" [this term refers to the part of the Midwest and east coast of the US where historically heavy industrial sites were located - Ed.], Where the population is very desperate , and under these circumstances, the Russians will be able to take advantage of the difficult situation. So it is clear that in my opinion, Eastern Ukrainians are a very important part of a plan for a healthy Ukraine.

ТЕКСТ 3

ІНТЕРВ'Ю ГОЛОВИ МЗС УКРАЇНИ ПАВЛА КЛІМКІНА ПРО ВАЖЛИВІСТЬ КІБЕРПЕЗПЕКИ

Питання забезпечення кібернетичної безпеки перебуває серед найпріоритетніших у переліку викликів і загроз національній безпеці, беручи до уваги стрімкі темпи глобальної комп'ютеризації у світі.

Більшість держав світу активно модернізує власні сектори безпеки відповідно до викликів сучасності, особливо зважаючи на потенціал використання мережі інтернет у воєнних цілях. Цей процес відбувається паралельно з активним реформуванням систем управління відповідним сектором безпеки (створення спеціалізованих підрозділів, управлінських структур), впорядкуванням нормативного поля, що має забезпечити цілісність державної політики в даній сфері, активною роз'яснювальною роботою серед населення щодо небезпек кіберзагроз, збільшенням чисельності підрозділів, зайнятих у системі кіберзахисту, розробленням кіберзброї та проведенням пробних військово-розвідувальних акцій у кіберпросторі, посиленням контролю за національним інформаційним простором (способами доступу, контентом тощо).

Агресія Російської Федерації проти нашої держави та, як наслідок, докорінні зміни у внутрішньому безпековому середовищі України вимагають як посилення відповідного сектору безпеки нашої держави, так і поглиблення міжнародної взаємодії України з провідними державами світу для забезпечення ефективного функціонування системи кібербезпеки як складової системи національної безпеки України.

У цьому зв'язку МЗС України активізувало комплексну роботу з удосконалення нормативно-правової бази нашої держави у сфері кібербезпеки, надання Україні з боку провідних держав світу техніко-консультативної допомоги з метою попередження та нейтралізації можливих атак Російської Федерації на об'єкти критичної інфраструктури, виборчий процес, медіа ресурси тощо.

Україна протистоїть гібридній агресії РФ, яка використовує інформаційно-комунікаційні технології як один з методів ведення гібридної війни. У цьому

зв'язку Україна, фактично будучи полігоном із застосування кіберінструментів із зловмисною метою, має унікальний практичний досвід із нейтралізації кібератак, який може бути корисним для держав-партнерів.

МЗС України сприяє співробітництву у сфері забезпечення кібербезпеки як в рамках міжнародних організації (таких як ООН та ОБСЄ), так і на двосторонньому рівні з державами партнерами. Зокрема, в рамках практичної реалізації Стратегії кібербезпеки України, а також на виконання Указів Президента України № 254 від 30.08.2017 р. та № 32 від 13.02.2017 р. МЗС протягом 2016-2019 років було проведено низку двосторонніх міжвідомчих консультацій з державами-партнерами щодо посилення взаємодії у галузі кібернетичної безпеки та покращення досвіду реагування на сучасні виклики і загрози у кіберпросторі. Міжвідомчі кіберконсультації стали першими в історії дипломатичних відносин України і таких держав як Японія, Сінгапур, Малайзія, Фінляндія, США, ФРН, Велика Британія, Естонія, Нідерланди.

Вказаний формат довів свою ефективність з точки зору політичної координації, що здійснюється Міністерством у взаємодії з причетними органами державної влади, залученими до зміцнення національної кібербезпеки - з одного боку, а також з відповідними профільними урядовими та науково-дослідницькими інституціями ключових міжнародних партнерів України – з іншого.

КОМЕНТАРІ:

Кібербезпека – Cybersecurity. It is the convergence of people, processes and technology that come together to protect organizations, individuals or networks from digital attacks.

Забезпечення кібернетичної безпеки – The issue of cyber security. Actually забезпечення translated as providing, but because of the sense of the text it turned into the issue.

Національна безпека – National security. There is the fact that a word національність does not have a direct equivalent in English, and it is often transcribed as *ethnic background*. Since the discussion, nationalities can be maintained. National security is the capacity of a nation to mobilise military forces to guarantee its borders and to deter or successfully defend against physical threats including military aggression and attacks by non-state actors, such as terrorism.

Стрімкі темпи глобальної комп'ютеризації – The rapid pace of global computerization. Sometimes it can be *the fast* pace instead of the rapid.

Модернізує сектори безпеки – modernizing their security sectors.

Виклики сучасності – challenges of today. This is an established expression

Потенціал використання мережі інтернет у воєнних цілях – the potential for military use of.

Реформування систем управління – the active reform of the management systems.

Підрозділи – Creation of specialized units. Sometimes it can be translated as *divisions* instead of units.

Управлінські структури – Management structures.

Нормативне поле – The regulatory field.

Розроблення кіберзброї – Developing cyber weapons.

Інформаційний простір – Information space.

Внутрішнє безпечне середовище – Internal security environment.

Поглиблення міжнародної взаємодії – Deepening of the international interaction.

Провідні держави світу – The leading states of the world.

МЗС України - The Ministry of Foreign Affairs of Ukraine.

Техніко-консультативна допомога – Technical assistance.

Гібридна агресія – Hybrid aggression.

Інформаційно-комунікаційні технології – Information and communication technologies.

Полігон – A proving ground.

Нейтралізація кібератак – Neutralizing cyberattacks.

Держави-партнери – Partner countries.

ООН – The UN.

ОБСЄ – OSCE.

Кіберконсультації – Cyber consultations.

Політична координація – Political coordination.

INTERVIEW BY PAUL KLIMKIN, THE HEAD OF THE MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS OF UKRAINE ON CYBERSECURITY

The issue of cyber security is one of the top priorities in the list of challenges and threats to national security, given the rapid pace of global computerization in the world.

Most countries in the world are actively modernizing their security sectors to meet the challenges of today, especially given the potential for military use of the Internet. This process takes place in parallel with the active reform of the management systems of the relevant security sector (creation of specialized units, management structures), streamlining of the regulatory field, which should ensure the integrity of state policy in this field, active public awareness work on the dangers of cyber threats, increasing numbers or numbers engaged in cyber defense, developing cyber weapons and conducting test intelligence campaigns in cyberspace, increasing control over national information space (means of access, content, etc.).

The aggression of the Russian Federation against our state and, as a result, radical changes in the internal security environment of Ukraine require both strengthening of the relevant security sector of our state and deepening of the international interaction of Ukraine with the leading states of the world in order to ensure the effective functioning of the cyber security system as a component of the national security system of Ukraine.

In this regard, the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine has stepped up its comprehensive work to improve our country's regulatory framework in cybersecurity, to provide Ukraine with technical assistance from leading countries of the world in order to prevent and neutralize possible attacks by the Russian Federation on critical infrastructure objects, process, media resources and more.

Ukraine opposes hybrid aggression of the Russian Federation, which uses information and communication technologies as one of the methods of conducting a hybrid war. In this regard, Ukraine, in fact being a proving ground for the use of cyber-tools for malicious purposes, has unique practical experience in neutralizing cyberattacks that may be of use to partner countries.

The Ministry of Foreign Affairs of Ukraine promotes cooperation in the field of cybersecurity both within international organizations (such as the UN and OSCE) and bilaterally with partner countries. In particular, in the framework of practical implementation of the Cybersecurity Strategy of Ukraine, as well as the implementation of Decrees of the President of Ukraine № 254 of 30.08.2017 and № 32 of 13.02.2017, the Ministry of Foreign Affairs during 2016-2019 held a number of bilateral interagency consultations with partner countries to enhance synergies in cybersecurity and improve the experience of responding to today's cyberspace challenges and threats. Interagency cyber consultations were the first in the history of diplomatic relations between Ukraine and countries such as Japan, Singapore, Malaysia, Finland, the United States, Germany, the United Kingdom, Estonia, the Netherlands.

This format has proven effective in terms of political coordination carried out by the Ministry in cooperation with public authorities involved in strengthening national cybersecurity - on the one hand, as well as with relevant relevant governmental and research institutions of key international partners of Ukraine - on the other.

ТЕКСТ 4

КОМЕНТАРІ СБУ ЩОДО УЧАСТІ УКРАЇНИ У МІЖНАРОДНИХ ЗУСИЛЛЯХ БОРОТЬБИ ПРОТИ ТЕРОРИЗМУ

Виконуючи взяті на себе міжнародні зобов'язання у сфері боротьби з тероризмом, Україна є стороною 17 базових міжнародних конвенцій і протоколів, що регулюють різні аспекти антитерористичної діяльності. Із цієї проблематики урядом України підписано понад 160 міждержавних і міжурядових угод та протоколів.

На сьогодні українським парламентом ратифіковано Європейську конвенцію про боротьбу з тероризмом (1997 р.), Міжнародну конвенцію про боротьбу з бомбовим тероризмом (1997 р.), Міжнародну конвенцію про боротьбу з фінансуванням тероризму (1999 р.), Міжнародну конвенцію про боротьбу з актами ядерного тероризму (2005 р.) та інші міжнародні акти.

Україна дотримується всіх резолюцій і санкцій Ради Безпеки, зокрема у сфері боротьби з міжнародним тероризмом. На урядовому рівні здійснюються заходи з виконання резолюцій Ради Безпеки ООН від 28 вересня 2001 року № 1373, від 15 січня 2002 року № 1388 та від 16 січня 2002 року № 1390, спрямованих на недопущення використання території України міжнародними терористичними організаціями та дотримання режиму санкцій щодо організації «Аль-Каїда» і афганського руху «Талібан».

Одним із важливих внутрішніх нормативно-правових актів у сфері боротьби з тероризмом є Закон України «Про санкції», ухвалений у серпні 2014 року (зі змінами – листопад 2017 р.), а також низка постанов, у т.ч. із запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, та рішень Ради національної безпеки і оборони України «Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)» (2017 р., 2019 р.).

Для імплементації положень міжнародного законодавства Верховною Радою України ухвалено Закон України "Про внесення змін до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів України щодо запобігання тероризму" від 21 вересня 2006 року № 170-V, яким урегульовано питання криміналізації діянь на кшталт підбурювання до вчинення терористичного акту, залучення та навчання терористичної діяльності, публічних закликів до вчинення терористичного акту, а також розповсюдження, виготовлення чи зберігання матеріалів з такими закликами. З 2010 року кримінальним злочином визначено фінансування тероризму.

Україна активно взаємодіє з антитерористичними структурами, зокрема, з Контртерористичним комітетом ООН, Управлінням ООН з наркотиків і злочинності, Контртерористичною мережею ОБСЄ, Комітетом експертів РЄ з питань боротьби з тероризмом.

Україна також приєдналася до «Керівних принципів Глобальної коаліції з боротьби проти ІДІЛ/ДАІШ» під загальним керівництвом США.

Метою такої міжнародної співпраці є обмін світовим досвідом та кращими практиками у відповідній сфері та удосконалення національної системи боротьби з тероризмом, участь у заходах з підтримання стабільності, миротворчих місіях і антитерористичних операціях і військово-морських операціях.

Тероризм є одним із основних джерел загроз національній безпеці України та активно використовується державою-агресором проти України, зокрема шляхом надання підтримки та фінансування діяльності незаконних збройних формувань т. зв. «ДНР» і «ЛНР».

Україна продовжує докладати чималих зусиль для боротьби з терористами, які отримують підтримку з боку РФ (підготовка терористів, постачання озброєння, фінансування тощо). Діяльність подібних до ІДІЛ терористичних угруповань, зокрема «ЛНР» і «ДНР», та їхня ідеологія насильства створюють загрозу для всього міжнародного співтовариства, а тому вимагають негайного реагування з боку міжнародної спільноти. Підтримка з боку РФ незаконних збройних формувань «ДНР» і «ЛНР» на сході України та незаконна окупація АР Крим та м. Севастополь уже спричинила загибель понад 10 тисяч осіб та появу майже двох мільйонів внутрішньо переміщених осіб.

Наша держава відчуває на собі всі негативні наслідки підтримуваної РФ терористичної діяльності, а тому дотримується чіткої позиції щодо необхідності вжиття всіх заходів з метою попередження та викорінення феномену зростання транскордонних потоків бойовиків-терористів та усунення відповідних загроз для міжнародної спільноти.

КОМЕНТАРІ:

Зусилля боротьби проти – The efforts to combat.

Тероризм - terrorism. It is the unlawful use of violence and intimidation, especially against civilians, in the pursuit of political aims.

Міжнародні конвенції - international conventions.

Протоколи – protocols.

Антитерористична діяльність - anti-terrorist activity. It means incorporation the practice, military tactics, techniques, and strategy that government, military, law enforcement, business, and intelligence agencies use to combat or prevent terrorism.

Угода – An agreement.

Ратифікувати – to ratify.

Резолюція – The resolution.

Міжнародна терористична організація – An international terrorist organization.

«Аль-Каїда» - Al Qaeda. Al-Qaeda is a militant Salafist Islamist multi-national organization founded in 1988 by Osama bin Laden, Abdullah Azzam, and several other Arab volunteers during the Soviet–Afghan War. Al-Qaeda operates as a network of Islamic extremists and Salafist jihadists.

«Талібан» - The Taliban. The Taliban or Taleban, who refer to themselves as the Islamic Emirate of Afghanistan, are a Sunni Islamic fundamentalist political movement and military organization in Afghanistan currently waging war within that country. Since 2016, the Taliban's leader is Mawlawi Hibatullah Akhundzada.

Закон України «Про санкції» – The Law "On Sanctions".

Відмивання доходів - (Laundering) of proceeds. It also can be translated as money laundering.

Злочинність – Crime.

Комітет експертів – The Committee of Experts.

Коаліція - The Coalition.

Підтримувати стабільності – to participate in stability. *Maintain stability* is another example of translation.

Держава-агресор – The aggressor state.

«ДНР» і «ЛНР» – "DNR" and "LPR". It is a Russia backed proto-state in the Donetsk and Luhansk Oblast of Ukraine.

Міжнародна спільнота – An international community.

Відчувати на собі – To be aware of all. *To feel for yourself* is another example of translation.

Феномен зростання транскордонних потоків бойовиків-терористів - The phenomenon of increasing cross-border flows of terrorist fighters.

SECURITY SERVICE OF UKRAINE COMMENTS ON UKRAINE'S PARTICIPATION IN INTERNATIONAL EFFORTS TO COMBAT TERRORISM

In fulfilling its international commitments in the field of counter-terrorism, Ukraine is a party to 17 basic international conventions and protocols regulating various aspects of anti-terrorist activity. More than 160 interstate and intergovernmental agreements and protocols have been signed by the Government of Ukraine on these issues.

To date, the European Parliament has ratified the European Convention for the Suppression of Terrorism (1997), the International Convention for the Suppression of Bomb against Terrorism (1997), the International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism (1999), and the International Convention for the Suppression of Nuclear Acts. terrorism (2005) and other international acts.

Ukraine adheres to all Security Council resolutions and sanctions, including in the fight against international terrorism. At the government level, measures are being taken to implement UN Security Council resolutions No. 1373 of 28 September 2001, No. 1388, and January 13, 2002, No. 1390, aimed at preventing the use of the territory of Ukraine by international terrorist organizations and complying with the sanctions regime. Al Qaeda and the Taliban Afghan movement.

One of the important domestic legal acts in the field of combating terrorism is the Law of Ukraine "On Sanctions", adopted in August 2014 (as amended in November 2017), as well as a number of resolutions, including: on the prevention and counteraction to the legalization (laundering) of proceeds of crime, the financing of terrorism and the financing of the proliferation of weapons of mass destruction, and the decisions of the National Security and Defense Council of Ukraine "On the application of personal special economic and other restrictive measures (sanctions)" (2017, 2019).

To implement the provisions of international law, the Verkhovna Rada of Ukraine adopted the Law of Ukraine "On Amendments to the Criminal and Criminal Procedure Codes of Ukraine on the Prevention of Terrorism" of September 21, 2006 No. 170-V, which regulates the issue of criminalization of acts such as incitement, incitement to act, involvement and training of terrorist activity, public calls to commit an act of terrorism, and distribution, production or storage of materials with such calls. Since 2010, the financing of terrorism has been a criminal offense.

Ukraine actively cooperates with counter-terrorism structures, in particular with the UN Counter-Terrorism Committee, the United Nations Office on Drugs and Crime, the OSCE Counter-Terrorism Network, the Committee of Experts on Counter-Terrorism.

Ukraine has also joined the US-led Global Coalition on IDIL / GAI.

The purpose of such international cooperation is to exchange world experience and best practices in the relevant field and to improve the national counter-terrorism system, to participate in stability support missions, peacekeeping missions and anti-terrorist operations and naval operations.

Terrorism is one of the main sources of threats to the national security of Ukraine and is actively used by the aggressor state against Ukraine, in particular by providing support and financing for the activities of illegal armed groups, the so-called. "DNR" and "LPR".

Ukraine continues to make considerable efforts to combat terrorists receiving support from the Russian Federation (terrorist training, arms supplies, financing, etc.). The activities of ISIL-like terrorist groups, such as the LNR and the DNR, and their ideology of violence, pose a threat to the entire international community and therefore require immediate response from the international community. The support by the Russian Federation of illegal armed forces "DNR" and "LPR" in eastern Ukraine and the illegal occupation of the Autonomous Republic of Crimea and Sevastopol have already caused the death of more than 10,000 people and the appearance of nearly two million internally displaced persons.

Our state is aware of all the negative consequences of terrorist activity supported by the Russian Federation, and therefore adheres to a clear position on the need to take all measures to prevent and eradicate the phenomenon of increasing cross-border flows of terrorist fighters and eliminate relevant threats to the international community.

ТЕКСТ 5

МЕМОРАНДУМ ПРО ГАРАНТІЇ БЕЗПЕКИ У ЗВ'ЯЗКУ З ПРИЄДНАННЯМ УКРАЇНИ ДО ДОГОВОРУ ПРО НЕРОЗПОВСЮДЖЕННЯ ЯДЕРНОЇ ЗБРОЇ

Україна, Російська Федерація, Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії і Сполучені Штати Америки,
вітаючи приєднання України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї як держави, що не володіє ядерною зброєю,
беручи до уваги зобов'язання України ліквідувати всю ядерну зброю, що знаходиться на її території, у визначений період часу,
відзначаючи зміни ситуації в галузі безпеки в усьому світі,
включаючи закінчення холодної війни, що створили умови для глибоких скорочень ядерних сил,
підтверджують таке:

1. Російська Федерація, Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії і Сполучені Штати Америки підтверджують Україні їх зобов'язання згідно з принципами Заключного акта НБСЄ поважати незалежність і суверенітет та існуючі кордони України.

2. Російська Федерація, Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії і Сполучені Штати Америки підтверджують їх зобов'язання утримуватися від загрози силою чи її використання проти територіальної цілісності чи політичної незалежності України, і що ніяка їхня зброя ніколи не буде використовуватися проти України, крім цілей самооборони або будь-яким іншим чином згідно зі Статутом Організації Об'єднаних Націй.

3. Російська Федерація, Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії і Сполучені Штати Америки підтверджують Україні їх

зобов'язання згідно з принципами Заключного акта НБСЄ утримуватись від економічного тиску, спрямованого на те, щоб підкорити своїм власним інтересам здійснення Україною прав, притаманних її суверенітету, і таким чином отримати будь-які переваги.

4. Російська Федерація, Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії і Сполучені Штати Америки підтверджують їх зобов'язання домагатися негайних дій з боку Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй з метою надання допомоги Україні як державі-учасниці Договору про нерозповсюдження ядерної зброї, що не володіє ядерною зброєю, в разі, якщо Україна стане жертвою акту агресії або об'єктом погрози агресією з використанням ядерної зброї.

5. Російська Федерація, Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії і Сполучені Штати Америки підтверджують щодо України їх зобов'язання не застосовувати ядерну зброю проти будь-якої держави-учасниці Договору про нерозповсюдження ядерної зброї, що не володіє ядерною зброєю, крім випадку нападу на них самих, їхні території чи їхні підопічні території, їхні збройні сили або на їхніх союзників з боку такої держави спільно або в союзі з державою, яка володіє ядерною зброєю.

6. Україна, Російська Федерація, Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії і Сполучені Штати Америки будуть проводити консультації у випадку виникнення ситуації, внаслідок якої постає питання стосовно цих зобов'язань.

Цей меморандум набуває чинності з моменту підписання.

Підписано у чотирьох рівно автентичних примірниках українською, англійською та російською мовами.

КОМЕНТАРІ:

Меморандум – memorandum. A written message in business or diplomacy.

«Нерозповсюдження ядерної зброї» – *Non-Proliferation of Nuclear Weapons*. Promoting cooperation in the peaceful uses of nuclear energy, and to further the goal of achieving nuclear disarmament and general and complete disarmament.

«Вітаючи приєднання» - *welcoming the accession*. To support someone in any business.

«Беручи до уваги» - *taking into account*. To take into account certain circumstances.

Ліквідувати – eliminate.

«Глибоке скорочення ядерних сил» – *deep reductions in nuclear forces*. To destroy all nuclear weapons.

НБСЄ – CSCE. Conference on Security and Cooperation in Europe.

«Поважати незалежність і суверенітет» - *to respect the Independence and Sovereignty*. To not interfere in the internal affairs of another state.

«Зобов'язання утримуватися від загрози силою чи її використання» - *obligation to refrain from the threat or use of force*. Do not use force in international relations.

Самооборона - self-defense.

Економічний тиск - economic coercion.

«Стане жертвою акту агресії або об'єктом погрози агресією» - *become a victim of an act of aggression or an object of a threat of aggression*. In the text, this means that a country that has renounced nuclear weapons could become vulnerable.

Держава-учасниця - State Party.

Підопічні території - dependent territories.

Постає питання - raises a question.

Набуває чинності - become applicable.

«Рівно автентичні примірники» - *copies having equal validity*. Copies of the same text in different languages with the same power.

MEMORANDUM ON SECURITY ASSURANCES IN CONNECTION WITH UKRAINE'S ACCESSION TO THE TREATY ON THE NON-PROLIFERATION OF NUCLEAR WEAPONS

The United States of America, the Russian Federation, and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland,

Welcoming the accession of Ukraine to the Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons as a non-nuclear-weapon State,

Taking into account the commitment of Ukraine to eliminate all nuclear weapons from its territory within a specified period of time,

Noting the changes in the world-wide security situation, including the end of the Cold War, which have brought about conditions for deep reductions in nuclear forces.

Confirm the following:

1. The United States of America, the Russian Federation, and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, reaffirm their commitment to Ukraine, in accordance with the principles of the CSCE Final Act, to respect the Independence and Sovereignty and the existing borders of Ukraine.

2. The United States of America, the Russian Federation, and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, reaffirm their obligation to refrain from the threat or use of force against the territorial integrity or political independence of Ukraine, and that none of their weapons will ever be used against Ukraine except in self-defense or otherwise in accordance with the Charter of the United Nations.

3. The United States of America, the Russian Federation, and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, reaffirm their commitment to Ukraine, in accordance with the principles of the CSCE Final Act, to refrain from economic coercion designed to subordinate to their own interest the exercise by Ukraine of the rights inherent in its sovereignty and thus to secure advantages of any kind.

4. The United States of America, the Russian Federation, and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, reaffirm their commitment to seek immediate United Nations Security Council action to provide assistance to Ukraine, as a non-nuclear-weapon State Party to the Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons, if Ukraine should become a victim of an act of aggression or an object of a threat of aggression in which nuclear weapons are used.

5. The United States of America, the Russian Federation, and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, reaffirm, in the case of the Ukraine, their commitment not to use nuclear weapons against any non-nuclear-weapon State Party to the Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons, except in the case of an attack on themselves, their territories or dependent territories, their armed forces, or their allies, by such a state in association or alliance with a nuclear weapon state.

6. The United States of America, the Russian Federation, and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland will consult in the event a situation arises which raises a question concerning these commitments.

This Memorandum will become applicable upon signature.

Signed in four copies having equal validity in the English, Russian and Ukrainian languages.

ТЕКСТ 6

ПОЛІТИЧНИЙ ДІАЛОГ ТА РЕФОРМИ, ПОЛІТИЧНА АСОЦІАЦІЯ, СПІВРОБІТНИЦТВО ТА КОНВЕРГЕНЦІЯ У СФЕРІ ЗОВНІШНЬОЇ ТА БЕЗПЕКОВОЇ ПОЛІТИКИ (АСОЦІАЦІЯ УКРАЇНА – ЄС)

Стаття 4

Цілі політичного діалогу.

1. В усіх сферах, що становлять взаємний інтерес, між Сторонами повинен розвиватися та зміцнюватися політичний діалог. Це сприятиме поступовій конвергенції із зовнішніх питань та питань безпеки для все більш глибокого залучення України до Європейської зони безпеки.

2. Цілями політичного діалогу є:

а) поглиблення політичної асоціації та зміцнення політико-безпекової конвергенції та ефективності;

б) сприяння міжнародній стабільності та безпеці на основі ефективної багатосторонності;

с) посилення співробітництва та діалогу між Сторонами з питань міжнародної безпеки та антикризового управління, зокрема з метою реагування на глобальні й регіональні виклики та основні загрози;

д) пришвидшення зорієнтованого на результат та практичного співробітництва між Сторонами для досягнення миру, безпеки й стабільності на Європейському континенті;

е) зміцнення поваги до демократичних принципів, верховенства права та доброго врядування, прав людини та основоположних свобод, у тому числі прав осіб, які належать до національних меншин, недискримінації осіб, які належать до меншин, і поваги до різноманітності, а також внесок у консолідацію внутрішніх політичних реформ;

ф) розвиток діалогу та поглиблення співробітництва між Сторонами у сфері безпеки та оборони;

г) сприяння принципам незалежності, суверенітету, територіальної цілісності й непорушності кордонів.

Стаття 5

Форуми проведення політичного діалогу.

1. Сторони проводять регулярні засідання в рамках політичного діалогу на рівні самітів.

2. На міністерському рівні політичний діалог здійснюється за взаємною згодою в рамках засідань Ради асоціації, про яку йдеться в статті 460 цієї Угоди, та в рамках регулярних засідань представників двох Сторін на рівні міністрів закордонних справ.

3. Політичний діалог здійснюється також у таких форматах:

а) регулярні засідання представників України, з однієї сторони, та представників Європейського Союзу, з іншої сторони, на рівні політичних

директорів, Комітету з питань політики та безпеки й експертів, у тому числі стосовно окремих регіонів і питань;

b) повне та своєчасне використання всіх дипломатичних та військових каналів між Сторонами, у тому числі відповідних контактів з третіми країнами та в рамках ООН, ОБСЄ та інших міжнародних форумів;

c) регулярні засідання як на рівні посадових осіб високого рівня, так і експертів військових установ Сторін;

d) у будь-який інший спосіб, у тому числі за допомогою засідань експертів, які сприятимуть удосконаленню та консолідації цього діалогу.

4. Інші процедури та механізми політичного діалогу, у тому числі позачергові консультації, встановлюються Сторонами за взаємною згодою.

5. Політичний діалог на парламентському рівні здійснюється в рамках Парламентського комітету асоціації, про який йдеться у статті 467 цієї Угоди.

Стаття 6

Діалог і співробітництво з питань внутрішніх реформ.

Сторони співробітничать з метою забезпечення того, щоб їхня внутрішня політика ґрунтувалася на спільних для Сторін принципах, зокрема таких, як стабільність і дієвість демократичних інституцій, верховенство права та повага до прав людини і основоположних свобод, про які йдеться також у статті 14 цієї Угоди.

Стаття 7

Зовнішня та безпекова політика.

1. Сторони повинні поглиблювати свій діалог і співробітництво та сприяти поступовій конвергенції у сфері зовнішньої та безпекової політики, у тому числі Спільної політики безпеки і оборони (СПБО), а також, зокрема, розглядати питання недопущення конфліктів та антикризового управління, регіональної стабільності, роззброєння, нерозповсюдження, контролю над озброєннями та експортом зброї, а також поліпшення взаємовигідного діалогу у космічній сфері. Співробітництво ґрунтуватиметься на спільних цінностях і спільних інтересах та спрямовуватиметься на посилення політичної конвергенції і ефективності, сприяння спільному політичному плануванню. Із цією метою Сторони використовуватимуть двосторонні, міжнародні і регіональні форуми.

2. Україна, ЄС та держави-члени підтверджують свою відданість принципам поваги до незалежності, суверенітету, територіальної цілісності та непорушності кордонів, як це визначено у Статуті ООН та Гельсінському заключному акті Наради з безпеки та співробітництва в Європі 1975 року, а також поширюють ці принципи у двосторонніх та багатосторонніх відносинах.

3. Сторони будуть вчасно та послідовно реагувати на спроби зашкодити цим принципам на всіх можливих рівнях політичного діалогу, передбачених у цій Угоді, зокрема на міністерському рівні.

Стаття 8

Міжнародний кримінальний суд.

Сторони співробітничать з метою зміцнення миру та міжнародного правосуддя шляхом ратифікації та імплементції Римського статуту Міжнародного кримінального суду (МКС) 1998 року та пов'язаних з ним документів.

Стаття 9

Регіональна стабільність.

1. Сторони активізують спільні зусилля для сприяння стабільності, безпеці та демократичному розвитку у спільному сусідському просторі й, зокрема, співробітництва з метою мирного вирішення регіональних конфліктів.

2. Ці зусилля повинні відповідати спільним принципам, які полягають у встановленні міжнародного миру і безпеки відповідно до Статуту ООН, Гельсінського заключного акта Наради з безпеки та співробітництва в Європі 1975 року та інших відповідних багатосторонніх документів.

Стаття 10

Попередження конфліктів, антикризове управління та військово-технічне співробітництво.

1. Сторони посилюють практичне співробітництво з попередження конфліктів та у сфері антикризового управління, зокрема з метою збільшити участь України у цивільних та військових операціях ЄС з подолання кризових ситуацій, а також у відповідних навчаннях і тренуваннях, зокрема тих, що проводяться в рамках Спільної політики безпеки і оборони (СПБО).

2. Співробітництво у цій сфері ґрунтується на умовах і домовленостях між Україною та ЄС за результатами як консультацій, так і співробітництва з питань антикризового управління.

3. Сторони вивчають потенціал військового та технічного співробітництва. Україна та Європейське оборонне агентство (ЄОА) встановлюють тісні контакти для обговорення питань, пов'язаних з удосконаленням військових спроможностей, зокрема питань технічного характеру.

Стаття 11

Нерозповсюдження зброї масового знищення.

1. Сторони вважають, що розповсюдження зброї масового знищення, супутніх матеріалів та засобів їхньої доставки як серед державних, так і серед недержавних суб'єктів становить одну з найсерйозніших загроз міжнародній стабільності та безпеці. У зв'язку із цим Сторони домовились співробітничати й робити внесок у запобігання поширенню зброї масового знищення, супутніх матеріалів і засобів їхньої доставки у повній відповідності з їхніми зобов'язаннями в рамках міжнародних договорів та угод у сфері роззброєння і нерозповсюдження, а також іншими відповідними міжнародними зобов'язаннями та шляхом імплементції їх на національному рівні. Сторони домовились, що це положення становить невід'ємну складову цієї Угоди.

2. Крім того, Сторони домовились співробітничати та сприяти протидії розповсюдженню зброї масового знищення, супутніх матеріалів та засобів їхньої доставки шляхом:

а) вжиття заходів, за необхідності, для підписання, ратифікації чи приєднання, а також повної імплементації усіх відповідних міжнародних документів;

б) подальшого поліпшення системи національного експортного контролю з метою забезпечення ефективного контролю за експортом та транзитом товарів, пов'язаних зі зброєю масового знищення, зокрема кінцевий контроль за технологіями і товарами подвійного використання, а також застосування ефективних санкцій проти порушень режимів експортного контролю.

3. Сторони домовились встановити регулярний політичний діалог, який супроводжуватиме та консолідуватиме ці складові.

КОМЕНТАРІ:

Співробітництво та конвергенція - cooperation and convergence.

Взаємний інтерес - mutual interest.

«Сприятиме поступовій конвергенції» - *promote gradual convergence*. It means a gradual rapprochement and merger of states into an alliance or union.

«Більш глибокого залучення України» - *Ukraine's ever-deeper involvement*. That means closer cooperation with Ukraine.

«Поглиблення політичної асоціації» – *to deepen political association*. That means closer cooperation at the level of political institutions.

«Зміцнення політико-безпекової конвергенції» – *increase political and security policy convergence*. That means a higher level of security cooperation.

Сприяння міжнародній стабільності та безпеці – to promote international stability and security.

Міжнародна безпека та антикризове управління – international security and crisis management.

Глобальні й регіональні виклики – global and regional challenges.

Основні загрози – key threats.

Пришвидшення зорієнтованого на результат та практичного співробітництва – to foster result-oriented and practical cooperation.

«Зміцнення поваги до демократичних принципів» – *to strengthen respect for democratic principles*. In the text, this phrase means maintaining and promoting democracy in Ukraine.

Національних меншин – national minorities.

Непорушності кордонів – inviolability of borders.

На рівні самітів – Summit level.

За взаємною згодою – by mutual agreement.

На рівні міністрів закордонних справ – at Foreign Minister level.

Міжнародних форумів - international fora.

Експертів військових установ - experts of the military institutions.

Парламентського комітету асоціації - Parliamentary Association Committee.

Співробітництво з питань внутрішніх реформ - cooperation on domestic reform.

Нерозповсюдження - non-proliferation.

«Контроль над озброєннями та експортом зброї» – *arms control and arms export control*. In the text, this phrase means control over all types of weapons and also over the deliveries of these weapons.

Космічній сфері - field of space.

«Підтверджують свою відданість принципам» – *reaffirm their commitment to the principles*. In the text, this phrase means that the parties to the contract will not violate the principles referred to below.

Поширюють ці принципи - promoting these principles.

Вчасно та послідовно реагувати – shall address in a timely.

Спроби зашкодити цим принципам – coherent manner the challenges to these principles.

Міжнародний кримінальний суд – International Criminal Court.

Міжнародного правосуддя – international justice.

«Імплементація» – *implementing*. To put (a decision, plan, agreement) into effect.

«Римський статут Міжнародного кримінального суду» – *Rome Statute of the International Criminal Court*. It is treaty that established the International Criminal Court.

Спільний сусідський простір – common neighbourhood.

Мирне вирішення регіональних конфліктів – peaceful settlement of regional conflicts.

«Багатосторонні документи» – *multilateral documents*. Documents signed by several parties.

Антикризове управління – crisis management.

Цивільні та військові операції ЄС – civilian and military crisis management.

Спільна політика безпеки і оборони – Common Security and Defence Policy.

«Співробітництво у цій сфері ґрунтується на умовах і домовленостях між Україною та ЄС» – *Cooperation in this field shall be based on modalities and arrangements between the EU and Ukraine.* In a certain area, Ukraine and the EU act together by agreement.

Потенціал військового та технічного співробітництва - potential of military-technological cooperation.

Європейське оборонне агентство - the European Defence Agency.

Тісні контакти - close contacts.

Удосконалення військових спроможностей - military capability improvement.

Нерозповсюдження зброї масового знищення - Non-proliferation of weapons of mass destruction.

«Одна з найсерйозніших загроз міжнародній стабільності та безпеці» - *one of the most serious threats to international stability and security.* Something that has a high level of threat to the international community.

«Положення становить невід'ємну складову цієї Угоди» – *this provision constitutes an essential element of this Agreement.* Something without which an agreement is impossible.

«Подальше поліпшення системи національного експортного контролю» – *further improving the system of national export controls.* Set of actions to improve export control.

Ефективний контроль за експортом та транзитом товарів – to control effectively the export as well as transit of goods.

Кінцевий контроль за технологіями – end-use control.

«Товарами подвійного використання» – *dual use technologies and goods.* Some goods that normally used for civilian purposes but which may have military applications.

Застосування ефективних санкцій – using effective sanctions.

«Супроводжуватиме та консолідуватиме» – *accompany and consolidate.* Will help at every stage of the implementation of the agreement.

POLITICAL DIALOGUE AND REFORM, POLITICAL ASSOCIATION, COOPERATION AND CONVERGENCE IN THE FIELD OF FOREIGN AND SECURITY POLICY

Article 4

Aims of political dialogue.

1. Political dialogue in all areas of mutual interest shall be further developed and strengthened between the Parties. This will promote gradual convergence on foreign and security matters with the aim of Ukraine's ever-deeper involvement in the European security area.

2. The aims of political dialogue shall be:

(a) to deepen political association and increase political and security policy convergence and effectiveness;

(b) to promote international stability and security based on effective multilateralism;

(c) to strengthen cooperation and dialogue between the Parties on international security and crisis management, particularly in order to address global and regional challenges and key threats;

(d) to foster result-oriented and practical cooperation between the Parties for achieving peace, security and stability on the European continent;

(e) to strengthen respect for democratic principles, the rule of law and good governance, human rights and fundamental freedoms, including the rights of persons belonging to national minorities, non-discrimination of persons belonging to minorities and respect for diversity, and to contribute to consolidating domestic political reforms;

(f) to develop dialogue and to deepen cooperation between the Parties in the field of security and defence;

(g) to promote the principles of independence, sovereignty, territorial integrity and the inviolability of borders.

Article 5

Fora for the conduct of political dialogue.

1. The Parties shall hold regular political dialogue meetings at Summit level.

2. At ministerial level, political dialogue shall take place, by mutual agreement, within the Association Council referred to in Article 460 of this Agreement and within the framework of regular meetings between representatives of the Parties at Foreign Minister level.

3. Political dialogue shall also take place in the following formats:

(a) regular meetings at Political Directors, Political and Security Committee and expert level, including on specific regions and issues, between representatives of the European Union on the one hand, and representatives of Ukraine on the other;

(b) taking full and timely advantage of all diplomatic and military channels between the Parties, including appropriate contacts in third countries and within the United Nations, the OSCE and other international fora;

(c) regular meetings both at the level of high officials and of experts of the military institutions of the Parties;

(d) any other means, including expert-level meetings, which would contribute to improving and consolidating this dialogue.

4. Other procedures and mechanisms for political dialogue, including extraordinary consultations, shall be set up by the Parties by mutual agreement.

5. Political dialogue at parliamentary level shall take place within the framework of the Parliamentary Association Committee referred to in Article 467 of this Agreement.

Article 6

Dialogue and cooperation on domestic reform.

The Parties shall cooperate in order to ensure that their internal policies are based on principles common to the Parties, in particular stability and effectiveness of democratic institutions and the rule of law, and on respect for human rights and fundamental freedoms, in particular as referred to in Article 14 of this Agreement.

Article 7

Foreign and security policy.

1. The Parties shall intensify their dialogue and cooperation and promote gradual convergence in the area of foreign and security policy, including the Common Security and Defence Policy (CSDP), and shall address in particular issues of conflict prevention and crisis management, regional stability, disarmament, non-proliferation, arms control and arms export control as well as enhanced mutually-beneficial dialogue in the field of space. Cooperation will be based on common values and mutual interests, and shall aim at increasing policy convergence and effectiveness, and promoting joint policy planning. To this end, the Parties shall make use of bilateral, international and regional fora.

2. Ukraine, the EU and the Member States reaffirm their commitment to the principles of respect for independence, sovereignty, territorial integrity and inviolability of borders, as established in the UN Charter and the Helsinki Final Act of 1975 of the Conference on Security and Cooperation in Europe, and to promoting these principles in bilateral and multilateral relations.

3. The Parties shall address in a timely and coherent manner the challenges to these principles at all appropriate levels of the political dialogue provided for in this Agreement, including at ministerial level.

Article 8

International Criminal Court

The Parties shall cooperate in promoting peace and international justice by ratifying and implementing the Rome Statute of the International Criminal Court (ICC) of 1998 and its related instruments.

Article 9

Regional stability

1. The Parties shall intensify their joint efforts to promote stability, security and democratic development in their common neighbourhood, and in particular to work together for the peaceful settlement of regional conflicts.

2. These efforts shall follow commonly shared principles for maintaining international peace and security as established by the UN Charter, the Helsinki Final Act of 1975 of the Conference on Security and Cooperation in Europe and other relevant multilateral documents.

Article 10

Conflict prevention, crisis management and military-technological cooperation.

1. The Parties shall enhance practical cooperation in conflict prevention and crisis management, in particular with a view to increasing the participation of Ukraine in EU-led civilian and military crisis management operations as well as relevant exercises and training activities, including those carried out in the framework of the Common Security and Defence Policy (CSDP).

2. Cooperation in this field shall be based on modalities and arrangements between the EU and Ukraine on consultation and cooperation on crisis management.

3. The Parties shall explore the potential of military-technological cooperation. Ukraine and the European Defence Agency (EDA) shall establish close contacts to discuss military capability improvement, including technological issues.

Article 11

Non-proliferation of weapons of mass destruction.

1. The Parties consider that the proliferation of weapons of mass destruction, related materials and their means of delivery, to both state and non-state actors, represents one of the most serious threats to international stability and security. The Parties therefore agree to cooperate and to contribute to countering the proliferation of weapons of mass destruction, related materials and their means of delivery through full compliance with, and national implementation of, their existing obligations under international disarmament and non-proliferation treaties and agreements and other relevant international obligations. The Parties agree that this provision constitutes an essential element of this Agreement.

2. The Parties furthermore agree to cooperate and to contribute to countering the proliferation of weapons of mass destruction, related materials and their means of delivery by:

(a) taking steps to sign, ratify or accede to, as appropriate, and fully implement all other relevant international instruments;

(b) further improving the system of national export controls, in order to control effectively the export as well as transit of goods related to weapons of mass destruction, including an end-use control on dual use technologies and goods, as well as effective sanctions for violations of export controls.

3. The Parties agree to establish a regular political dialogue that will accompany and consolidate these elements.

ТЕКСТ 7

ДОГОВІР МІЖ СПОЛУЧЕНИМИ ШТАТАМИ АМЕРИКИ ТА УКРАЇНОЮ ПРО ВЗАЄМНУ ПРАВОВУ ДОПОМОГУ У КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВАХ

Сполучені Штати Америки та Україна, бажаючи поліпшити ефективність діяльності компетентних органів обох держав, пов'язаних із розслідуванням, переслідуванням та попередженням (злочинності шляхом (співробітництва і наданням взаємної правової допомоги у кримінальних справах, погодилися на викладеному нижче:

Стаття І

Обсяг допомоги

1. Відповідно до положень цього Договору Договірні Держави надають взаємну допомогу у (розслідуванні, переслідуванні та попередженні злочинів, а також у судовому розгляді кримінальних справ.

2. Допомога включає:

- a) отримання показань або заяв осіб;
- b) забезпечення документами, протоколами та іншими предметами;
- c) встановлення місця знаходження чи ідентифікація осіб або предметів;
- d) вручення документів;
- e) передачу осіб, які знаходяться під вартою, для дачі показань або для інших цілей;
- f) здійснення розшуку і вилучення;
- g) заходи, пов'язанні з арештом та конфіскацією майна, реституцією і стягненням штрафів; та
- h) будь-яку іншу форму допомоги, що не заборонена законодавством Запитуваної Держави.

3. Допомога надається незалежно від того, чи є діяння, яке є предметом розслідування, переслідування чи судового розгляду в Запитуючій Державі, злочином згідно із законодавством Запитуваної Держави.

4. Цей Договір призначений виключно для надання взаємної правової допомоги між Договірними Державами. Положення цього Договору не можуть бути використані жодною приватною особою як підстава для одержання, приховування або вилучення будь-яких доказів чи для перешкодження виконанню запиту.

Стаття 2

Центральні Органи

1. Кожна Договірна Держава має Центральний Орган, який робить і отримує запити відповідно до цього Договору.

2. Центральним Органом України є Міністерство юстиції та Генеральна Прокуратура. Центральним Органом Сполучених Штатів Америки є Міністр Юстиції або особа, призначена Міністром Юстиції.

3. Кожен Центральний Орган звертається лише з розглянутими і схваленими ним запитами, Центральний Орган Запитуючої Держави намагатиметься не робити запитів, якщо, на його думку:

а) злочин, якого стосується запит, не спричинив серйозних наслідків; або.

б) обсяг допомоги, що запитується, не відповідає мірі покарання, яка може бути застосована.

4. Центральні Органи безпосередньо зносяться один з одним з метою досягнення цілей цього Договору.

Стаття 3

Обмеження у наданні допомоги

1. Центральний Орган Запитуваної Держави може відмовити у наданні допомоги, якщо:

а) запит стосується військового злочину, який не є злочином згідно із звичайним кримінальним правом;

б) запит стосується політичного злочину;

с) виконання запиту завдасть шкоди безпеці або подібним істотним інтересам Запитуваної Держави; або запит не відповідає вимогам цього Договору.

2. Перед відмовою у наданні допомоги згідно з цією статтею, Центральний Орган Запитуваної (Держави проводить консультації з Центральним Органом Запитуючої Держави щодо вирішення питання про надання допомоги за умов, які він вважає необхідними. Якщо Запитуюча Держава приймає допомогу на таких умовах, вона дотримується цих умов.

3. У разі коли Центральний Орган Запитуваної Держави відмовляє у наданні допомоги, він повідомляє Центральний Орган Запитуючої Держави про причини такої відмови.

Стаття 4

Форма і зміст запитів

1. Запит про допомогу має бути зроблений у письмовій формі, крім невідкладних випадків, коли Центральний Орган Запитуваної Держави може прийняти запит в іншій формі. Якщо запит, зроблений не в письмовій формі, він підтверджується письмово протягом десяти днів, якщо Центральний Орган Запитуваної Держави не погоджується про інше. Запит робиться мовою Запитуваної Держави, якщо не погоджено інше.

2. Запит включає

а) назву органу, що провадить розслідування, переслідування або судовий розгляд, у зв'язку з якими робиться запит;

б) викладення обставин справи і характеру розслідування, переслідування чи судового розгляду та відповідних положень закону стосовно кожного злочину;

с) опис доказів, інформації або іншої запитуваної допомоги; та:

д) зазначення мети, для якої докази, інформація або інша допомога запитується

3. В міру необхідності та можливості запит також включає:

- a) інформацію про особу та місцеперебування будь-якої особи, від якої слід отримати докази;
- b) інформацію про особу та місцеперебування особи, якій вручається документ, її причетність до провадження та про спосіб, у який має бути вручено документ;
- c) інформацію про особу чи предмет, місцезнаходження яких має бути встановлено, та їх ймовірне місце знаходження;
- d) точний опис місця або особи, що їх необхідно обшукати, та предмета, який необхідно вилучити;
- e) опис способу отримання та протоколювання будь-яких показань чи заяв;
- f) опис показання чи заяви, щодо яких робиться запит, який може включати перелік запитань, які слід поставити особі;
- g) опис будь-якої окремої процедури, якої слід дотримуватись у процесі виконання запиту, включаючи посвідчення, зазначені у статтях 8, 9 та 15 цього Договору, шляхом заповнення відповідних Форм, які додаються до цього Договору;
- h) інформацію щодо витрат, пов'язаних з проїздом і перебуванням особи, яка запрошена з'явитися поза межами Запитуваної Держави; та
- i) будь-яку іншу інформацію, до якої може бути привернуто увагу Запитуваної Держави з метою сприяння виконанню нею запиту.

КОМЕНТАРІ:

«Взаємна правова допомога у кримінальних справах» – *mutual legal assistance in criminal matters*. That means that both countries will investigate some crimes together.

Розслідування - investigation.

Переслідування - prosecution.

Попередження - prevention.

Обсяг допомоги - scope of assistance.

Судовий розгляд кримінальних справ - proceedings related to criminal matters.

Отримання показань або заяв - taking the testimony or statements.

Забезпечення документами - providing documents.

Протоколи - records.

Встановлення місця знаходження – locating.

«Ідентифікація» – *identifying*. To establish or indicate who or what (someone or something) is.

Вручення документів - serving documents.

«Передача осіб» – *transferring persons*. Countries are required to transfer suspects to each other.

Під вартою – in custody.

Дачі показань – testimony.

Здійснення розшуку – executing searches.

Конфіскація майна – forfeiture of assets.

«Реституція» – *restitution*. Restoration of the situation of the victim before the crime.

Стягнення штрафів – collection of fines.

Положення – provisions.

Одержання, приховування або вилучення будь-яких доказів - to obtain, suppress, or exclude any evidence.

«Міністерство Юстиції» – *Ministry of Justice*. The main body in the system of central government that regulates state legal policy in Ukraine.

«Генеральна Прокуратура» – *Office of the Prosecutor General*. State authority of Ukraine, a system that should carry out accusatory and representative functions.

«Міністр Юстиції» – *Attorney General*. The head of the United States Department of Justice, the chief lawyer of the federal government of the United States, and a member of the Cabinet of the United States.

Злочин – offense.

Не відповідає мірі покарання, яка може бути застосована - disproportionate to the sentence expected upon conviction.

Безпосередньо зносяться один з одним - communicate directly with one another.

Обмеження у наданні допомоги - limitations on assistance.

Запитувана держава - requested state.

Запит - request.

Військовий злочин - offense under military law.

Кримінальне право - criminal law.

Політичний злочин - political offense.

Запит не відповідає вимогам - the request does not conform to the requirements.

Невідкладні випадки - urgent situations.

Підтверджується письмово - be confirmed in writing.

Судовий розгляд - proceeding.

Викладення обставин справи і характеру розслідування - a description of the nature and subject matter of the investigation.

Опис доказів - a description of the evidence.

Причетність до провадження - relationship to the proceedings.

Ймовірне місце знаходження - suspected location.

Точний опис - a precise description.

Особи, що їх необхідно обшукати - person to be searched.

Предмет, який необхідно вилучити - the item to be seized.

Протоколювання будь-яких показань - statement is to be recorded.

TREATY BETWEEN THE UNITED STATES OF AMERICA AND UKRAINE ON MUTUAL LEGAL ASSISTANCE IN CRIMINAL MATTERS

The United States of America and Ukraine,

Desiring to improve the effectiveness of the competent authorities of both countries in the investigation, prosecution, and prevention of crime through cooperation and mutual legal assistance in criminal matters,

Have agreed as follows:

ARTICLE 1 SCOPE OF ASSISTANCE

1. The Contracting States shall provide mutual assistance, in accordance with the provisions of this Treaty, in connection with the investigation, prosecution, and prevention of offenses, and in proceedings related to criminal matters.

2. Assistance shall include:

- (a) taking the testimony or statements of persons;
- (b) providing documents, records, and other items;
- (c) locating or identifying persons or items;
- (d) serving documents;
- (e) transferring persons in custody for testimony or other purposes;
- (f) executing searches and seizures;
- (g) assisting in proceedings related to immobilization and forfeiture of assets, restitution, and collection of fines; and
- (h) any other form of assistance not prohibited by the laws of the Requested State.

Assistance shall be provided without regard to whether the conduct that is the subject of the investigation, prosecution, or proceeding in the Requesting State would constitute an offense under the laws of the Requested State.

This Treaty is intended solely for mutual legal assistance between the Contracting States. The provisions of this Treaty shall not give rise to a right on the part of any private person to obtain, suppress, or exclude any evidence, or to impede the execution of a request.

ARTICLE 2 CENTRAL AUTHORITIES

Each Contracting State shall have a Central Authority to make and receive requests pursuant to this Treaty.

For the United States of America, the Central Authority shall be the Attorney General or a person designated by the Attorney General. For Ukraine, the Central Authority shall be the Ministry of Justice and the Office of the Prosecutor General.

Each Central Authority shall make only such requests as it considers and approves. The Central Authority for the Requesting State shall use its best efforts to ensure that a request is not made where, in its view:

- (a) the offense on which the request is based does not have serious consequences; or
- (b) the extent of the assistance to be requested is disproportionate to the sentence expected upon conviction.

4. The Central Authorities shall communicate directly with one another for the purposes of this Treaty.

ARTICLE 3 LIMITATIONS ON ASSISTANCE

1. The Central Authority of the Requested State may deny assistance if:

- (a) the request relates to an offense under military law that would not be an offense under ordinary criminal law;
- (b) the request relates to a political offense;
- (c) the execution of the request would prejudice the security or similar essential interests of the Requested State; or
- (d) the request does not conform to the requirements of this Treaty.

Before denying assistance pursuant to this Article, the Central Authority of the Requested State shall consult with the Central Authority of the Requesting State to consider whether assistance can be given subject to such conditions as it deems necessary. If the Requesting State accepts assistance subject to these conditions, it shall comply with the conditions.

If the Central Authority of the Requested State denies assistance, it shall inform the Central Authority of the Requesting State of the reasons for the denial.

ARTICLE 4 FORM AND CONTENTS OF REQUESTS

1. A request for assistance shall be in writing except that the Central Authority of the Requested State may accept a request in another form in urgent situations. If the request is not in writing, it shall be confirmed in writing within ten days unless the Central Authority of the Requested State agrees otherwise. The request shall be in the language of the Requested State unless otherwise agreed.

2. The request shall include the following:

- (a) the name of the authority conducting the investigation, prosecution, or proceeding to which the request relates;
- (b) a description of the nature and subject matter of the investigation, prosecution, or proceeding, and the applicable provisions of law for each offense;
- (c) a description of the evidence, information, or other assistance sought; and
- (d) a statement of the purpose for which the evidence, information, or other assistance is sought.

3. To the extent necessary and possible, a request shall also include:

- (a) information on the identity and location of any person from whom evidence is sought;
- (b) information on the identity and location of a person to be served, that person's relationship to the proceedings, and the manner in which service is to be made;

(c) information on the identity and suspected location of a person or item to be located;

(d) a precise description of the place or person to be searched and of the item to be seized;

(e) a description of the manner in which any testimony or statement is to be taken and recorded;

(f) a description of the testimony or statement sought, which may include a list of questions to be asked of a person;

(g) a description of any particular procedure to be followed in executing the request, including certifications specified in Articles 8, 9, and 15 of this Treaty through completion of the appropriate forms annexed to this Treaty;

(h) information as to the expenses related to travel and subsistence of a person asked to appear outside the Requested State; and

(i) any other information that may be brought to the attention of the Requested State to facilitate its execution of the request.

ТЕКСТ 8

ІНТЕРВ'Ю ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ ВОЛОДИМИРА ЗЕЛЕНСЬКОГО ІНФОРМАЦІЙНОМУ АГЕНТСТВУ "ІНТЕРФАКС- УКРАЇНА" ПІД ЧАС РОБОЧОЇ ПОЇЗДКИ ГОЛОВИ ДЕРЖАВИ ДО ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ.

- Як ви оцінюєте стан правоохоронної системи, роботи різних правоохоронних органів? Раніше була популярною теорія, що конкуренція між ними – це добре. Ви теж так вважаєте?

- Конкуренція для самої правоохоронної системи – це непогано, але залежить від того, про що йдеться. Адже в деяких справах вони мають працювати консолідовано. Наприклад, коли ми закривали нелегальні казино чи заправки, то там потрібна була консолідація всіх: прокуратури, СБУ і поліції.

Я бачу розбалансованість правоохоронних органів, і це нормально при зміні системи. Якщо вийде у них змінити, значить, все робили правильно. А якщо не вийде – на жаль, розбалансованість плюсів державі не принесе.

В процесі перезавантаження Генпрокуратури у них не вистачає прокурорів. Просто у них їх немає. Мені здається, це дуже небезпечно.

Складно Службі безпеки. Ще не розглянули цей законопроект, він готується, всі сперечаються, міжнародники, наші. Перезавантаження СБУ не відбулося.

ДБР тільки починає. Вона (то директора ДБР Ірина Венедіктова - ІФ) його теж перезавантажує, перезапускає. В багатьох областях всі скаржаться на ДБР, ті, хто там ще є, котрих треба перезавантажити. Скаржаться і на поліцію, і на

СБУ, і на прокурорів. Але не все так песимістично. У нас є кілька класних сигналів. У нас є 3-4 області, де голова обласної державної адміністрації, СБУ, прокурор і поліцейський реально створили команду і вона чесна.

- Ви не жалкуєте, що прийшли свого часу на презентацію перших результатів розслідування справи про вбивство Павла Шеремета, які були у МВС? Тому що багато хто каже, що ви таким чином фактично поставили такий "знак якості" на цьому розслідуванні, яке дуже складне і непросте.

- Дуже складне і гучне питання. Я не жалкую, що прийшов. Але жодних знаків я тоді не ставив. Я і тоді сказав, що є багато фактів, деякі з них серйозні, деякі слабші ... Тому я називав "ймовірні" виконавці, "ймовірні" вбивці, ми ж не можемо казати, що це були дійсно вбивці до рішення суду. Я був дуже радий, що ми зрушили таку серйозну справу. Якщо це неправда по справі Шеремета, якщо суд вирішить, що звинувачення не обґрунтоване до кінця і не вистачає доказів, то всі правоохоронці, хто займався цим, вони вибачаться, як мінімум. Вони можуть вибачитися, якщо це просто була помилка, а якщо там були якісь спеціальні речі, то вибаченням не закрити таку справу.

До речі, якби був такий же кейс по Гандзюк, я б теж прийшов. Тому що для мене це важливо. Ми обіцяли за наш термін закінчити всі ці справи, встановити замовників і вбивць. Ми повинні це зробити.

- А що зі справами Майдану? Тому що багато говорять про те, що втрачені докази, документи...

- Втрачені докази, документи. Немає людей, немає свідків. Дехто каже, що в цілому на місцях після цієї трагедії, всіх цих подій багато прибрали. Найскладніша справа, яка є у нас в країні, - це Майдан. Ці справи найскладніші. Я знаю точно, що всі займаються ними. Знаю точно, що займаються швидше, ніж це було кілька років до цього. Коли вони знайдуть замовників, адже з вбивцями більш зрозуміло, - не можу сказати. До цих справ залучені усі сили і ми робимо усе можливе.

- Проясніть всю цю історію з законопроектом про зміни до Конституції щодо децентралізації, який ви пропонували, потім повернули назад, адже була реакція мерів і наших західних партнерів?

- Ми ж не хочемо воювати проти суспільства, це ж наші люди. Зараз в країні такі умови, що децентралізація без сильних префектів загрожує зростанням сепаратистських настроїв в деяких регіонах. Але впевнений, що в нас вийде знайти баланс, щоб регіони мали достатньо повноважень і водночас працювали на єдину країну.

- Чому, з вашої точки зору, не вдається повне припинення вогню на Донбасі?

- На жаль, на це питання я не можу вам сказати всю правду. Впевнений, що ми досягнемо миру, впевнений дійсно. Щодня, починаючи з Мінських угод, це

такі політичні капкани, коли ти можеш втратити рейтинг. Але вони вже зрозуміли, що я не боюся втратити рейтинг.

- Після останньої зустрічі в Нормандському форматі в принципі всі, і Меркель, і Макрон, і посол Франції натякали на можливість змін Мінських угод. Ви бачите можливість зараз після контактів з росіянами, з Путіним уточнення, корекції їх?

- Я називаю це "гнучкість Мінську". Всі повинні зрозуміти. Мені здається, що Німеччина і Франція це зрозуміли. Мені здається, я відчув настрій, що Росія готова про це думати. На жаль, воно так звучить заплутано і дипломатично, але готова про це думати. Це вже хоч ниточка, можливість про це говорити, що, ну слухайте, так, як там записано, воно не працює. Воно чи обурює дуже сильно суспільство всередині України, чи воно дуже сильно не влаштовує Росію, чи воно поза принципами Німеччини і Франції, яка наполягає, що "давайте все по Мінську".

І мені здається, що на останній зустрічі ми зрушилися. Ми не припинили вогонь, зрозуміло, це мінус, ми отримали людей – це плюс. Але це все одно такий баланс, це не перемога, перемога в питанні війни – це кінець війни, це мир, це перемога, точно, для всіх. Я впевнений, чесно, я не знаю, чи впевнена в цьому Росія, але я впевнений, що це перемога для Росії – кінець війни. Це для них перемога, не над Україною, а над собою. Я в цьому впевнений. Питання Криму навіть ще складніше. Але ми теж працюємо над цим. Поки більше не можу говорити.

- Ви вперше зустрілися с Путіним в Парижі. Як ви думаєте, він вас почув?

- Я впевнений, що він мене зрозумів, дуже прозоро зрозумів. Здається, що коли такий контакт, очі в очі, ти одразу розумієш, хто перед тобою, що за людина. Попри всі дані розвідки. Мені здається, що він мене зрозумів. І він розуміє, що треба закінчити цю війну.

Я впевнений, що вони не будуть припиняти своїх спроб створювати нові глобальні ідеї. Але найстрашніше, що може бути для Росії – це розпад її в тому вигляді, в якому вона зараз існує. Ескалація і захоплення такої великої країни, як Україна – це, я впевнений, єдиний реально небезпечний крок для Росії, який може призвести до внутрішнього жорсткого конфлікту в Росії. Це мої думки, я не кажу, що я на 100% маю рацію, але мені здається, що саме це і може їх зупинити.

- Питання виборів на окупованих територіях. Багато говорять, чи можливо їх провести у жовтні цього року. Можливо чи ні?

- Місцеві вибори – це один із ключиків до єдності країни. Місцеві вибори, які проходять одночасно по всій території України, об'єднують країну. Незважаючи на те, що є політична боротьба. Це дуже важливий для мене

символ. Політично нам було б навіть вигідніше, якщо місцеві вибори могли б пройти раніше там. Це б означало, що раніше закінчилася війна. Адже вибори на Донбасі можливі лише після завершення там воєнних дій, виведення іноземних збройних формувань.

Наскільки це вірогідно? Якщо ми домовимося, все одно буде потрібно десь місяці три, як мінімум, щоб там на місці забезпечити безпеку для всіх - і для журналістів, і для ЦВК, для всіх спостерігачів. Я чомусь вірю, що це можливо, чомусь є таке відчуття.

КОМЕНТАРІ:

'alleged' perpetrators – "ймовірні" виконавці

attempts to generate new global ideas – спроби створювати нові глобальні ідеї

cease fire – припинити вогонь

Central Election Commission – ЦВК. Центральна виборча комісія.
The Central Election Commission of Ukraine is a permanent and independent collegiate body of the Ukrainian state that acts on the basis of the Constitution of Ukraine, the laws of Ukraine and is responsible for organizing the arrangements and the conduct of the presidential and parliamentary elections in Ukraine as well as the local elections at all levels, managing the all-Ukrainian and local referenda according to the procedure and within the legal framework defined by the laws of Ukraine.

consolidate their efforts – консолідувати їх зусилля (*literally*)

decentralization without strong prefects – децентралізація без сильних префектів

enforcement agencies – правоохоронні органи

local elections – місцеві вибори

lose rating – втратити рейтинг

military operations – військові операції (дії)

political viewpoint – політична точка зору (*literally*)

Prosecutor General's Office – Генпрокуратура. *Повністю: Офіс Генерального прокурора*

reboot – перезавантаження

INTERFAX-UKRAINE'S EXCLUSIVE INTERVIEW WITH UKRAINIAN PRESIDENT VOLODYMYR ZELENSKY

- What do you think about the law enforcement system, the work of various law enforcement agencies? Some time ago there was a popular theory that competition between them is a good thing. Do you think so too?

- Competition is not a bad thing for the law enforcement system, but it depends what we are talking about. They have to unite their efforts in some cases. For example, when we closed illegal casinos or fuel stations, we needed that all of them – the prosecutor's office, the SBU [Security Service of Ukraine] and the police – to consolidate their efforts.

I can see a lack of balance in the law enforcement system, and it is normal when the system is changing. If they manage to change it, it will mean that they did everything right. And if they fail, then, unfortunately, the lack of balance will not bring benefits to the state.

During the reboot of the Prosecutor General's Office they are facing the lack of prosecutors. They just do not have them. I think this is very dangerous.

The SBU is also having difficulties. The bill has not been considered, it is being drawn up. Everyone is arguing – the international and domestic experts. The reboot of the SBU has not been held yet.

The SBI [State Bureau of Investigations] is just starting. She [Acting Director of the SBI Iryna Venediktova] is also rebooting it, relaunching it. They complain about the SBI in many regions, about those who still remain [in office] there, who need a reboot. They also complain about the police, and the SBU, and the prosecutors.

However, everything is not so pessimistic. We have several cool signals. We have three or four regions where the head of the regional state administration, the SBU, the prosecutor and the police have created a real team and it is honest.

- Do you regret that some time ago you were present at the Interior Ministry's presentation of the first results of the investigation into the murder of Pavlo Sheremet? Many people say that in such a way you made a "quality seal" on this very complicated and uneasy investigation.

- This is a very complicated and high-profile case. I do not regret that I came, however I did not make any seals then. I said then that there are many factors. Some of them are serious, some are weaker... That is why I called them 'alleged' perpetrators, 'alleged' killers. We cannot say that they were the killers before a court ruling. I was very glad that we have put such a serious case into motions. If this is lies about the Sheremet case, if the court rules that the charges are not grounded enough and there is no sufficient evidence, then all law enforcers who were on it will at least apologize. They can apologize if it was just a mistake, and if there were some specific details, then it will be impossible to close such a case with only apologies. By the way, if we have the same case on [Kherson activist Kateryna] Handziuk, I would also

come. Because this is important to me. We promised to finish with all of these cases, find the paymasters and the killers during our term. We must do this.

- And what about the Maidan cases? They say that evidences and documents were lost...

- Evidence, documents were lost. There are no people, no witnesses. They say that much has been cleaned up on the scenes after this tragedy. The most complicated case in our country is the Maidan. These cases are the most complicated. I know for sure that they are working on them faster than several years before. It is not clear when they will find the paymasters, while it is more clear about the killers, - I cannot say. All forces are involved in these cases and we are doing the utmost.

- Can you clarify the situation with the bill amending the Constitution regarding decentralization, which you proposed and then called it off? There was a response from mayors and our western partners.

- We do not want to fight against the community, these are our people. Under the current conditions in the country, decentralization without strong prefects may result into a growth in separatist sentiments in some regions. However, I believe that we will manage to find a balance so that regions can have enough powers and work for the united country at the same time.

- Why is it impossible to introduce a full ceasefire regime in Donbas? What do you think?

- Unfortunately, I cannot say the whole truth to this question. I believe that we will achieve peace. I am really sure of this. Every day, starting from [the conclusion of] the Minsk Agreements, there were such political traps that could destroy your rating. But they have realized that I am not afraid to lose my rating.

- After the latest meeting in the Normandy Format, in fact everyone, including [German Chancellor Angela] Merkel, [President of France Emmanuel] Macron and the French ambassador implied that it was possible to change the Minsk Agreements. Do you see an opportunity, right now, after you have contacted with the Russian side and [President of Russia Vladimir] Putin, to correct them?

- I call it "the flexibility of Minsk". Everyone should understand. It seems to me that Germany and France understood this. I think I felt the mood that Russia is preparing to think over this. Unfortunately, it sounds complicated and in a diplomatic manner, but it is ready to think over this. This is at least a thread, an opportunity to talk about this – listen, the way it is written, it does not work. It either strongly outrages the community inside Ukraine or does not suit Russia very much or it does not match the principles of Germany and France which insist “let's do everything in line with the Minsk [Agreements].”

I think we have moved forward during the latest meeting. We did not cease fire, which is obviously a minus, however we exchanged people, which is a plus. Anyway

this a kind of a balance. This is not a victory. A victory in the war is the end of the war. Peace is the victory for everyone. I am sure of this. To be honest, I do not know if Russia is sure of this, but I am. The end of the war is the victory for Russia. For them it is the victory not against Ukraine, but against themselves. I am sure. The issue of Crimea is even more complicated. But we are also working on it. I cannot say more so far.

- You met with Putin in Paris for the first time. Do you think he heard you?

- I am sure that he understood me very transparently. It seems that when you have such an eye to eye contact, you immediately realize who is in front of you, what kind of a person. Despite all intelligence data. I think he understood me. And he understands that this war must be finished.

I am sure that they will not stop their attempts to generate new global ideas. However, the worst thing for Russia is its dissolution in the form in which it exists today. Escalation and seizure of such a large country as Ukraine is, I am sure, the only really dangerous step for Russia which may result into a tough domestic conflict in Russia. These are my thoughts. I am not saying that I am a hundred percent right. But I think that is what can stop them.

- Let us talk about elections on the occupied territories. Many people say that they could be held in October this year. Is it possible or not?

- The local elections are one of the keys to the unity of the country. The local elections which take place simultaneously all over the territory of Ukraine and unite the country. Despite the fact that there is a political fight. It is a very important symbol to me. From the political viewpoint, we could even benefit if we hold the elections there earlier. That would mean that the war ends sooner as it is possible to hold the elections in Donbas only when military operations are over there and foreign military groups are withdrawn.

What is the likelihood? If we reach an agreement, we still will need at least around three months to ensure security for everyone there, including the press, the Central Election Commission and all observers. For some reason I believe that it is possible. I have such a sense.

ТЕКСТ 9

ЕКСКЛЮЗИВНЕ ІНТЕРВ'Ю ГЛАВИ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ІВАНА БАКАНОВА АГЕНТСТВУ "ІНТЕРФАКС-УКРАЇНА"

- СБУ не вестиме розслідувань щодо економічних злочинів?

- Ми братимемо участь у розробці державної програми з протидії економічним злочинам і, власне, запобігатимемо їм. Але якщо говорити про

розслідування, то цим у перспективі, очевидно, займатиметься Державне бюро фінансових розслідувань.

А Служба зосередиться на контррозвідці, а вона може бути в будь-якій сфері. І коли говорять про те, що наша контррозвідальна діяльність має бути чимось обмежена, мене це дивує. Сьогодні багато нових видів загроз, які диктує сучасний світ. І вони стосуються не тільки України, а й будь-якої іншої країни. Невже агресія не здійснюється у вигляді економічної експансії? Можна купити стратегічно важливе для країни підприємство, а після цього його знищити.

Ми хочемо переорієнтуватися на захист об'єктів критичної інфраструктури. І в цьому питанні нам треба діяти на випередження. Зазвичай всі правоохоронні органи працюють за фактом скоєного злочину. А наше завдання – запобігати злочину в зародку, нейтралізуючи загрози.

- Але однаково виникає питання повноважень, функціоналу...

- Річ не в тому, які у тебе функції, а в тому, як ти ними користуєшся. Взагалі будь-які повноваження можуть призвести до зловживання. Тому основне завдання – змінити підхід до роботи СБУ: ми не обслуговуємо політичні еліти, ми системно забезпечуємо національну безпеку України.

Сьогодні найкращі європейські практики свідчать про те, що організована злочинність, тероризм, корупція становлять загрозу національній безпеці, тому я не думаю, що ми взагалі не чіпатимемо цих питань. Але є два напрями – протидія і боротьба. Ми хочемо сконцентрувати свої зусилля саме на протидії.

Ми беремо участь у розробці державної політики з цих питань: збираємо інформацію, виявляємо і передаємо в органи, які конкретно проводять розслідування цих злочинів. Будь-який громадянин за Конституцією, виявивши правопорушення, зобов'язаний повідомити про це правоохоронні органи. І не завжди громадянин розуміє, в який орган за підслідністю він має звернутися. До нас такі звернення надходять, і якщо підслідність не наша, ми віддаємо матеріали іншому правоохоронному органу для розслідування.

Ефективний громадський контроль також допоможе змінити підхід до роботи СБУ в усіх напрямках.

Не бачу підстав вважати, що та реформа, яку ми запланували, той законопроект, який ми розробили, не ефективний або не збалансований, – враховано і сучасну оперативну обстановку, і конфлікт, і можливість президента під час виникнення додаткових загроз збільшувати штат співробітників СБУ. Так, ми скорочуємо штат, демілітаризуємося, але залишаємося ефективними, забезпечуючи національну безпеку України.

- За рахунок чого на практиці посилиться контррозвідка?

- За рахунок кількості мотивованих співробітників, які займатимуться контррозвідальною діяльністю. За рахунок підвищення рівня технічної оснащеності та нових підходів до реалізації поставлених завдань.

- Чи не стане демілітаризація в умовах війни негативним явищем?

- Демілітаризація – це взагалі дуже цікаве питання. У ньому є якась пастка. В Конституції України чітко зазначено, що сектор національної безпеки і оборони представляють воєнізовані формування і правоохоронні органи. Сьогодні СБУ – це спеціальний орган з правоохоронними функціями. Водночас ми є й військовослужбовцями, що і дає нам, власне, змогу перебувати в цьому секторі безпеки.

А якщо в результаті реформування нас демілітаризують, а дорогою ще й заберуть правоохоронні функції, то СБУ за Конституцією вже не опікуватиметься сектором національної безпеки. А моє завдання – зробити Службу безпеки сучасною і ефективнішою. Хочеться, щоб демілітаризація СБУ означала лише одне – військові дії завершені, в Україні мир і лад. На таку демілітаризацію ми згодні.

- Тобто, поки що це якась умовна демілітаризація?

- Ні, цілком конкретна. З'являються спеціальні звання.

- Коли законопроект можуть ухвалити і оновлена СБУ стане реальністю?

- Реформа СБУ – це не тільки закон. Він, звісно, прекрасна база для реформування, але навіть якщо припустити, що його не буде ухвалено найближчим часом, ми однаково в рамках своїх внутрішніх можливостей реформуватимемо СБУ. Передусім – вдосконалюватимемо саму систему роботи Служби. І тут йдеться не тільки про завдання, які я вже озвучив. Треба розуміти, хто їх виконуватиме. Є проблема, якій багато років, і стосується вона того, що наші співробітники не мотивовані. У них найнижча зарплата серед всього силового блоку, діяльність всередині Служби зарегульована до неможливості, електронного документообігу немає, робота багатьох оперативних підрозділів спрямована не на оперативну роботу, а на оформлення паперів і узгодження їх усередині Служби. Тому вже зараз ми все це змінюватимемо, розроблятимемо систему мотивації співробітників, спрощуватимемо систему просування по службі. Сподіваємося, що таким чином змінимо стандарти роботи СБУ.

- Якою буде система мотивації?

- Безумовно, це заробітна плата. У новому законопроекті вирішення цього питання ми передбачили. І якщо у нас вийде, то це буде одним із чинників, які впливають на мотивацію. Поліпшення житлових умов – це другий важливий момент, і ми вивчимо можливості, які у нас є, зокрема і досвід МВС за лізинговою програмою. Крім того, одним із ключових чинників є скасування

бюрократії всередині системи і надання співробітникам можливості реального професійного зростання.

- У контексті проведення реформ, який у СБУ контакт із міжнародними партнерами? Чи надало НАТО аналіз законопроекту про реформу СБУ? З урахуванням критики, які може бути внесено зміни до проекту закону?

- Мені здається, щільнішого контакту бути вже не може. Щоб провести реформу, ми задіяли всі можливі канали комунікації: з НАТО, КМЄС (Консультативною місією ЄС з реформування сектору цивільної безпеки України), ЄС. Ми передали на вивчення наш законопроект, і сьогодні він перебуває на обговоренні. Якщо говорити про позицію НАТО і КМЄС, вони дали оцінку цьому законопроекту, зазначивши, що він суттєво відрізняється від попередніх версій законопроектів. Міжнародні партнери відзначили позитивні моменти, але, водночас, вони хотіли б доопрацювати законопроект у деяких аспектах. Певні моменти, на які вони посилаються, на нашу думку, є тими, які потрібно обговорювати. Ми не будемо закритими в цьому процесі, на всі коментарі готуємо свої аргументи. Думаю, що найближчим часом ми зможемо зустрітися з нашими міжнародними партнерами і обговорити спірні моменти. Хоча загальний консенсус з усіх питань, якщо йдеться про такі важливі зміни, знайти поки що доволі непросто.

КОМЕНТАРІ:

consistent manner – послідовний спосіб (*literally*)

critical infrastructure – критична інфраструктура (*literally*)

implementation of tasks – виконання завдань (*literally*)

Ministry of Internal Affairs – МВС. Міністерство внутрішніх справ.
The Ministry of Internal Affairs of Ukraine executes state policy for the protection of rights and liberties of citizens, investigates unlawful acts against the interest of society and state, fights crime, provides civil order, ensures civil security, traffic safety, and protects the security and protection of important individuals.

political elites – політичні еліти

president's ability – здатність президента

render services – надавати послуги

State Bureau of Financial Investigations – Державне бюро фінансових розслідувань (*literally*)

technical equipment – технічне обладнання

**EXCLUSIVE INTERVIEW WITH CHIEF OF THE SECURITY
SERVICE OF UKRAINE (SBU) IVAN BAKANOV FOR INTERFAX-
UKRAINE**

- SBU will not be engaged in economic crimes?

- We will participate in the development of a state program to counter economic crimes and, in fact, will prevent them. But if we talk about the investigation, then the State Bureau of Financial Investigations will obviously deal with this in the future.

The service itself will focus on counterintelligence, and it can be in any field. And when they say that our counterintelligence activity should be limited by something, it surprises me. Today there are many new types of threats that the modern world dictates. And they concern not only Ukraine, but also any other countries. Isn't aggression carried out in the form of economic expansion? One can buy a company strategically important for the country and then destroy it.

We want to reorient towards protecting critical infrastructure. And in this matter we need to be proactive. Usually, all law enforcement agencies work in response to a crime committed. Our task is to prevent crime in the bud by neutralizing threats.

- But anyway, the question of powers, functions is still relevant ...

- It's not about what functions you have, but how you use them. Generally speaking, any powers can lead to abuse. Therefore, the main task is to change the approach to the work of the SBU: we do not render services to the political elites, we ensure the national security of Ukraine in a consistent manner.

Today, the best European practices suggest that organized crime, terrorism, corruption pose a threat to national security, so I do not think that we will not deal with all these issues at all. But there are two directions - opposition and struggle. We want to concentrate our efforts precisely on counteraction.

We are involved in the development of state policy on these issues: we collect information, identify and hand it over to the bodies that are specifically involved in the investigation of these crimes. Any citizen under the Constitution, having revealed the violation, is obliged to inform law enforcement agencies. And citizens do not always understand which agency he should contact. We receive such appeals, and if the jurisdiction is not ours, we give the materials to another law enforcement body for investigation.

Effective public control will also help change the approach to the work of the SBU in all areas.

I see no reason to believe that the reform that we planned, the draft law we developed are ineffective or unbalanced. On the contrary, the current operational

situation, the current conflict, and the president's ability to increase the number of SBU employees in case of additional threats have been taken into account.

Yes, we are reducing the staff, demilitarizing it, but remain effective, ensuring the national security of Ukraine.

- How will counterintelligence increase in practical terms?

- It will be strengthened due to a number of motivated employees who will engage in counterintelligence, by increasing the level of technical equipment and new approaches to the implementation of tasks.

- Will demilitarization adversely affect the conditions of war?

- Demilitarization is generally a very challenging issue. There is a kind of trap in it. The Constitution of Ukraine clearly states that the national security and defense sector is represented by paramilitary groups and law enforcement agencies. Today, the SBU is a special body with law enforcement functions.

At the same time, we are also military personnel, which allows us, strictly speaking, to stay in this security sector.

And if, as a result of the reform, we are demilitarized and the law enforcement functions are taken away, the SBU will no longer be engaged in the national security sector under the Constitution. And my task is to make the Service modern and more effective.

I want the demilitarization of the SBU to imply only one thing - the hostilities are over, peace and order are restored in Ukraine. We agree to such a demilitarization.

- That is, this is a kind of formal demilitarization so far?

- No, quite specific. Special ranks appear.

- When can a bill be adopted and an updated SBU become a reality?

- The reform of the SBU is not only the law. Of course, it is an excellent base for reform, but even if we assume that it will not be adopted in the near future, we will still, within the framework of our internal capabilities, reform the SBU. First of all, we will be improving the system of the Service itself.

Not only the tasks I have already voiced matter. It is necessary to understand who will perform them. There is a problem that is many years old, and it is about the lack of motivation among our employees. They have the lowest salary among the entire security bodies. Activities within the Service are regulated to a fault, there is no electronic document management, the work of many operational units is not aimed at operational work, but at paperwork and their approval within the Service. Therefore, already now we will change all this, develop a system of employee motivation, simplify the system of promotion. We hope that in this way we will change the standards of the SBU's performance.

- What will be the motivation system?

- Needless to say, this is salary. We have provided for the resolution of this issue in the new bill. And if we succeed, then this will be one of the factors that affect motivation.

Improving housing conditions is the second important point, and we will study the opportunities that we have, including the experience of the Ministry of Internal Affairs on a leasing program.

In addition, one of the key factors is the abolition of bureaucracy within the system and the provision of real professional growth opportunities for employees.

- In the context of implementing reforms, what kind of interaction does the SBU have with international partners? Has NATO provided an analysis of the SBU reform bill? Given the criticism, what changes can be made into the draft law?

- It seems to me that the interaction can't be closer. In order to carry out the reform, we have involved all possible communication channels: with NATO, EUAM (EU Advisory Mission for Civilian Security Sector Reform Ukraine), EU. We submitted our bill for study, and today its discussion is ongoing.

If we talk about the position of NATO and EUAM, they evaluated this bill, noting that it is significantly different from previous versions of the bills. International partners pointed out positive aspects, but at the same time, they would like to finalize the bill in some aspects.

The specific provisions they refer to, in our opinion, are those that need to be discussed. We will be open in this process. We are preparing our arguments for all comments. I think that in the very near future we will be able to meet with our international partners and discuss controversial issues, although it is still quite difficult to find the general consensus on all issues when it comes to such important changes.

ТЕКСТ 10

ІНТЕРВ'Ю ІЗ ВОЛОДИМИРОМ ЗЕЛЕНСЬКИМ ЩОДО ВІДНОСИН МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ТУРЕЧЧИНОЮ

Президент України Володимир Зеленський наголосив, що відносини між Україною та Туреччиною мають значний потенціал для розвитку й уже зараз вийшли на новий рівень.

Про це він сказав під час інтерв'ю турецькому телевізійному каналу «ТРТ», передає пресслужба Глави держави.

Президент розповів, що вперше зустрівся з Президентом Турецької Республіки Реджепом Таїпом Ердоганом одразу після того, як переміг на

президентських виборах і ще не розпочав виконання обов'язків Глави Української держави. Потім мав уже офіційні зустрічі в Туреччині та Україні.

"З Президентом Ердоганом у нас була дуже корисна зустріч, і ми зрозуміли, що між двома країнами існують хороші відносини. Але ми повинні розвинути їх ще більше. Я думаю, що зараз ми вивели наші відносини на інший рівень", – зазначив Зеленський.

За його словами, для обох країн дуже важливе завершення підписання Угоди про зону вільної торгівлі (ЗВТ). До цього залишився всього один крок.

Також президенти обговорили питання інвестиційної безпеки, проєкти у сферах сільського господарства, оборони та енергетики.

"Крім того, поспілкувалися про туризм. Туреччина має важливий досвід у цих питаннях, і ми будемо вчитися цього", – сказав Глава української держави.

Важливою є й велика повага Туреччини до територіальної цілісності та суверенітету України, зауважив Володимир Зеленський.

"З президентом Ердоганом ми довго говорили про окупацію в Донецьку та Луганську, а також про анексію Криму. Під час зустрічі ми поспілкувалися про інвестиції в Херсонському регіоні, що межує з Кримом, для кримських татар, які після анексії переїхали до контрольованих Україною регіонів. Ми побудуємо там будинки й готелі та реалізуємо різні інфраструктурні проєкти для кримських татар. Ми побудували КПВВ... Я хочу, щоб кримські татари та кримчани побачили ставлення до них. Ми будемо інвестувати, щоб показати, що ми цінуємо їх", – пояснив Президент.

КОМЕНТАРІ:

Annexation – анексія. *Annexation is the administrative action and concept in international law relating to the forcible acquisition of one state's territory by another state and is generally held to be an illegal act. It is distinct from conquest, which refers to the acquisition of control over a territory involving a change of sovereignty, and differs from cession, in which territory is given or sold through treaty, since annexation is a unilateral act where territory is seized and held by one state. It usually follows military occupation of a territory.*

Head of State – Голова держави

Investment security – питання інвестиційної безпеки

potential for development – потенціал для розвитку

presidential elections – президентські вибори

fulfilling the duties of President of Ukraine – обов'язки Президента України

ZELENSKY SEES NEW LEVEL OF UKRAINE-TURKEY RELATIONS

President of Ukraine Volodymyr Zelensky stresses that Ukraine-Turkey relations have significant potential for development and have already reached a new level.

In an interview with Turkish TV channel "TRT", the President said that he had met with Turkish President Recep Tayyip Erdoğan for the first time immediately after winning the presidential elections when he had not yet started fulfilling the duties of President of Ukraine. He then had formal meetings in Turkey and Ukraine, the press service of the Head of State reports.

“We had a very useful meeting with President Erdoğan and we realized that there were good relations between the two countries. But we need to develop them even more. I think we have taken our relations to another level now,” Volodymyr Zelensky said.

According to him, the completion of signing the free trade agreement is very important for both countries. There is only one step left.

The presidents also discussed investment security, the agriculture, defense and energy projects.

“We also talked about tourism. Turkey has an important experience in these matters, and we will adopt it,” Zelensky noted.

Turkey’s great respect for the territorial integrity and sovereignty of Ukraine is also important, he said.

“We had a long conversation with President Erdoğan about the occupation in Donetsk and Luhansk, as well as about the annexation of Crimea. During the meeting, we talked about the investments in Kherson region bordering Crimea for the Crimean Tatars who moved to Ukraine-controlled regions after the annexation of Crimea. We will build houses and hotels there [in Kherson region] and implement various infrastructure projects for the Crimean Tatars. We built the entry-exit checkpoint... I want the Crimean Tatars and Crimeans to see our attitude to them. We will invest to show that we appreciate them,” the President of Ukraine explained.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Алексеева К. С. Професійне навчання перекладача. СПб., 2000.
2. Алімов В.В. Теорія перекладу. М., 2006.
3. Бондарко Л.В. Прикладне мовознавство. СПб., 1996.
4. Горбовский Н.К. Теорія перекладу. М., 2004.
5. Долінін К.А. Інтерпретація тексту. М., 1985.
6. Комісарів В.М. Сучасне перекладознавство. М., 1999.
7. Латишев Л. К. Технологія перекладу: підручник і практикум для академічного бакалаврату. К., 2016.
8. Миньяр-Белоручев, Р. К. Як стати перекладачем. М., 1999.
9. Миньяр-Белоручев Р.К. Теорія і методи перекладу. М., 1996.
10. Переклад і комунікація / Под ред. А.Д. Швейцера. М., 1999.
11. Радам Г. Професія: перекладач. Київ, 1999.
12. Рецкер Я.І. Теорія перекладу і перекладацька практика. М., 1974.
13. Чернов Г. В. Теорія і практика синхронного перекладу. М., 1978.
14. Miram G. Translation algorithms. Kiev, 1998.
15. Nico Weber. Machine Translation: Theory, Applications and Evaluation. Bonn, 1998.

СЛОВНИК СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ТЕРМІНІВ

«Аль-Каїда»	Al Qaeda
«Важкі бригади»	"heavy crews"
«Відновлення довіри між сторонами»	"restoring trust between the parties"
«Вітати санкції»	welcomes sanctions
«ДНР» і «ЛНР»	"DNR" and "LPR"
«Заморожений конфлікт»	frozen conflict
«Іржаві пояси»	"rusted belts"
«Народні республіки»	people's republics
«Стратегія де-окупації»	De-occupation strategy
«Талібан»	The Taliban
«Формула Штайнмаєра»	the Steinmeier Formula
«Яструб»	a hawk
Альтернативи	alternatives
Анексія півострова	peninsula annexation
Антикризове управління	crisis management.
Антитерористична діяльність	anti-terrorist activity
Багатосторонні документи	multilateral documents.
Безпосередньо зносяться один з одним	communicate directly with one another
Беручи до уваги	taking into account
Більш глибокого залучення України	Ukraine's ever-deeper involvement.
Блискучі уми	Brilliant minds
Бойові дії	hostilities
Боротися з корупцією	to fight corruption
Бюрократія	bureaucracy
Вагомий	significant
Взаємна правова допомога у	mutual legal assistance in

кримінальних справах	criminal matters
Взаємний інтерес	mutual interest
Ви повинні мати план щодо Східної України	You must have a plan for Eastern Ukraine
Вибори	elections
Вивести війська	to withdraw troops
Викладення обставин справи і характеру розслідування	a description of the nature and subject matter of the investigation
Виклики сучасності	challenges of today
Виконання	fulfilling
Використання тріщин в демократичних суспільствах	to crack in democratic societies
Вирішення	resolution
Висновок	conclusion
Відмивання доходів	(Laundering) of proceeds
Відмовлятися	abandon
Відновлення	relaunch
Відсутність балансу	lack of balance
Відчувати на собі	To be aware of all
Військова допомога	military assistance
Військовий злочин	offense under military law
Військові операції	military operations
Вітаючи приєднання	welcoming the accession
Внутрішнє безпечне середовище	Internal security environment
Внутрішні можливості	internal capabilities
Воєнізовані групи	paramilitary groups
Вручення документів	serving documents
Встановлення місця знаходження	locating
Вчасно та послідовно реагувати	shall address in a timely

Газопровід	gas pipeline
<i>Газпром</i>	<i>Gazprom</i>
Генеральна Прокуратура	Office of the Prosecutor General
Гібридна агресія	Hybrid aggression
Гібридна війна	Hybrid warfare
Глави держави	head of state
Глибоке скорочення ядерних сил	deep reductions in nuclear forces
Глобальна безпека	Global security
Глобальні й регіональні виклики	global and regional challenges
<i>Граєте в «злого копа»</i>	play the "evil cop"
Гучна справа	high-profile case
Дані розвідки	intelligence data
Дачі показань	testimony
Де ми зараз знаходимося з точки зору демократії, глобальної політики та безпеки?	Where are we now in terms of democracy, global politics and security? In terms of means з точки зору
Держава-агресор	The aggressor state
Держава-учасниця	State Party
Держави-партнери	Partner countries
Державне бюро фінансових розслідувань	State Bureau of Financial Investigations
Децентралізація	decentralization
Докази	evidence
Домовленість	The deal
Достатні докази	sufficient evidence
Досягти миру	Achieve peace
Достатній	sufficient

Економічна експансія	economic expansion
Економічний тиск	economic coercion
Експертів військових установ	experts of the military institutions
Електронне управління документами	electronic document management
Енергетичні проекти	energy projects
Ескалація	escalation
Ефективний контроль за експортом та транзитом товарів	to control effectively the export as well as transit of goods
Європейське оборонне агентство	the European Defence Agency
За взаємною згодою	by mutual agreement
Забезпечення документами	Providing documents.
Забезпечення кібернетичної безпеки	The issue of cyber security
Загальнонаціональні вибори	national elections
Закон України «Про санкції»	The Law "On Sanctions"
Закріпитися	to consolidate
Запит	request
Запит не відповідає вимогам	the request does not conform to the requirements
Запитувана держава	requested state
Заручників	hostages
Застосування ефективних санкцій	using effective sanctions
Затвердження	approval
Захоплення	occupation
Захоплення	seizure
Збільшувати тиск на Україну	continue to put pressure on Ukraine
Здійснення розшуку	executing searches
Землеробство	agriculture
Злочин	offense

Злочинність	Crime
Зміцнення поваги до демократичних принципів	to strengthen respect for democratic principles
Зміцнення політико-безпекової конвергенції	increase political and security policy convergence
Зміцнювати	strengthen
Зобов'язання утримуватися від загрози силою чи її використання	obligation to refrain from the threat or use of force
Зупинити ерозію демократичних цінностей	to stop erosion of democratic values
Зусилля боротьби проти	The efforts to combat
Ідентифікація	identifying
Імплементация	implementing
Інвестиції	investments
Інвестиційна безпека	investment security
Інформаційний простір	Information space
Інформаційно-комунікаційні технології	Information and communication technologies
Існує симпатія до України	there is great support
Ймовірне місце знаходження	suspected location
Ймовірний	alleged
Кіберзагрози	Cyber threats
Кіберконсультації	Cyber consultations
Кібербезпека	Cybersecurity
Кінцевий контроль за технологіями	end-use control
Коаліція	The Coalition
Комітет експертів	The Committee of Experts
Комітет з питань злочинності	crime committee
Консенсус	consensus

Конституція України	The Constitution of Ukraine
Контакт між адміністраціями президентів	Contacts between the administrations
Контроль над озброєннями та експортом зброї	arms control and arms export control
Контр-тиск	counter-pressure
Конфіскація майна	forfeiture of assets
Концентрувати	concentrate
Кордон	border
Космічній сфері	field of space
Криза	crisis
Кримінальне право	criminal law
Критична інфраструктура	critical infrastructure
Ліквідувати	eliminate
Магніт для Сходу	A magnet for the East
Меморандум	memorandum
МЗС України	The Ministry of Foreign Affairs of Ukraine
Ми – може й неідеальна, але цілком демократична держава, яка вимушена захищатися	We may be a non-ideal, but quite democratic, state that has to defend itself
Мир і порядок	peace and order
Мирне вирішення регіональних конфліктів	peaceful settlement of regional conflicts
Мирний перехід від одного президентства до іншого	A peaceful transition from one presidency to another
Мирну зовнішню політику	peaceful foreign policy
Миротворча місія	a peacekeeping mission
Міжнародна безпека та антикризове	international security and crisis

управління	management
Міжнародна спільнота	An international community
Міжнародна терористична організація	An international terrorist organization
Міжнародне правосуддя	international justice
Міжнародний кримінальний суд	International Criminal Court
Міжнародний тиск	international pressure
Міжнародні конвенції	international conventions
Міжнародні партнери	international partners
Міжнародні та вітчизняні	international and domestic experts
Міжнародні форуми	international fora
Міністерство Юстиції	Ministry of Justice
Міністр Юстиції	Attorney General
Міністерство внутрішніх справ	Ministry of Internal Affairs
Місцеві вибори	local elections
Місцеві вибори	local elections
Модернізує сектори безпеки	modernizing their security sectors
На початку переговорів	At the beginning of the talks
На рівні міністрів закордонних справ	at Foreign Minister level
На рівні самітів	Summit level
Набуває чинності	become applicable
Надавати послуги	render services
Надання озброєння	providing weapons to
Найпотужніших експортерів зброї	the most powerful arms exporters
НАТО	NATO
Національна безпека	National security
Національних меншин	national minorities
НБСЄ	CSCE. Conference on Security

	and Cooperation in Europe
Не відповідає мірі покарання, яка може бути застосована	disproportionate to the sentence expected upon conviction
Не можна це не враховувати	It cannot be ignored
Невідкладні випадки	urgent situations
Негайно	immediately
Незаконні формування	no illegal formations
Незбалансований	unbalanced
Нейтралізація загроз	neutralizing threats
Нейтралізація кібератак	Neutralizing cyberattacks
Некеровані	unmanageable.
Нелегальний	illegal
Непорушності кордонів	inviolability of borders
Нерозповсюдження	non-proliferation
Нерозповсюдження зброї масового знищення	Non-proliferation of weapons of mass destruction
Нерозповсюдження ядерної зброї	Non-Proliferation of Nuclear Weapons
Нові підходи	new approaches
Нормативне поле	The regulatory field
Обмеження у наданні допомоги	limitations on assistance
Обов'язки президента України	the duties of president of ukraine
Оборонний сектор	defense sector
ОБСЄ	OSCE
Обсяг допомоги	scope of assistance
Одержання, приховування або вилучення будь-яких доказів	to obtain, suppress, or exclude any evidence
Одна з найсерйозніших загроз міжнародній стабільності та безпеці	one of the most serious threats to international stability and security

Одночасно	simultaneously
Окуповані	occupied
ООН	The UN
Опис доказів	a description of the evidence
Основні загрози	key threats
Особи, що їх необхідно обшукати	person to be searched
Отримання показань або заяв	taking the testimony or statements
Офіс Генерального прокурора	Prosecutor General's Office
Офіційні зустрічі	formal meetings
Оформлення документів	paperwork
Оцінити	evaluate
Парламентського комітету асоціації	Parliamentary Association Committee
Передача осіб	transferring persons
Перезавантажити	to reboot
Перемови	negotiations
Переорієнтація	reorient
Переслідування	prosecution
Перша лінія оборони	First line
Під вартою	in custody
Підконтрольна Україні	Ukraine-controlled
Підопічні території	dependent territories
Підрозділи	Creation of specialized units
Підтверджується письмово	be confirmed in writing
Підтверджують свою відданість принципам	reaffirm their commitment to the principles
Підтримувати стабільності	to participate in stability. <i>Maintain stability</i> is another example of

	translation
Пільги, привілей	benefits
Платники	paymasters
Поважати незалежність і суверенітет	to respect the Independence and Sovereignty
Поглиблення міжнародної взаємодії	Deepening of the international interaction
Поглиблення політичної асоціації	to deepen political association
Подальше поліпшення системи національного експортного контролю	further improving the system of national export controls
Покласти край вбивствам	to put an end to the killings
Полігон	A proving ground
Політична координація	Political coordination
Політична точка зору	political viewpoint
Політичний злочин	political offense
Політичних мотивів	political reasons
Політичні еліти	political elites
Положення	provisions
Положення становить невід'ємну складову цієї Угоди	this provision constitutes an essential element of this Agreement
Попередження	prevention
Порушник	perpetrators
Послідовний спосіб	consistent manner
Посол	ambassador
Постає питання	raises a question
Потенціал	potential
Потенціал використання мережі	the potential for military use of

інтернет у воєнних цілях	
Потенціал військового та технічного співробітництва	potential of military-technological cooperation
Поширюють ці принципи	promoting these principles
Правоохоронні органи	enforcement agencies
Предмет, який необхідно вилучити	the item to be seized
Президентські вибори	presidential elections
Призвести до зловживань	to lead to abuse
Причетність до провадження	relationship to the proceedings
Пришвидшення зорієнтованого на результат та практичного співробітництва	to foster result-oriented and practical cooperation
Провідні держави світу	The leading states of the world
Проект закону	the draft law
Прокурор	prosecutor
Протоколи	records
Протоколи	protocols
Протоколювання будь-яких показань	statement is to be recorded
Пункт пропуску в'їзду-виїзду	entry-exit checkpoint
Ратифікувати	to ratify
Реалізація	implementation
Революція	A revolution
Режим припинення вогню	ceasefire regime
Резолюція	The resolution
Реституція	restitution
Реформи	reforms
Реформи і управління	reforms and governance
Реформування систем управління	the active reform of the management systems

Римський статут Міжнародного кримінального суду	Rome Statute of the International Criminal Court
Рівно автентичні примірники	copies having equal validity
Розвиток	development
Розмова	conversation
Розроблення кіберзброї	Developing cyber weapons
Розслідування	investigation
Самооборона	self-defense
Свідок	witness
Сепаратистські настрої	separatist sentiments
Сильні префекти	strong prefects
Скасування	abolition
Скорочення персоналу	reducing the staff
Слідство	investigation
Співробітництво з питань внутрішніх реформ	cooperation on domestic reform
Співробітництво та конвергенція	cooperation and convergence
Співробітництво у цій сфері ґрунтується на умовах і домовленостях між Україною та ЄС	Cooperation in this field shall be based on modalities and arrangements between the EU and Ukraine
Спільна політика безпеки і оборони	Common Security and Defence Policy
Спільний сусідський простір	common neighbourhood
Сприяння міжнародній стабільності та безпеці	to promote international stability and security
Сприятиме поступовій конвергенції	promote gradual convergence
Спроби зашкодити цим принципам	coherent manner the challenges to these principles

Ставлення	attitude
Стане жертвою акту агресії або об'єктом погрози агресією	become a victim of an act of aggression or an object of a threat of aggression
Стикатися з викликами, невдачами	encounter some challenges and also some setbacks
Стратегічно важливі	strategically important
Стрімкі темпи глобальної комп'ютеризації	The rapid pace of global computerization
Стягнення штрафів	collection of fines
Суверенітет	sovereignty
Судовий розгляд	proceeding
Судовий розгляд кримінальних справ	proceedings related to criminal matters
Суперечливий	controversial
Супроводжуватиме та консолідувати ме	accompany and consolidate.
Сучасні умови	current conditions
Територіальна цілісність	territorial integrity
Тероризм	terrorism
Техніко-консультативна допомога	Technical assistance
Технічне обладнання	technical equipment
Тісні контакти	close contacts
Товари подвійного використання	dual use technologies and goods
Торкнутися значущих питань	Touch on many other important issues
Точний опис	a precise description
Триваючі [бойові] дії	the ongoing [fighting] activities
Турбуватися про загрози тероризму	to worry about the threats of

	terrorism
Угода	An agreement
Угода	agreement
Угода про вільну торгівлю	free trade agreement
Удосконалення військових спроможностей	military capability improvement
Управління	management
Управлінські структури	Management structures
Урядувати	to start ruling
Ухвала суду	court ruling
Феномен зростання транскордонних потоків бойовиків-терористів	The phenomenon of increasing cross-border flows of terrorist fighters.
Функції	functions
Цивільні та військові операції ЄС	civilian and military crisis management
Цінувати	appreciate
Юрисдикція	jurisdiction